ICH. 63 D

AENEAE SILVII SENENsis de Bohemorũ origine ac gestis historia, uariarũ rerũ narrationem complectens. Cui nunc primum copiosus accessit index, quo facilius studioso lectori sit obuiam, quicquid de una quaq; re, cuius in hoc libello fit mentio, scire desiderat.

Coloniæ apud Heronem Alopecium Anno M. D. XXIIII. Mense Octobri.

PSI.

AD LECTOREM.

Abes iam denuo, Candide lector, Aeneæ Siluij de Bohemorum origine, atq; gentis illius gestis, moribus, ac institutis libellum: qui nunc ante aliquot annos (nescio quo autore) typis erat exausus: sed adeo cõfuse tantaq; incuria, ut præter alia uitia, quibus fere innumeris erat conspurcatus, nulla orthographia, nulla distinctio eẽt obseruata: Hũc nuper acepimus, sed cum iam postridie prælis esset reddendus. Curauimus itaq; inter imprimendum pro nostra Virili, ut aliquanto emaculatior quam ante exiret. Cæterum quia temporis breuitas uetuit nos omnia perscrutari, petimus si qua adhuc menda occurrat, æqui bonig; consulas. Nos quoq; inter relegendum non nullas inuenimus: quas, ne forte legentis animum anapitem redderent, ad calcem indicis curauimus adijcendas. Vale.

ELENCHVS CAPI-

tum historiæ Bohemicæ.

De situ regionis Bohemicæ, de fluminibus eiusdē, & aquitatibus, ac Bohemorum moribus. cap. 1.

De origine gentis Bohemorū cap. 2

De Zechio primo duce Bohemiæ. cap. 3

De Croco secundo Bohemorum duce. cap. 4

De Libussa filia Croci, quæ pluribus annis rexit Bohemiam. cap. 5

De Primislao tertio Bohemorum duce. cap. 6

De puella Valasca quæ primā patum Bohemiæ more Amazonum septennio potenter obtinuit. ca. 7

De puella Sarca, quō doloſe nobilem Stiradum decepit, mortiq; tradiderit. ca. 8

De Nimislao quarto ac Mnato quinto, Voraoq; sexto, necnon Vinslao septimo Bohemorū duabus. ca. 9

De Grezomislao, q & Neclā dctus ē, octauo Bohemorū duce, & graui bello qd gesſit cum patruo ſuo Vratislao. cap. 10

De infidelitate Duringi, qui Vratislai filiū ſibi commiſſum interfecit, ac iuſtam dedit pœnam. cap. 11

De Noſtirico nono & Borſiuoio decimo Bohemorū ducibus, qui & ultimus Paganorū ducū fuit, & tandem cū uxore ſua fidem Chriſti ſuſcipiens baptiſatus ē. c. 12

De ſitu Moraviæ & Suatoco pio penultimo rege eiusdē, qui & primus Chriſtianus inter reges Moraviæ fuit. cap. 13

De Spitigneo undecio ac Vradislao duodecimo Bohemorum duabus. cap. 14.

De ſancto Venceslao martyre tertiodecimo, & fratre ſuo Boleslao quartodecio Bohemorū duabus. cap. 15

De Boleslao quītodecīo Bohemorū duæ. cā. 16
De Boleslao ſextodecīmo Bohemorū duæ. cā. 17
De Vdalrico ſeptimodecīo Bohemorum duæ. cap. 18
De Biſetislao decīooctauo Bohemorum duæ. cā. 19
De Spitigneo decīonono Bohemorū duæ. cap. 20.
De Vratislao uiæſimo Bohemorū duæ. cā. 21
Vratislaus dux Magūtiæ ī regē creatur p Henricum impatorē quartū, regnoq; Bohemiæ Poloniā, Sleſiā, Luſatiā, Moraniamq; adiecit. cap. 22
De Conrado uiæſimo primo, Biſetislao uiæſimoſecundo ac Boleslao uiæſimotertio, necnon Borziuislao uiceſimoquarto Bohemorū ducibus. cap. 23
De Vladislao uiāſimoquinto Bohemorū duæ & rege tertio. cap. 24
De Sobieslao uiæſimoſexto & Frederico uiæſimoſeptimo, necnō Conrado uiceſimooctauo, ac Bizetislao uiæſimonono, atq; Venæslao triæſimo Bohemorum ducibus. cap. 25
De Primislao triæſimoprīo Bohemorū duæ & rege ſecundo. cap. 26
De Venæslao Bohemorū rege quarto, & de Othocaro Bohemorū rege qnto. 27
De ſctō Venæslao Bohemorū rege ſexto. cā. 28
De Venæslao Bohemorū rege ſeptimo. cap. 29
De Rodolpho Bohemorū rege octauo. cap. 30
De Henrico Bohemorū rege nono. cap. 31
De Ioanne Bohemorum rege decāmo. cap. 32
De Carolo Bohemorum rege undecāmo, qui & poſtea Romanorū īpator factus Carolus quartus dictus ē. cā. 33

De Ven-

De Venæslao Bohemorũ rege duodecimo, qui & Rex Romanorũ extitit. ca. 34.
De perfida secta Hußitarum & dãnatis articulis professionis illius. cap. 35
De Iohanne Hus & Hieronymo hereſiarchis, in Conſtantien. cõcilio igni traditis. 36
De morte Vẽceslai regis. 37
De Iohanne Ziſcha hæreticorũ Hußitarũ capitaneo, ĩ armis ſtrenuißimo. ca. 38
De Sigiſmundo Bohemorum rege tertiodecĩo & Romanorũ imperatore. ca. 39
De ciuitate Thabor & extructione eius: fratribusq; Thaboritis. cap. 40
De Adamitis Hæreticis. ca. 41
Quo Sigiſmundus Bohemiã ingreßus Coronã regni acceperit, minuſq; feliciter pugnauerit. cap. 42
De Orebitis hæreticis. ca. 43
De multis prælijs & victorijs Iohãnis Ziſchæ. ca. 44
De Iohãne Rochezana preſbytero hæretico. ca. 45
De morte Iohãnis Ziſchæ. 46
De Orphanis hæreticis, qui ſe poſt mortem Ziſchæ ſeparauerũt a Thaboritis. 47
De expeditione in Bohemiam cõtra hæreticos & rebelles p Martinũ papã quintũ inſtituta, & de infelia pugna cõtra eoſdẽ. ca. 48
De inchoatiõe Baſiliẽſis conalij, & uocatione Bohemorũ ad ipſum conaliũ: ut fidei ſuæ rõnẽ redderẽt. ca. 49
Oratõ Iuliani Cardinalis ad Bohemorũ legatos. Reſponſiuaq; eorundem. ca. 50
De uictoria Bohemorum fideliũ, & debellatione mortq; Procopij ac aliorum hæreticorum. ca. 51
Quomodo Sigiſmundus Romæ coronatus poſt multas diſſenſiones & bella cũ pace & gaudio a Bohemis ſuſcipitur. cap. 52

De morte Sigismundi imperatoris, & quem reliquerit in testamẽto hæredẽ ca.53
De sepultura Sigismũdi imperatoris ca.54
De Alberto Bohemorũ rege quartodecimo, & etiã Romanorũ rege ca.55
De morte Alberti inclyti regis ca.56
Quõ Bohemi post mortem Alberti eligũt in regẽ Albertũ Baioariæ ducẽ, sed electiõi consentire noluit ca.57
De Ladislao infante, Bohe. rege quitodecimo ca.58
De morte Barbaræ imperatriãs, uxoris Sigismundi ca.59
Quõ Austriales Ladislaum regẽ ab imperatore petentes: nõ exauditi bellũ mouent: nouãq; auiaturm obsident ca.60
De electione comitis Ciliæ & priuatione administrationis suæ ca.61
De cõronatione regis Ladislai cap.62
De reductione Vlriã comitis, & restitutione adminiſtrationis sibi factæ ca.63
De dolo comitis Ciliæ Iohãnem Huniadem ab administratiõe regni Hũgariæ cupientis amouere ca.64
De cruce signatis, & pugna eorundẽ cõtra Thurcas, uictoriaq; apud Albam in Hungaria habitis c.65
De interfectione comitis Ciliæ p Ladislaũ Huniadis filium patrata ca.66
De laude Iohannis Huniadis per regem Ladislaum pronunciata cap.67
De captiuitate filiorum Iohannis Huniadis, & de collatione Ladislai filij senioris cap.68
De coniuge regi tradenda ca.69

De infirmitate & morte Ladislai regis ca. 70
De opiniõe & causa infirmitatis & mortis regiæ ca. 71
De Georgio Poggiebracio rege Bohemo. sextodecĩo. 72

FINIS Elenchi CAPITVM.

INDEX RErum ac noĩum magis memorabiliũ, quorũ in hoc libro fit mentio.

Adamitæ hæretici co. 85
Adelbertus Stratiquati futurã calamitatẽ prædicit co.
Aduocati co. 5 (36
Auguriũ frondẽtis stimuli
Albis fluuius co. 6 (co. 15
Albertus Bohemiæ rex decimusquartus co. 130
Albertus Cæsar interfectus co. 55
Alnus Duringa dicta co. 29
Amazones co. 19
Angeli uisi Venceslaum pugnantem protegentes co. 34
Albici auaritia co. 70
Atrox bellũ ante nouã ciuitatẽ cõmittitur co. 151

B

Baioarij co 5
Barbara imperatrix mulier impudicißima moritur co. 149
Basiliense cõciliũ co. 108
Bedricus presbyter co. 102
Bohemiæ situs co. 5
Bohemiæ longitudo ac latitudo ibidem
Balteum mare co. 50
Bohe. olĩ Theotonica co. 8
Bohemorum origo co. 9
Bohemia uirginibus tributaria co. 23
Bohemi uictoria potiuntur co. 27
Bohemorum legati ad Basiliensem synodum mißi co. 109
Borsiuoius ad Babtismi gratiam perductus Christi fidem suscipit co. 29
Boleslaus co. 33

Beles-

Boleslaus morbo cõsumptus interijt co. 35
Boleslaus iunior maioris filius co. 36
Boleslaus tertius, iuuenioris filius co. 37
Bozzena co. 39
Bizetislaus ibidem, & co. 42
Boleslai Cygnei obitus
Brela co. 13
Brelum ibidem
Broda co. 7
Buduiãum co. 7
Budinge ibidem

C.

Calæi ex querno robore co. 16
Candelabrũ Salomonis co. 49
Capistranus gloriæ cupidus co. 173
Carolus rex Bohemorũ co. 61
Caroli somniũ ibidem
Cathedralis ecclesia Pragæ co. 34
Cereuisia co. 7
Chezip co. 10
Chilianus histrio Poggiobraciũ de sacris sapienter interrogat co: 162
Cocharis co. 28
Communio sub utraq; specie co. 70
Comes Ciliæ per Ladislaum Huniadis filium interfiatur co. 175
Conradus uicesimus primus dux Bohemiæ co. 48
Croauia co. 13
Croas co. 12
Cunisspergiũ urbs a quo ædificata co. 51
Cuthna Crumena Antichristi uocata co. 91
Cyrillus a Romano pontifice impetrat, ut in sacrificio diuino Sclauorum lingua sibi liceat uti co. 32

D.

Dalphini mors co. 62
Dieuizum co 19
Dieuizum capitur co. 24

Ditimarus co: 36
Drobonucia co. 32
Duringus suæ perfidiæ dat pœnam co. 29

E

Eaduum auitas co. 7
Egra fluuius co. 6
Eizingeri consilium de comite Ciliæ pellendo co. 155
Eizingerus exilium quærit co 165
Emondori co. 8

F

Fœtor dentibus timias co. 93
Fraudes uirginum co. 20

G

Gaspar Slichtus, uir eloquēs & fortunatus co. 128
Gaudentius pōtifex creatur co. 37
Georgius Palotius co. 136
Georgius Giscra co. 143
Georgius Poggiebradius rex pronūciatur co 189
Germaniæ terminus co. 6
Grezium auitas co. 7
Grezomislaus ignauus et timidus co. 25

H

Hebræi omnium mortalium antiquissimi co. 9
Henricus septimus co. 58
Hercinia sylua co. 5
Homines quare dicātur mortales co. 1
Hus quid significæt co. 66
Hussitarum factio co. 65
Hussitarū dogmata co. 67

I

Ianure co. 38
Iaranurus in episcopum ordinatus Gebardi nomen accipit co. 45
Iglaria co. 7
Iohannis Vuycleui libri co. 65
Iohannes Hus co. 66
Iohannis Vuicleui libri comburuntur co. 69
Iohannes & Hieronymus igni traduntur co. 73
Iohannes Zischa co, 79
Imperator cum suis electoribus

bus Bohemiam infestis signis adoritur co. 90
Iohannes Rochezana co. 98
Iohannes Smiricheus propria sñia dãnatur co. 154
Iohannis Huniadis laus p̃r Ladislaum co. 176
Iuliani ad fortitudinem exhortatio co. 106
Iuliani ad Bohemorum legatos oratio co. 110
Iudeorũ strages co. 64
Iutha co. 40
Iutha Venæslai cõiũx co. 55
Iuuenis pro hostia cæsus co. 27

L

Ladislaus gladio truncatur co. 179
Lancosargi co. 8
Leopoldus co. 46
Libussa co. 13
Libus castellum co. 17
Lidus amnis co. 119
Litemese co. 7
Litomericum ibidem
Ludmilla fidem Christianam susapit co. 29
Ludmillæ pater co. 82
Luna ciuitas co. 7
Lupus presbyter co. 115
Lusmiaum co. 6

M

Mainardus moritur co. 143
Malada co. 20
Marchio Misnensis co. 87
Medo co. 21 & 22
Mensa ferrea co. 16
Methodius co. 31
Milada co. 36
Misa co. 6
Misnenses co. 5
Mithildis uirgo co. 46
Mnata co. 25
Moraui ubi morantur co. 5 & 29
Morana amnis co. 30
Multauia fluuius co. 6

N

Natura quid sit co. 1
Neclam co. 25 & 26
Nimislaus co. 25
Nodea co. 20
Noua Praga quam nouam ciuitatem

uitstem ibi uocat co. 7

O

Odera fluuius co. 6
Orebitæ hæretiã co. 88
Oratio per legatos Frederiã imperatoris ad Bohemos co. 146
Orlioze co. 6
Orphani co. 100
Otthocarus rex Bohemorum co. 50
Otthocarus occiditur co. 54
Ottho co. 46
Oxouia ciuitas Angliæ co. 65

P

Parua Praga co. 6
Patrimonium Petri unde habeat ortum co. 46
Pelzina co. 7
Petrus Dreſenſis co. 69
Pichardus co. 85
Podius comes Venceslai co. 33
Poggiebraãum ciuitas co. 7
Polonia unde dicta co. 12
Potẽtia facile damnatur, difficile abijcitur co. 166
Praga ciuitas co. 6
Praga unde nomen acceperit co. 17
Praga per proditionẽ capta co. 143
Præſtigia quid poßint co. 27 & 28
Prichicho Elenotenſis co. 104
Primislaus agricola a Bohemis in regem eligitur co. 15
Primislaus Valaſcam doloſis literis decapit co. 24
Procopius maior occiditur co. 117
Procopius minor occiditur ibidem

R

Radga co. 20
Raſaa co. 136
Rochezana oppidum co. 98
Rodolphus rex conſtitutus co. 58

Rudericus Burgēsis episcopus co.135

S.

Sarca Stiradum fraudibus circūuenit co.21.et.22
Saxones co.5.
Saxōiæ duces iuxta Auschā magnā cladē paßi co.96
Sclauoni co.9
Sclerdus co.26
Sennones co.8
Sicera co.7
Sigismundus rex Bohemorum co.81
Sigismūdus sepelitur co.129
Slagenuerdiū co.7
Slamboriū co.32
Slesitæ co.5
Sōniū Primislai co.18
Spitigneus undecimus Bohemorum dux co.32
Spitigneus decimus nonus Bohemorū dux co.44
Stiltiuergiū oppidū co.106
Stiradus rotæ supplicio necatur co.23
Stratiquas co.36
Suatatia co.20
Suatana regina co.47
Suatocopius co.30
Subinco archiepiscopus co.70
Sueui co.8.

T.

Tēpla in Bohahemia ornatißima co.75
Thabor co.7
Thaboritæ hæretici co.83
Thaboritæ & Orphani in horreis inclusi cōburūtur co.118
Thaurinū oppidū, alio noīe Alba co.170.&.171
Therba co.13
Thuringi co.5
Thurcarum fuga co.172
Tristana co.20

V.

Valasca puella co.17
Valasca socias hortatur ad occidendum mares co.19
Valasca occiditur co.24
Vdalricus decimußeptimus Bohemorū dux co.39

Testamentum vetus atq; nouū tam a phipacietib; inscriptum .79.

Ven

Venæslaus co.33
Venæslaus ab angelis in pugna protectus co.34
Venæslaus a fratre neatur co.35
Venæslaus inter martyres receptus ibidem
Venæslaus Bohemorũ rex co.54
Venæslai post mortem apparatio co.56
Venæslai Iunioris interitus co.57
Venæslai ignauia co.64
Vetus Praga co.6
Vinslaus co.25
Virgines apud Bohemos uirilia gesserunt co.18
Virgines Bohemicos utros prælio fugant co.20
Visœlla fluuius co.6
Vladislaus uicesimus quintus Bohemorũ dux co.48
Vlma co.119
Vlricus comes ab exilio magnificæ reuocatur co.165
Voraus co.25
Vradislaus co.32
Vratislauia co.26
Vratilaus co.25
Vradilaus dux Maguntiæ rex creatur co.46
Vxoris ad Orthocarum probrosa oratio co.52

Z.

Zastana co.20
Zaziorum ciuitas co.7
Zechius Croatinus co.10
Zischæ uafre cõsiliũ co.83
Zischa oculo, quẽ unicũ habuit priuatur co.90
Zischæ oratio ad populum. co.97
Zischæ mors co.99

Errata quæ inter relegendum occurrerunt.

Colũna.3.uersu.23.pro Rochezane lege Rachezana co.18.uersu.2.lege uendicemus.co.22.uer.15.mulieribus saluber.co.24.uer.2.uirtuti.co.31. uer.7.pro His lege Is.co.34.uer.3.lacessito.c.24.uer.20,Impator.uer.22.exercitu.co.43.uer.5.Bicliniẽsium. uer. 11.uastarũt.co.45.uer.10.Iohãne.co.58.uer.9.pro repugnare lege regnare.co.75.uer.16.nouũq;.uer.23. circiter.uer.21.pro Nec lege Hæc.co.77.uer.6.a regis conspectu.co.79.uer.18.sedẽtes.co.87.uer.23.cũ.co. 87.in fine lege zelus.co.95.uer.16.defensio. co.123. uer.25.q̃ uoluntate. co.124.uer.13.uterẽtur. co.129. uer.15.cõcordibus.uer.16.legatis. co.130.uer.12.prĩcipes.co.134.uersu ultimo equis.co.141.uer.23.mendicare.co.162.uer.24.plebe.co.171.uer.10.Thurca. uer.17.ferocitate. Quod si quæ alia occurrant prudens lector facile corriget.

PRAEFATIO AENEAE SILVII TITVLI SANctæ Sabinæ Sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalis Senen. de origine Bohemorum, ad illustrißimum principem, & dominum Alfonsum regem Aragonum.

INteritura eße quæq; nascuntur, atq; homines in primis, quos ea de causa mortales appellant, omnes norunt: plurimi damnant. Nam cur hominem natura finxit, cui negata immortalitate spacium breuißimũ uitæ indulsit, corniciibus & ceruis quorum nihil interat lõgißimum largita est æuũ? Sed cui de naturæ operibus permißum, quam nihil eße aliud, quam deum uel dei decretum dixerim? Ego illud mihi persuadeo, nisi mors introißet in orbem terrarũ, ex duobus alterum fuiße neceßarium, aut terræ. s. quã incoleremus amplitudinem sine fine patuisse, aut humanam generationẽ interdictam. Nam quis mundi ambitus homines capiat, in horas absq; mortis periculo nascentes? Tot præterea calamitates hominem circumsiliũt, ut mori satius sit, quam uitam producere miseram. Optabant fortaße utcunq; uiuere, quis uitæ alterius adempta spes. Serui, & huiusmodi homines, mortem sibi aliquando consciuerunt. At homini Christiano, qui deũ fabricaße mundum constanter credit, nec dubitat illum

Nisi mors a. amplior terra, a. generatio interdici oportet.

gubernare quæ condidit, iniquitatem quoq; omnem ab eo alienam putat, ſacri ueteres nouiq; ſermones fidem faciunt: qui animas ex corporibus exædentes, in alia loca meare tradunt, in quis præmia pro benefactis, ſupplicia pro malefactis expendant: quamuis in hac mortali uita, & uiros bonos in aduerſis rebus oppreſſos, & iniquos hoïes ſæpe nũero blandis fortunæ afflatibus in ſublime raptos cernimus, licet in omni gẽte, quæ ſub cœlo eſt hoc uidere: Bohemia tamen teſtimonio ſatis fucrit. In qua noſtra ætate reiecta Romanæ eccleſiæ obedientia, conculcata parentum religione, ſacerdotibus Chriſti occiſis, fanis ſanctorum dirutis, ſine fide, ſine bonis moribus, in latrocinijs, in adulterijs, in omni ſpurcitia uiuentes, aduerſus potentiſſimos reges, innumerabiles populos, pertiſſimos ducès, ſtructiſſimos exercitus inuicti perſtiterunt: ex quibus pleriq; ad hoc æui peruenere delicijs affluentes, pleriq; iam diu ex arbitrio uixiſſent, non morbo, non gladio, ex hac luce, ſed naturæ neceſſitate ſenio confecti abierunt: ut ſi nihil aliud quam præſentis uitæ curſum animo uoluas, beatos iudices, qui tot uictorijs potiti, apud ſuos dies chariſſimi, inter opes quamplurimas inoffenſi morbis, quantũ homini licet æuum produxere. Contra uero infelices dicas ac ſuperis odioſos fuiſſe, qui pro lege patrum auſtodienda, pro ueritate, pro iuſtitia, pro honeſtate, aut in

exilio

exilio pauperes obiere, aut in medio uitæ arsu rapti, ante ora suorum miserabili cruciatu necati sunt. Sed uerissima est CHRISTIANAE religionis assertio, quæ post uitam huius seculi, patere alteram asserit, his qui religiose uixerunt iocundam & beatam: reliquis molestam & infelicem. Cui sententiæ & Iudei & Saraceni & Gentiles, & ipsi quoq; philosophi consentiunt, quos ueri consaos & humanæ uitæ magistros putant. Nemo homo est qui non insit aliquid boni: & id deus in terra & in hac transitoria uita remunerat. Neque enim mole malorum obstante cœlestem conferre lucem potest. Vita apud inferos plectuntur. Viris bonis, quis terra clausa est, cœlum patet. Peregrina in terris uirtus: in cœlo auis. Ziscka igitur, Ciaccho, Ptaſco, quos feliçs Bohemi credidere tot præliorum uictores, tanto imperio præditos, Coranda quoque & Iacobellus quibus ut apostolis CHRISTI, aut angelis e cœlo missis, populorum aures patuere, cum Procopijs pugna cæsis, cum Ioanne ac Hieronymo Cõstantiæ in magna synodo igni damnatis, apud inferos pœnas dant temeratæ religionis: in æternumque dabunt. Eosque procul dubio ROCHEZANA sequetur. & qui ei ausultant, diuinæ legis temeratores: nisi ante finem uitæ suæ resipuerint. Viri constan-

tes, qui uel exilium uel carcerem uel cædem pro teſtamẽto Chriſti fortiter pertulere, cum rege ſuo in cœlo regnant, ex aliena uictoria triumphantes, quorum multa milia Bohemia tulit. Nam ſicut Hußitarum inſania Bohemiam nomen labefactauit: ita & fortium uirorum conſtantia illuſtrauit. Nec prouida eſt, quæ tempore noſtro plures Chriſti martyres q̃ Bohemia produxerit. Inter quos equitem fuiße non eſt ambiguum, nobilibus parentibus ortũ, quem captum ab Hußitis, admotũ ignibus, pedes primum, deinde tibias, mox genua coxasq;, poſtremo reliquas corporis partes exuri paſſum, quam illorum inſaniæ conſentiret. Admiranda ſunt quæ tempeſtate noſtra inter Bohemos emerſere, ſiue pacem ſiue bellum recenſeas. Mihi uero dum ualetudinis causa in balneis Viterbienſibus ago, procul ab negotijs curiæ, haud indigna cura uiſa eſt, res Bohemicas ſcribere: atq; hominibus noſtris ex barbaris, quæ partim uidimus, partim uero auditu accepimus, digna memoratu nota effigere. Sunt enim multa quæ in communi noße perutile eſt. Et dum cogito cuius potißimum nomini dedicem, tu primus occurris, qui ſeculum noſtrum non doctrina ſolum ac bonis moribus, ſed ſplendore quoq; rerum geſtarum exornas: & quaſi clariſſimum quoddam ſidus illuſtras. Tibi ergo Bohemicam hiſtoriã dedico: Nã tuo nomini inſcripta, facile cum rerum tuarum notitia, quas doctißimi celebrarunt, ad poſteros transferetur: nam ego aborigne gentis in hanc uſq; ætatem, ſi deus dabit,

pro-

producam. In qua & si uetera digna sunt memoria, illustriora tamen noua existimo: quæ tum certa, tum admirabilia sunt. Nec mea sententia regnum ullū est, in quo æuo nostro tot mutationes, tot bella, tot strages, tot miracula emerserint, quot Bohemia nobis ostendit. Hæc ego tuæ maiestati libens pandam. Vale: & quod ab homine deditissimo tibi mittitur, quodcunq; est legito boniq; consule.

Finis præfationis. Incipit historia Bohemica. Et primo de situ regiõis Bohemicæ, de flumibus eiusdem & auitatibus Ac de bohemorum moribus.

CAP. I.

BOhemia in solo Barbarico trans Danubium sita, Germaniæ portio est: aquilonis flatibus tota ferme exposita. Cuius ad orientem uergens latus Moraui obtinent & Slesitarum natio: septentrionem ijdem Slesiæ ac Saxones qui & Misnenses & Thuringi appellantur. Ad occidentem Aduocatorum terra est Boioariorumq; regio. Meridionalem plagam tum Baioarij, tũ australes habẽt, qui ripas Danubij utrasq; accolunt: nec alia Bohemiæ, quam Theutonum terra coniũgitur. Regionis longitudo latitudoq; pene parem formam rotundam ferunt: cuius diametrum trium dierum itinere expedito pateat. Sylua uniuersam claudit, quam ueteres Heràniam uocauere: cuius & græci scriptores & latini

Hos alij Bauaros uocãt

Herània sylua.

meminerunt. Flumina quæ terram irrigant uniuersa in
Albis. Albim exonerantur. Hic in montibus exoriens, qui Bo
hemiam Morauiamq; disterminat, mediâ ferme pro-
uinciam perlabitur, primo in occidentẽ, deinde in septẽ
trionem uersus, ubi prouinciam relinquit, per angusti-
as montium & abrupta conuallium præceps Saxoniã pe-
tit: quã duas in partes dirimens in oceanum fertur, ibiq; a
rheno flumine æquo terrarum spacio distans. Quod ple
riq; Germaniæ terminũ, Sarmatasq; quondã dixere:
Odera. sed nostra ætate Oderã fluuiũ qui Slesiã intersecat, &
ipsum Visellam Pruthenorum amnem Germania præ
tergressa Albim in alueo continet. Amnes alij quos Bo-
Egra. hemi memorant, Orlioze qđ aquilam signat, Egra qui
ex noie oppidi quod alluit uocatur, i terra Aduocato-
rum exoriens apud Littomericam Albi misetur, sed
Multauia. auctos Multauia exædit, qui metropolim regni Pragã
influit: hic Saczanain et Lusmiaũ & Misam & Albim
Praga. secũ trahit. Oppida toto regno mẽorabilia. Praga regi
põtificiq; honesta sedes neq; mior neq; ignobilior Etru
sca Florentia, tris in partes diuisa: quis nomina indide-
re, paruã Pragam, ueterẽ, ac nouã. Parua sinistrũ latus
Multa uiæ fluminis occupat: colliq; conũgitur, in quo si
ta est regia, ac sancti Viti pontificale augustumq; tẽm-
plum. Vetus Praga in plano iacet: uniuersa magnificis
operibus adornata. Inter quæ prætoriũ & forũ & læ-
tam auriam, & collegium imperatoris Caroli, mirificis
efferũt laudibus. Iungitur autem minori Pragæ lapideo

ponte,

ponte, quatuor & uiginti arcuum. Nouam ciuitatem, a ueteri fossa disiungit profunda, utrinq; munita muro: & in quam facile fluminis aqua deriuari potest. Hæc quoq; ciuitas ampla est, & ad colles usq; protenditur, quorum alterum sancti Caroli, alterum Sanctæ Catherinæ appellant: tertium Vissegradum, in arcis modum exædificatum, ubi & collegium est, cuius præpositum, & cancellarium regni & primatem uocant. Post Pragam Litomesse, altera in Bohemia pontificalis ciuitas, uicina Morauis, Cuthna quoq; haud parui nominis habetur, ubi argenti inexhaustæ uenæ suffodiuntur, quamuis nostra ætate sæpius capta exhaustaq; fuerit: & in ipsas argenti fodinas pluuiales aquæ deriuatæ. Litomesse. Cuthna.

Nec Budueiam contemnere oportet, quæ splendidum & munitum habet etiam nomen Slagenuerdium. Eaduum, Luna, & utraque broda, altera Bohemica, altera Theotonica: Budinge Colonia Litomericum, Poggiebradum, & quod regnis dotale dicunt, Grezium: potens insuper, & diutina obsidione memorabilis Pelzna, Zaziorumq; ciuitas, & si Bohemiæ dederis Iglauia, qua iter est in Morauiam. Postremo arx hæreticorum asylumq; Thabor, memoria nostra ex ruinis alterius Hauschæ, difficili loco conditum oppidum, & ab Sigismundo Cæsare ciuitatis honore donatum. Budueiam. Slagenuerdium. Thabor.

Gelida prorsus regio, piscæ atque armentis habundans, cum uolucre ferisq;, frumenti ferax. Siæra pro uino utitur: illi æruisiam uocat, quasi ex æretere Siæra. Ceruisia

factum. Ager toto regno optimus. Circa Zaziũ colles, apud Litomericum, consiti uineis. Vinum quod nascitur acerbum: ditiores ex Austria atq; Hungaria importato utuntur. Sermo genti & Dalmatis unus. Mos uetus in hanc usq; diem seruatur. In templis sermone Theotonico plebes docent, in cœmeterijs bohemico, ubi secularium presbyterorum collegia sunt, aut monachorum prædia possidentiũ. Solis mendicantibus libertas fuit, qua uclent lingua populum instruere. Quæ res palam indicat regionem ipsam olim Theothonicã fuisse: sensimq; subintrasse Bohemos. Quod Strabonis testimonio confirmare licet: cuius hæc uerba septimo cõmẽtario inuenies: Sẽnones, Sueuorũ natio, ut superius dixi, partĩ intra, partim extra syluã habitat, Getarũ cõtermina gẽti. Sueuorum quidem gens amplissima, e Rheno siquidem usque ad Albim peruenit fluuium: eorum etiam portio trans Albĩ loca depascitur, quemadmodum Emondori et Lancosargi. Hæc Strabo. Plebs toto regno bibula, & uentri dedita, superstitionumq; sequax: & auida nouitatum. Quotiens Cretense uinum caupones uenale proponunt, inuenies q̃plures, qui iuramento adacti, nunq̃ eãdem uinariam egredientur: nisi exhausto dolio. Idem efficiunt in electis Italiæ uinis. Qui paulo excellunt, atq; inter plebes, nobilitatemq; medij sunt, audaces, uersuti, ingenio uario, lingua præpiti, rapinarũ auidi sunt: quibus nihil satis esse possit. Nobilitas gloriæ appetens, belli perita, periculorum contemptrix, ac promissi tenax: quãuis

Bohemiadolim Theotonica.

eius

eius ingluuiem explere difficillimum. At uniuersum simul si expendas populum, non est qui religioni aduersetur. Sed profecto in omni gente, qualis rector, talem inuenies & populum. Quomodo autem & unde hoc genus hominum in Germaniam uenerit, scripsi iam pridem integerrimo et præstãtißimo patri Dominico cardinali Firmano, tuæ serenitati amicißimo: Id hoc loco repetere non grauabor, quando historiæ quam teximus omnino quadrat.

De origine gentis Bohemorum
CAPVT II.

Bohemi sicut cæteri mortalium, originem q̃ uestußimam ostẽdere cupientes Sclauorum se prolem asserũt. Sclauos autem inter eos fuiße, qui post uniuersale diluuium condendæ famosißimæ turris Babel autores habentur: atq; ibi dum linguæ cõfusæ sunt, Sclauonos. i. uerbosos appellatos, proprium idioma sumpsisse. Relicto deinde campo Sennaar, ex Asia in Europã profectos, eos agros occupaße, quos nunc Bulgari, Serui, Dalmatæ, Croaci & Bosnenses incolunt. Nondum ego quempiam legi autorem, cui fides adhibenda sit, qui tam alte suæ gentis initium reddiderit: Hebræos excipio, omnium mortalium primos. Multi ex Germanis satis se nobiles arbitrãtur ex Romanis ortos, Romani ex Teucris originem ducere gloriosißimum putant. Franci, qui & Germani fuerunt, Troianum se sanguinem eẽ dixerũt. Eadẽ Britannis gloria satis est, qui Brutũ quen

Sclauoni

dam, exilio profectum, generi suo principium dedisse affirmant. At Bohemi longe altius orsi, ab ipsa confusionis turre se missos iactitant. Cæterum, nec qui tunc principes fuerint, nec quem regem habuerint, nec cuius terræ cultores extiterint, nec sub quo duce, nec quibus perialis in Europam uenerint, nec quo tempore tradunt. Fuisse illic Sclauonos aiunt, dum labium uniuersæ terræ confusum est. Vana laus, ac ridenda. Quod si qui Bohemos imitari uelint, nobilitatem generis ex ipsa uetustate quærentes, nõ iã ex turri Babilonica, sed ex archa Noe, atq; ex ipsa deliciarũ Paradiso, primisq; parẽtibus, & ab utero Euæ, unde oẽs egressi, fas le sibi prĩapia uẽdicabunt. Nos ista tanquam anilia deliramenta prætermittimus. Omnes reges ex seruis ortos, omnes seruos ex regibus, scripsit Plato. Veram nobilitatem sola atque unica uirtus gignit. Multa sunt quæ de Bohemis uera ac memorabilia traduntur: ad ea nugis omissis, festinatum iamus.

De Zechio, primo duce Bohemiæ.

CAPVT III.

ZEchius Croatinus haud obscuris parẽtibus ortus, gẽtẽ Bohemicã cõdidit: q homicidio domi perpetrato iudiciũ ultionẽq; fugiẽs, in regionẽ eã uenit, cui nũc Bohemia nomẽ est: ac mõtẽ incoluit Chezip uocatũ: quod uocabulum latine, respiciens, interpretatur. Surgit enim ex medio cãporũ æquore, fluuios intuens, qui præ

Chezip.

apud

pui Bohemiam irrigant, Albim, Multauiam, atque Egram. Terram inultam fuiße tradunt, nemoribus atque ſentibus aſperam: feriſque quam hominibus aptiorem. Credimus id quidem: nam priſci Germani, qui ea loca tenuerunt, paſtoralem uitam agentes, agrorum culturam neglexerunt, ac more Nomadum alimoniam ex pecoribus trahentes, domeſticum in carris tollentes inſtrumentum, quocunque ſors tulit & opinio, cum ſuis armentis conuertebantur. Non aſſentimur Bohemorum hiſtoriæ, quæ Zechium illum, omnemq; familiam ſuam, nam frater cognatiq; fugæ comites erant, glandibus ac ſylueſtribus pomis tantum uitam duxiße affirmat, oblitterato iam tum glandium uſu, nec poſt diluuium ex his fuiße hominibus uictum crediderim. Illud mihi perſuaſibilius fuerit, Zechium paucos inuenißе cultores, quos lacte ac uenatu uiuentes, arare terram, triticum ſerere, fruges metere, ueſciq; pane docuerit: atque ita ſibi rudes homines ac pene feros, ad uſum mitioris uitæ redactos ſubiecerit. Nec rurſus apud me pondus habet omnia tum fuiße communia atque tam uiros quem fœminas inæßiſſe nudos. Neque enim illa regionis temperies eſt, ut hominem aſſeruare nudum queat ex Dalmacia uenientem, ubi non defuit ueſtis uſus: niſi fortaßis in argumentū quis aduexerit Adamitas, qui noſtra tempeſtate apud Bohemos emerſere, communione rerum omnium, nuditateq; gaudentes: quos breui deletos conſtat.

Zechio

Zechio frater fuit nomine Leches, paupertatis & exilij comes. Hic ubi Germanum agris ditatum, bobusq; potentem animaduertit, ad orientem profectus in magna camporum planitie sedem collocauit: Poloniamq; nomẽ ex loco dedit. Nam planities, Sclauonica lingua pole nominatur: Cuius hæredes in numerosam multitudinem breui coaluerunt, ac Rusuniam, Pomeraniam, Casubiamq; sui generis hominibus impleuerunt. Zechij quoq; familiam, Bohemos id est, diriuos appellant, mirum in modum germinantes: non solum prouinciam a se dictam, sed Moraviam Lusatiamq; pulsis ueteribus incolis, occuparunt. Dum uixit Zechius nihil temere, nihil tumultuose actum: eius imperio sine controuersia obtemperatum. At eo uita functo, cum sibi quisque principatum uendicaret, diu seditionibus agitata prouincia est, sine principe, sine certa lege, iudicio tantum multitudinis gubernata. Postremo cum potentiores imbecilles opprimerent, serum atq; incertum esset populare remedium, ex re uisum est rectorem assumere: qui omnibus præsidens imbecilles ac potentiores pari iure gubernaret.

Polonia unde dicta.

De Croco, secundo Bohemorum duce.

CAPVT iiij.

FRat per idem tempus apud Bohemos uir nomine Crocus iustitiæ opinione insignis, ac propterea magnæ apud uulgus autoritatis: huc sibi principẽ deligũt, summamq; ei rerum committunt. Cuius tanta moderatio fuit

tio fuit, ut nõ aliter q̃ pater a prouincialibus coleretur. Neq; enim ad suam uoluptatem, sed pro subditorum utilitate ac quiete prouinciam rexit, ferocemq; populũ, non tam imperio, quam beneuolentia quietum continuit. Hic arcem apud Stemnam condidit, quam de suo nomine Crocauiam nominauit. Moriens autem tres filias reliquit. Brelam, quæ castellum Brelum ædificauit: herbarum ac medicinæ peritam. Therbam siue Therbizam augurem et sortilegam. Tertiam Libussam: quæ ut natu minor fuit, ita diuinarum humanarumq; rerum scientia maior.

Crocauia. uide dicta, et Brelam

De Libussa, filia Croci, quæ pluribus annis rexit Bohemiam

CAPVT V.

Libussa autem uelut una ex Sibyllis habita, post obitum patris fauente populo pluribus annis prouinciam gubernauit: et priusquam Praga ædificaretur, arcem Vissegradensem communiuit: fuitq; suum imperium patribus plebiq; iuxta gratum. Postremo non crudelitate aliqua, non tyrannide aut secordia usa: sed rectum iudicium faciens popularem fauorem amisit. Cõtendebant coram ea duo ex optimatibus de possessione agrorum. Sententia ex bono & æquo dicta: potentior humiliori damnatur. Ille tanquam iniuria esset potentiorem in iudicio succumbere, populares appellans, indecorum esse indignumq; ait, tantum populum, tot proceres, tãtum imperium, unius fœminæ subesse arbitrio.

Ad cuius

Ad cuius uocem exacta multitudo muliebre regimen accusare, uicinarum gentium mores in medium adducere: uirũ qui sibi dominetur expetere. Libussa indicto silentio, desiderium se populi animaduertisse dicit, neq; se illos eo frustraturam: imperium subditis, non sibi, post patris obitum tenuissime. Iubet ad diem posterum redeant. Optemperatum est, itum atq; reuentum.

De Primislao tertio Bohemorum duce.

CAPVT VI.

Libussa in conione ubi adesse multudinem uidit. Ego uobis inquit, Bohemi in hanc usque diem, plane, moliterq;, ut mulieribus mos est, imperaui: nulli quod suum esset eripui: nullum læsi. Matrem experti estis: non dominam. At uobis meum regimen ingratum. More humani ingenij meum agitis. Nihil diu placet homini. Pium, iustumq; principem desiderant populi magis quam ferunt. Estote ergo iudicatu meo liberi: uirum qui uobis præsit, quiq; suo arbitratu capita uestra iudicet, sicut optastis dabo. Ite, equum meum albicantem sternite, atque in campos late patentes adducite, liberum effrenemq; ibi dimittite: sequentes eum quocunque ierit. Curret equus aliquandiu: deniq; ante uirum subsistet, in men-

in mensa ferrea comedentem. Ille mihi coniunx erit, uobis princeps. Gratus sermo concioni fuit. Emissus equus decem millia passuum percurrit. Postremo ad flumen Bieli ante aratorē constitit, nomine Primislaū. Secuti proceres popularesq́;, postquam stantem equum, & aratori blandientem adulantemq́; uiderunt, accedentes propius: salue, inquiunt, bone uir, quem nobis superi dederunt principem. Solue boues: atque ascenso equo nobiscum uenito. Libussa te uirum, Bohemia ducem posat. Agrum colere, gregem pascere, nauī regere, texere, suere, ædificare, multi se ignorare fatentur. Magistratum in urbibus agere, regem gerere, gentibus ac nationibus imperare, quod est difficillimum, nemo sibi a natura negatum dicit: & si plerique siue laboris odio, siue ocij amore, oblatis regnis abstinuere. Primislaus, quamuis agrestis, nuncios benigne excipit: facturūq́; postulata respondit. Tanta est mortalibus regnādi cupido: nemo se regno indignum putat. Solutos boues, ut fabulosa est omnis antiquitas, eleuatos in aera ferunt: & in altissimam præscissæ rupis speluncam delituisse, nunquam postea uisos. Stimulum uero quo boues urgebātur, terræ defixū, mox frōduisse, ac tris corili ramos emisisse: ex quibus duo statī exaruerūt, tertiū in arborē eiusdē generis procerā excreuisse. Non recipio ad me ueri istius periculū: apd̄ autores ista quærātur.

Vidi

Vidi tamen inter priuilegia regni, literas Caroli quarti Romanorum imperatoris, diui Sigismundi patris: in quibus hæc tanquam uera continentur. Villæq; illius incolæ in qua hæc gesta creduntur libertate donantur: nec plus tributi pendere iubentur, quam nuum illius arboris exiguam mensuram. Sed nec mihi Carolus fidem fecit: Nam reges plerumq; creduli sunt, nec quicquam nō uerum putant, quod generis sui claritatem astruit. Primislaus igitur audita legatione, inuerso uomere, pane caseoq; apposito, uiam quasi grandem facturus, cibum sumpsit, Ea res Bohemorum animos confortauit: mensam ferream, de qua Libussa uaticinata fuerat, in uomere cognoscentes. Stupentes edentem circumstant, saturū equo imponunt: iubentq; festinare. Inter eundum, quid sibi uult stimulus frondens? interrogant: & cur duo rami mox aruerunt? Ille, qui diuinandi peritia calleret, tris sibi liberos nasciturus ait, ex qbus duo funere immaturo defiant, tertium nobiles fructus editurum. Quod si ager totus exaruisset ante uocationem, genus eius masculinum perpetuo regnaturum fuisse: eam ante tempus acersitus sit, eam spem ademptam. Interrogatus, cur nam calcos, querno robore factos, secum afferret? seruandos in arce Visegradensi respondit, ostendendosq; posteris, ut scirent omnes primum qui primatum inter Bohemos acepisset, ex agro fuisse uocatū: neq; insolescendum esse, qui ex humili fortuna solium ascenderit. Seruati calcei diu apud Bohemos, religiose habiti,

Nō oēs sed tris tantū libertate donati, & hodie usq; liberi.

1513.

Mensa ferrea.

Calcei querno robore.

habiti, ac per sacerdotes templi Viſſegradensis ante reges delati, dum pompa coronationis educatur. Cum Viſſegradum appulisset Primislaus, ingenti fauore plebis atq; honore exceptus est: Libuſſamq; sibi matrimonio iunxit. Nec diu moratus, Pragense oppidum aggere atq; muro cinxit: De cuius nomine dum disceptaretur, iussit Libussa ex artificibus, qui primo occurrerit, rogari quid ageret: ac ex primo uerbo eius uocari oppidum. Interrogatus faber lignarius quispiam: limen se agere dixit, quod Bohemice, praha, dicitur. Indeq; nomen urbi datum. Sed corrupto uocabulo posteri Pragam dixere. Exinde leges conditæ, quibus Bohemi longo tempore usi, prouida pace & odo fruens, opibus aucta est. Et Libuſſa castellum Libus ædificauit, nō longe ab Albi flumine: quod morienti sepulchrum fuit. Qua mortua, imperium ad Primislaum solum redijt, quod iuuenec coniuge eius maximo consilio administrauit: fœminarum, quæ illa iuuenec plurimū poterant, autoritas extincta.

Origo Nominis pragæ.

Libus.

De puella Valasca, quæ principatū Bohemiæ more Amazonum, septennio potentur obtinuit:

CAP. VII.

SEd fuit inter uirgines, quæ Libuſſæ ministrare solebāt, Valasca puella ingenti Spiritus, & Amazonicæ gentis, quæ clanculum acerſitis comitibus: heram, inquit, o sorores perdidimus, quæ nos a uirorum contumelia uindicauit. nec paſſa est seruire uiris: contra, uiri eiusdem imperium ſubire, nos reginarum honore

fungebamur. Nunc iugum asperum & miserrimũ ferre oportet. Nisi libertatem nobisipsis uendicemus, uilissima mancipia sumus. Quod si uobis id animi est, qđ mihi: faale pristinam autoritatem obtinebimus. Ego secretorum Libussæ consaa, Therbizæ quoq; sortes noui, herbarum uires non minus q̃ Brela calleo: qđ tres habuere sorores hoc mihi soli datũ est. Assistite audenti: uobis imperiũ in uiros polliceor. Probant singulæ Valascæ consiliũ: coniurant, poculũ recipiunt, quo uirile genus odisse. Interea loci Primislaus uirginem sibi per quietem sanguineũ ministrare potum uidet. Territus somno, ac malũ quod erat futurũ suspicatus, primores terræ admonet, ne tantũ licentiæ fœmineo sexui præberetur. Mos enĩ uirginibus erat equos ascendere, fatigare cursu, flectere in gyrũ, hasta contendere, gestare pharetram & arcũ, sagittare, iaculari, uenari, nihil officij uirilis omittere. Quod Primislao tum periculosum, tum bonis aduersum moribus uidebatur. At proceres ridere principem, fœmineum sexum nil ausurũ magis credere. Mirari tanto magis atq; amare puellas, quanto agliores ac doctiores dicerentur. Valascæ monere interdiu noctuq; conspirationis socias, spem bonam facere, audaciam augere, poculis atq; carminibus mentes earũ a uirorum amore auertere, dictim plures alliære, prouinciam uniuersam ueneno infiære. Vbi iam uirginum ac nuptarum satis conueniße arbitratur, mandat oĩbus suos uiros, patrẽtes, germanos, filios mares, oẽs somno uinoq;

Somnium.

Virginum Mos.

Dictim.

uinoq; sepultos nocte occidant: armis equisq; arreptis, in campū prodeant, nō longe a Praga mōstratū. Maturatur sœlus, uirorū q̄tum imperatū erat interficitur, ueniunt in campum armatæ fœminæ, prostratoq; uirorū exercitu, qui parriadus isequebantur: ducē ī aræ Vissegradensi obsident. Quā cū expugnare nequirēt, castellū sibi haud procul inde in prærupto undiq; colle, natura q; munitissimo ædificant: qđ Dieuizum appellant, quasi uirgunū castrū. Dieuizæ namq; eorū lingua uirgines nūcupantur. Res uisa patribus plebiq; priadosissima, tū propter admissum sœlus, tū q; illarum exemplo reliquas adduci fœminas uerebantur: & hostē cuiq; domi esse formidabile fuit. Hortantur itaq; principē puellas bello coercæat, se cū copijs affuturos promittūt. Primislaus se a diis admonitū ait, perituros oēs qui puellas armis lacessant, tempus aliud expectandum. Illi spreto consilio, coacto sine principe exercitu, castra ad Dienisum ponunt: puellasq; angere obsidione pergunt. Valasca uil territa in maiori discrimine maiorem adhibet animum, comites ne mente labantur, plena fiducia hortatur: aduenisse tempus affirmat quo toti Bohemiæ leges imponant, uidere se omnes prouinæ optimates in suam potestatem uenisse: uires tantū acuāt, uictoriam in manibus esse. Neq; nouū uiros mulieribus obedisse, Amazones sibi Asiam uectigalem feciße: pugnasse ad Troiam, Thesei atq; Herculis arma contempsiße. Si consilium atq; animus mulieribus adsit, uires haud

Dieuizum

quaquã deeẽ: nullius Bohemi cõsiliũ suo præferre. Vbi persuasam multitudinem animaduertit, palãtes hostes, & nil tale uerentes, aggreditur. Fit trepidatio totis castris. Mox fœda oritur fuga, instant uirgines, uirosq; paßim trucidant. Neq; aliter pugnatum est, quam si muliebres uiri animos, uiriles fœminæ induißent. Pauci ex ea pugna euaserunt: quos uelocitas equorũ, nõ sua uirtus, a morte redemit. Singularis audaciæ in hoc prælio septem puellas fuisse memorant. Maladam, Nodeam, Suatacã, Vorastam, Radgam, Zastanam, Tristanam. Reginam sua manu septem uiros interemiße. Spolia ingentia capta, præmia pro meritis reddita, septem quæ uirtute præstiterant torquibus aureis atq; armillis donatas, Valascam ueluti deam habitam: neq; post id prælium Bohemis aduersus puellas audaciam fuisse. Illæ populare agros, abducere prædas, rapere, occidere, uillas incendere, potentiam indies augere, fingere interdum se uirorum amore teneri, amatorias epistolas nobilibus adolescentibus mittere, detestari fastum atq; insolentiam Valascæ, simulare fugam, rogare in syluam potenti manu uenirent, ac se raperent. Iuuenes q puellarum facinora magis admirarentur quam odissẽt, uicti blandicijs, captiq; non nullarum specie, erant enim pleræq; pulcherrimæ, imperata facessunt. Sed ingreßi syluas, insidijs circumuenti, trucidantur. Alij noua fraude in arcẽ uocantur, Valascam uelut per traditionem cõprehensuri. Qui mox intromißi, ad unum necãtur.

Vbi

Vbi iam nulla fides uirginibus est, commentum inauditum excogitant.

De puella Sarca, quo dolose nobilem Stiradum deceperit, mortiq; tradiderit.

CAP. VIII.

SArca erat inter puellas admodum honesta facie, sed animo impuro, & ad omne scelus parato. Hae in altissimo nemore strictis pedibus ac manibus arbori alligant, tubamq; uenatoriam, ac uasculum medone plenum iuxta ponunt: Ipsae in insidijs haud procul delitescunt. Solebat hac iter saepe facere Stiradus nobilis eques inter Bohemos opibus & autoritate potens: & qui puellarum tyrannidem prae caeteris abhorreret atq; perquereretur. Is ergo cum syluam pro suo more uenaturus intrasset, puellamq; uinctam conspicatus esset: miserabundus quid sibi ea res uellet percontatur. Cui Sarca: Nosti, inquit, quot scelera his in regionibus Valasca perpetrarit, dum sibi potentiam regnumq; uendicat. Ego quoq; pariter in furorem acta, insaniam eiusdem aliquandiu secuta sum. Peccaui fateor, penituit me tamen tot impietatum deniq;, cogitauiq; quo nam modo scelestam relinquere uitam possem: statim ab iniqua discedere domina. Sed dum comitem fugae quaero prodita captaq; huc deducor: hic de me statuerat suppliciorum sanguinaria carnifex. Interea dum ligor dumq; mihi ultima uerba dicuntur, ut auditus est tuorum canum latratus, atq; hinnitus equorum, illae meae latinae salutem pedi-

Tuba uenatoria. Medo.

bus quæsiere. At ego te uir clarißime, quem unum perfida turba metuit, per nobilitatem tuam oro miserere infelicis fœminæ. Solue me obsecro, atq; abducto: aut si hoc non placet, iugula me potius quam hic uiuam deseras. Namq; ubi abieris, mox aderit iniqua uirginum cohors, meq; diris lacerabunt modis: Iuuat tua manu perire. Stiradus lacrymis motus muliebribus, puellæq; forma captus, equo desiliens uincula soluit: rogatq; medonis uasculum, simulq; tuba apposita quid sibi uelint. Tum Sarca: medomem, inquit, optimum carnifices attulerunt, quo inter cruciandum uter: hunc iam leta securaq; bibam &, hausto sumpto, quod reliquum fuit Stirado propinauit: qui pariter bibit. Erat autē potus suauißimus, quem Bohemi ex albo melle conficiunt: sed q̄ muliebribus salubre, herbis et carminibus adhibitis, tam uiro pestilens: qui mentem Stiradi prorsus alienauit. Exinde, tuba hæc, inquit, mea fuit dum uenarer, quam mihi mortuæ ad collum suspendere statuerant peßimæ, quasi uenatricis signum. Inflabo ut intelligant me uiuentem: suisq; manibus ereptam eße. Moxq; tuba cecinit. Valasca ubi sonitum audiuit, ex composito cum armatis puellis adest. Stiradum incautum capit: comites eius obtruncat. Ferunt dum hæc agerentur, auditum tota sylua ingentem ueluti ridentium strepitum, ubi dū esset hominum solitudo, creditum dæmones de puellarum facinore ac fallacia cachinnatos: illas uero instructo exercitu Stiradum cathenis uinctum, in conspectu

arcis

arcis Viſsegradenſis deduxiſſe, ibiq; proſpectante Bohemorum principe nobilem uirum rotæ ſupplicio, qđ eſt inter germanos atrociſsimum ac miſerrimum, peremiſse. Poſt hæc iam plane regionis dominas uiros ſibi aſsciſse, ex quorum conplexu nouis fetibus rempublicam ſuſtentarent, ſanxitumq; lege, ut natæ fœminæ diligenter aſseruarentur: maſculis dextri oculi eruerentur, amputarenturq; pollices, ne uiri facti arcus tĕdere aut armis uti ualerent. Idq; aliquamdiu factitatum. Septĕ annis ea peſtis Bohemiam afflixit: tributariaq; magna ex parte prouincia uirginibus fuit. Qui detrectauere imperium intra mœnia clauſi, nuſquam exire audentes, magnis incommodis acti ſunt. Deniq; cum neceſsaria deeſsent, eoq; perductæ res uideretur, ut coactos fame deditionem facere oporteret, tumultuarie principem adeunt, dirum puellarum bellum deplorant, ignauiam ducis accuſant, malle ſe fœminis obedire quam perire inedia dicunt: aut populum tueatur, aut meliori cedat: probris & contumelijs minas adijciunt. Primislaus tot anguſtijs circumuentus, cum non tum armis, quam ſortibus ualeret, plebem paucos adhuc dies expectare hortatur: id ſi faciant, puellarum exidium imminere. Paret multitudo. Ipſe medio tempore ſcribit Valaſcæ, imiußu ſuo optimates prouinciæ arma in eam ſumpſiſse: placere ſibi eos ſubiiſſe poenas. Se illam filiæ loco amare:

Bohemia uirginibus tributaria.

neq; inuidere principatum, quæ coniugis ſuæ Libuſſæ diſcapula extitiſſet: imperiũ uirtuti ſuæ deberi, quæ Bohemiam uirili audacia bello attriuiſſet: ſenium ſuum regno ineptum, neq; filio impuberi gubernationem credẽdam, monere ut arcem Viſſegradenſem ex manibus ſuis acapiat, ſic Bohemiam totam in poteſtatem eius uenturam: filio q̃ uelit partẽ faciat. Sibi priuato reſtat quod ætatis, uiuere libeat: atq; in agrũ reuerti, quẽ reliquiſſet inuitus. Poteſtatem quam ſibi fœmina tradidiſſet, iure optimo ſe fœminæ reſtituere. Capitur Valaſca ſuis artibus: miſſaq; puellarum cohorte, tradi ſibi arcem poſtulat. Intromiſſæ uirgines: apud principem opitare epulantur. Interea proſilientes ex inſidijs iuuenes armati, puellas omnes truncant, nec morati caſtellum Dieuizũ cum exercitu petunt. Valaſca re cognita, furore amens, cum paucis obuiam egreditur: cõſertoq; prælio priusq̃ comites aſſint, dum ſtrenue pugnat, inter conſertiſſimas hoſtium turmas occiditur. Subſecutæ uirgines, ubi dominam cæſiſſe cognoſcunt, non tam ſpe uictoriæ, quam ultionis ardore certamen inſtaurant. Pugnatum eſt aliq̃ diu, nunc huc, nunc illuc uictoria inclinante: ad extremũ infeliciter præliantes fœminæ, cæſis q̃ pluribus: fugæ ſe commiſerunt. Subſecuti hoſtes, uno agmine, victores cum victis caſtellũ irrupere: potitiq; arce, quicquid fœminei ſexus inuentum eſt, ferro extinxere: atq; hoc pacto magnanimi iuuenes dominatu fœmineo Bohemiam liberarunt. Valaſca inter fœminas clariſſimas numeranda,

Valaſca occiditur.

meranda plus ausa q̃ sexui suo congrueret, insepulto cadauere iacens, feris ac uolucribus esca fuit.

De Nimislao quarto, ac Mnata quinto, Vorcioq; sexto, necnon Vinslao septimo Bohemorũ ducibus

CAPVT IX.

PRimeslao ex Libussa tres filij nati, duo immaturo rapti funere, tertius morienti seni hæres dictus, Nimislaus nomine, quod nihil excogitans interpretatur. Fuit enim stupidi ingenij, & prorsus iners: inter scorta & concubinas ocio marcens. Molliciem eius fortuna confouit: quæ pacem illi perpetuam dedit, nullo uicinorum arma mouente, nec seditionibus studente populo: quem diutina uirginũ bella prorsus extenuauerãt. Huic Mnata filius subsecutus est. Mnatã Vorcius: cui duo fuerunt filij, Vinslaus & Vratislaus. Inter quos moriens partitus est terram. Vinslao Praga & ducatus Bohemiæ cessit, Vratislao Lucensis principatus: qui post ea Zacensis dictus est. Nimislaus

De Grezomislao, qui & Neclam dictus est, octauo Bohemorum duce. Et graui bello quod geßit cum patruo suo Vratislao.

CAPVT X.

EX Vinslao natus est Grezomislaus, qui & Neclam dictus est, unicum timoris & pacis exemplũ. Cuius ignauiam in animo uoluens patruus, optimum instrumentum ad subigendum sibi Bohemiam ratus, arma mouens plura aduersus eũ bella feliciter geßit. Qui

bus magnificatus & auctus, urbem condidit inter duos montes Mechiam & Pubecham, quam de suo nomine Vratislauiam nuncupauit. Vratislauia

Neque contentus priorib⁹ uictorijs, nouum nepoti bellum indixit: capitalem pœnã interminatus, qui gladij longitudinem æquantes in prælio deesset. Iubet quoq; purpuratos suos falcones atq; accipitres secum afferant, quos humana carne pascere uelit: non ad pugnam, sed ad cædem iturus. Postremo se nulli ætati parsurum dixit, ipsosq; lactentes pueros ab ubere matrũ rapi atq; confodi mandat, mãmasq; mulierum pullis equorum sugendas tradi. Insolens sane ac superbissimus, & fortasse crudelior quam si uicisset.

Parte alia, Neclam uir muliere corruptior, trepidare atque pauere, nihil consilij, nihil spei habere, ultimam uitæ suæ diem aduenisse putare, non gladium intueri, non milites affari posse, alieno tamen ductus consilio se pugnæ interfuturum dixit. Et accersito clam Sclerão nobili equite, figura corporis sibi quam persimili, animi uero fortitudine & corporis robore dissimillimo. Fuit enim manu promptissimus, & audaci animo, atque in primis rei bellicæ peritissimus. Hunc suis armis indutum ac insignibus principalibus honestatum, quã paucissimis rem scientibus, dare ducis munia iubet. Multi interim uatum præsagia, fœminarum quoq; spiritu, ut aiunt, phitonico imbutarum uaticinia exquiruntur. Ex quibus una placandos deos hostia respondit: sic enim uictoriam repromitti. Cui Neclam, plus religioni quam

armis

armis fidens, cæso quem sortes designauere iuuene, mo rem gessit. In alia parte mulierem fuisse tradunt, quæ priuigno bellum petituro, Vratislaum in pugna casu rum, maiorem q; populi partem cum eo interituram præ dixerit: posse tamen euadere iuuenem, si sibi crederetur. Adolescenti se credere, atq; imperata facturum re spondenti, iussisse ut pergeret, quando remanere domi capitale esset, primum qui obuius fieret occidere, atq; utrasq; aures cadenti amputare, & in pera recondere. Exin gladio inter priores equi pedes signum crucis in terram facere: qua deosculata, equum ascendentem fugã maturare. Pugna in campo cui Thusco nomen est committitur, concurrunt acies, magnis utrinq; uiribus ac el a moribus certatur. Stat belli fortuna diu anceps, multi hinc atq; inde uulnerantur, prosternuntur, occiduntur. Ad ultimum Bohemi qui non pro gloria, aut ampliando imperio, sed pro uita, pro focis, pro aris, pro uxoribus ac liberis in aciem uenissent, desperatione in uirtutem uersa, audacibus animis inuicto robore præliantes, victoria potiũtur, non sine Sclercij magna laude et summa gloria: cuius in hoc bello, tũ ars, tũ uirtus, plurimũ ualuit. Occiditur tamẽ inter præliãdũ, & ut iusserat, in eo cãpo sepultus est, ubi præliũ gestũ, suaq; morte, uitã ducis, & patriæ liberationẽ obtinuit. Parta aũt alia, du æ prostrato, q̃ pauassimi euaserũt. Aiũt adolescentem, qui nouercæ iussioni paruerat, domum redeuntem, u xorem suam quam uniæ amauit, interemptam repisse, amba-

Iuuenis pro hostia cæsus.

ambabus carentem auribus, pectusq; consossam: et quas hosti amputauerat aures, coniugis suæ fuisse, stupentem tristemq; cognouisse. Tantum præstigia possunt, aut uenefica rum carmina mulierum.

De infidelitate Duringi, qui Vratislai filium sibi commissum interfeat, pœnamq; condignam dedit CAPVT XI.

BOhemi parta uictoria, occiso Vratislao, terram eius ferro atq; igne deuastant: inuentumq; Vratislai filium impubcrem, principi tradunt. Qui misertus ætatis, patruelem educandum Duringo, ad Egram fluuium imperium possidenti, Vratislao gratissimo quondam comiti tradidit. Qui cæca cupidine captus, tanq; initurus principis gratiam, puero qui super Egram, qui tũ gladio constrictus erat, perfracto gelu pisces quærenti, gladio caput abstulit: secum Pragam deferens, ubi ad Neclam introductus est proferens cruentum caput, soliũ, inquit, tuum hodie firmaui, aut perire hoc, aut te oportuit. Securius in utramuis aurẽ post hac dormies: emulo regni sublato. Motus haud aliter q̃ erat princeps tam diro spectaculo: perfidiam, ait, nulla beneficia uincunt. Vt aleres puerum, non ut occideres, credidi. Te neq; meum imperium, neq; amica memoria, neq; innocentis pupilli miseratio retrazit ab scelere. At mihi quietem parare uoluisti. Tui ergo meriti hæc sumito præmia. Ex tribus mortibus, quam malueris optionem habeto: aut gladio te ipsum consodito, aut laqueo perstringito

guttur

guttur, aut ex Viſsegradenſi rupe præceps ruito. Duringus acepta ſententia, in alni arbore, quæ propinqua fuit ſeſe ſuſpẽdit: alnus poſtea quamdiu remanſit, arbor Duringa dicta eſt. Alnus durīga dicta

De Noſtirico nono, et Borſiuoio decimo Bohemorum ducibus. Qui & ultimus Paganorum ducum fuit, & tandem cum uxore ſua fidẽ Chriſti ſuſcipiẽs baptizatus eſt.

CAPVT. XII.

NEclam ultro moriens, Noſtiriam maiorem natu filium hæredem inſtituit, Dipoldo prouinciã Surimenſem teſtamento dimiſit. Noſtirico Borſiuoius filius ſucceſſit, ultimus Paganorũ ducum: qui tamen et ipſe imperante Arnulfo Cæſare, a beato Methodio Moraiorum archiepiſcopo, cum Ludmilla coniuge ad baptiſmi gratiã perductus eſt: Nongentesimononagesimoquinto anno poſt Chriſti ſaluatoris noſtri ortum. Ludmilla ſancta mulier habita, etiam miraculis claruiſſe fertur. Ludmilla

De ſitu Moraviæ, et Suatocopio, penultimo Rege eiuſdem. Qui & primus Chriſtianus inter Reges Moraviæ fuit.

CAPVT XIII.

SVatocopius eo tempore Morauis imperabat, Chriſtianæ religionis cultor: & dignus cuius memoriam ad poſteros referamus. Morauia trans Danubium iacet: qui ad Orientem Hungari Poloniq; regnum poſſident. Morauia

Moravia nominis origo.

dent, Morava disiuncti amne, qui nomen regioni dedit: occidentem solem Bohemi exapiunt, Austriales meridianum: septentrionale latus Slesitæ occupant. Ager uini frumentiq; ferax, gens rapinis assueta: nulli tutum iter nisi armato, potentiorib; præbet. Hic multos annos regnatũ. Hungarij, Bohemi, Russani, Poloniq;, Moravorum principi paruerunt: princeps ipse Romano imperio: Caput regni ciuitas Volegradensis. Suatocopius regum penultimus, cum aliquandiu feliciter regnasset, tandem Arnolpho imperatori tributum pendere recusans, commisso prælio, cum suos cadere animaduertisset, clam se pugnæ subtraxit: atq; ut erat mutata veste incognitus, salutem fuga quæsiuit. Cumq; ad montem uenisset, cui Sambri nomen est, abiectis armis, equo dimisso pedibus iter fecit, & tanq̃ uiator inops, uastissimam ingressus heremum tam diu pomis arborum, atq; herbarũ radicibus uitam sustentauit, donec tris heremi cultores obuios habuit: quibus se se adiungens, usq; ad extremum uitæ perseuerauit incognitus, patienter ac sedato animo incommoda quæq; ferens. Vbi uero obitus affuit, acersitis heremitis: nondum, inquit, quis fuerim nouistis, Rex ego Moravorum, prælio victus ad uos confugi, & regiam uitam & priuatam expertus morior. Nulla regni fortuna est tranquillitati heremi præfienda. Hic securus somnus, dulces herbarum radices atque undæ efficiat, ibi curæ atque pericula nullum cibum, nullum potum non amarum reddunt. Quod uitæ mihi fata dederũt,

Suatocopius.

Laus vitæ privatæ.

dederunt, apud uos felix peregi: in regno quicquid ei⸗ us transactum est, mors uerius quam uita fuit. Sepeli⸗ te me hic postquam anima corpus liquerit: Moraviam⸗ q; deinde petentes, filio meo, si adhuc uiuit, hæc nuntiate. Atque his dictis uita exæßit: Arnolfus interea victo⸗ ria potitus, regnum Moraviæ Suatocopij filio, quem de sacro fonte leuauerat, poßidendum reliquit. Is ab heremitis edoctus de fortuna patris, quem cæsiße in prælio existimauerat, corpus eius ex heremo defossum, Volegradum retulit: atque in sepulchris maiorum con didit. Fuit autem Suatocopij filius quanquam Chri⸗ stianorum sacris imbutus, minus tamen quam decuit, sacerdotes dei ueneratus. Qui uenationem aliquan⸗ do facturus, archiepiscopo Methodio imperauit, ne ante suum reditum diuina perageret: Expectauit Me thodius ad meridiem usque: tandem negligi rem diui nam ueritus, deo sacrificium cœpit offerre. Interea princeps, ubi se neglectum animaduertit, sacram in⸗ greßus ædem, multitudinem canum intromisit: tu⸗ baſque clangere iubens, ad altare usque progreßus, conuitia multa ingerens, uix manus a uiolatione sacerdotis abstinuit. Ob quam rem, paucis post di⸗ ebus Methodius in Bohemiam fugiens, regem extra ecclesiam fecit: regnoq; sacris interdixit. Quo facto, non solum archiepiscopalis sedes in Moravia defecit: sed in se ipso quoque regnum extinctum est.

Mortuo

Mortuo namq; paulopost excommunicato rege, imperij Morauorum partem Theutones ac Bohemi, partem Poloni, atq; Hungari diripuerunt. Methodius in Bohemia aliq̃diu moram traxit: deinde Romam se contulit, ubi fratrem suum Cyrillum comperit: qui baptizato quondam Suatocopio, Morauis Christiana sacra crediderat, multasq; alias Sclauorum gentes ad fidē Christi conuerterat: Referunt Cyrillum cum Romæ ageret, Romano pontifici supplicasse, ut Sclauorum lingua, eius gentis hominibus quam baptizauerat, rem diuinā faciens uti posset. De qua re dum in sacro senatu disceptaretur, esseńtq; non pauci contradictores, auditam uocem tanquam de cœlo in hæc uerba missam. Omnis spiritus laudet dominum: & omnis lingua confiteatur ei: Indeq; datum Cyrillo indultum.

De Spitigneo undecimo, ac Vradislao duodecimo Behemorum duabus.

CAP. XIIII.

Borsiuoius autem, coniunxq; Ludmilla, Christianam ueritatem amplexi: fidem catholicam inter Bohemos magnopere ampliarunt. Ludmilla filia fuit comitis Slamborij castelli Bizeniæ, quod postea Melinca dictum est. Ex qua tulit Borsiuoius duos filios, Spitigneum, & Vradislaum. Primus patri succedit: sed moriens sine filijs, fratri principatum reliquit. Coniunx Vradislai Drabonuda, mulier audax & ad scelus prona, duos pariter filios uiro peperit, Veneslaum

& Bo-

& Boleslaum. Priorẽ Ludmillæ tradidit educãdum: alterum ipsa enutriuit. Alumni ex nutriabus imitati mores. Venæslaus pietatem colere, mansuetudinẽ præ se ferre, Christiana sacra uenerari, clargiri multa paup eribus, nulli noxius esse. Boleslaus idolorum sectari aul turam, honores ambitiose quærere, adulterari, rapere, occidere, in scelera cuncta prolabi.

De sancto Venæslao martyre, tertio decimo, & fratre suo Boleslao quarto decimo Bohemorũ ducibus.

CAP. XV.

PAter suprema ordinans Ludmillæ, cuius integritatem prudentiamq; optime noßet, quousq; liberi adoleuißent, gubernationem prouinæ dimiserat. Id ægre Drabonuæ fuit, Tymã & Symonẽ nefarios homines submittens, socrum in castello Thetim strangulari iußit. Ipsa deïde imperiũ cæpit, In omnes crudelis, in Christianos sæuißima & intollerabilis: ac propterea Venæslao etiam filio infesta, cui præferre fratrem non dubitauit. De Venæslao hæc referuntur. Potus abiq; paraßimum fuiße tradunt, corporis maiestate decorũ, uirginitatem ad ultimum uitæ seruaße: diuina in templis officia, diurna nocturnaq; nunquam neglexiße. Et noctis quidem tempore nudis pedibus super glaciem ac niuem iter agentem, uim frigoris minime sensiße: Podium uero eius comitem cum calligatus obriguißet, iußum uestigia Venæslai pedibus premere conaluiße. Postera Venæslaus

die cruenta sancti uiri uestigia inuenta. Inisse eum populo perurgente, adhuc uiuente matre, principatum. Duci uero Curmensi, nulla iniuria lacessitudo, cum exercitu in Bohemiam ingresso, atq; agros uastare conanti, armatum cum copijs occurrisse: uocatoq; in colloquium, singulare certamen obtulisse. Accepta ab aduersario conditione, ubi manus conseri debuit, angelos uisos qui Venceslaum protegentes arma ministrarent: territum ea nouitate Curmensem, ex equo prolapsum ueniam petiuisse: Bohemum libenter humiliato peperciße, monuisseq; ne deinceps aliena cuperet. Similem angelorum comitatum uidisse aiunt imperatorem, cum Venceslaus adolescens in eius curia obseruaretur, eamq; ob causam brachium sancti Viti dono ei dedisse: in cuius honore Cathedralis ædes in Praga constructa est. Ferunt tunc Bohemiam sub episcopo Ratisponensi fuisse, ac propterea cum Venceslaus Volgangum præsidem, qui postea inter sanctos relatus est, ad consecrationem eius basilicæ summis precibus inuitasset, respõdisse pontificem, coram deo iam iam templum suum dedicatum esse, quod futuram metropolidam cerneret: missurum se tamen, qui sua uice Venceslao satisfaceret. Creuerat iam Venceslai nomen, miraq; populi charitate atque admiratione celebrabant. Sed quanto cæteris acceptior erat, tanto acrius in se odium fratris matrisq; concitabat, ac propterea licet dimittere seculum, & in monachum tonderi destinasset, non potuerunt infelices

Angeli uisi Venceslaũ pugnantem protegentes

Ecclesia cathedralis

animæ

animæ ſancti uiri propoſitum expectare, ſed impatientes moræ, piam principis intentionem ſcelere præuenierunt. Fit conuiuium apud Boleſlaum, matre iubente: uocatur Venæslaus. Qui & ſi mortem inſtare prædixerat, facta tamen cum ſacerdote de peccatis ſuis ex more Chriſtiano confeßione, fraternam domum ingreditur: ibiq; ſtatim Boleslai manu percuſſus interijt. Dicat aliquis homicidam ſuijpſius Venæslaum fuiße: negetq; cœlo dignum, qui certæ ſe morti obtulerit. Nos Gotthorĩ inſtante procella plurimas Romæ fuiße puellas legimus, pudicitiæ ſuæ uim inferri timentes, & ne in manus hoſtiles inciderent in Tyberĩ ſeſe præcipitauerunt: quæ poſtea miraculis choruſcantes, ſanctorum honores meruere. Venæslai ſanctitati qua die cæſus eſt Chriſtum deum teſtimonium præſtitiße, memoriæ prodiderunt, qui regi Dadæ per uiſum apparens, ſuo martyri ædem conſtrui mandauit. Ipſum autem Venæslaũ multis miraculis claruiſſe, atq; iter ſanctos martyres ab eccleſia receptum tradunt: Drabonuciam paucis poſt diebus fatis ſuis trahentibus, ultionemq; parricidij exigentibus, hiatu terræ apud aræm Pragenſem abſorptã. Boleslaum multis ſceleribus nobilitatũ, morbo abſumptũ duos filios reliquiße: Boleslaum paternum nomen referentem, & Stratiquatem.

Venæslaus a fratre necatur.

DE BOLESLAO, Quinto decimo Bohemorum duce. CAP. XVI.

Boleslaus imperio potitus, patrui magis quàm patris emulator extitit. Religionem enim Christi extollens, uigenti ecclesias erexit. Huic soror fuit Milada, eximia specie uirgo: sacris imbuta literis, & multa pollens eruditione. Quæ cum Romam orationis causa petiuisset, a Iohanne pontifice maximo benigne exacta, ipsius autoritate monasterium sancti Georgij in arce Pragensi construxit, ibiq; sacerdos consecrata est. Eadem quoq; sancti Viti ædem, a Venceslao fundatam, in pontificalem eleuari obtinuit. Ditmarus natione saxo, & opinione sanctitatis insignis, primus ibi episcopus consecratus, cui Adelbertus succesit, nobili genere apd Behemos natus. Stratiquas, Boleslai frater, relicto seculo apd Ratisponam Baioariæ ciuitatem, in cœnobio sancti Emerã mi, monastica uitam elegerat. Quem Pragam forte aduenientẽ aggressus Adelbertus, pontificalẽ ei Cathedram offert: qui cum esset regis frater, ex rege natus, facile populũ sub religione continere posset: nã sibi nõ eẽ facultatẽ eiusdem regendæ plebis, quæ rapinis & adulterijs assueta, ius fasq; omne contẽneret. Stratiquas mũdanas dignitates quasi malas pestes effugiendas esse respondit, monasteriũ sibi & præsentem uitã suauẽ præstare, & futuram promittere meliorẽ, in eo se uiuere moriq; uelle. Scribunt autores Adelbertum his auditis prophetico spiritu plenũ Stratiquati dixisse. Poteras modo pontificali honore cũ salute defungi: at quod nũc recusas, in perniciem tuam uehementer expetes. Abijsse deinde

Milada.

Ditmarus

Stratiquas.

deinde Romam, ac cum fratre suo beatæ uitæ Gaudentio in monasterio sancti Alexij tam diu delituisse, donec iussu pontificis maximi suas oues repetere iussus ē. Quibus cum esset prorsus ingratus, in Hungariam profectum, regem Stephanum baptizasse: quem inter sanctos relatum aiunt. Exinde Poloniam ingressus Gaudentium fratrem, in ecclesia Gnezensi prædicaturum Euangelium, pontificem ordinasse. Postremo Prutenos adisse: apud quos dum Christi legem prædicat, gladio cæsum, martyrio uitam finisse. Interea Stratiquatem mutato proposito, Pragensem ecclesiam popossasse, neq; repulsum fraterno regioq; fauore adiutum. Sed dū apud Maguntinum archipresulem agit, sacris de more imbuendus, inter duos episcopos iacentem pronum, diabolico spiritu arreptum, tamdiu uexatum, donec animā exhalauit: Adeodato natione Teutonico, ecclesiā commissam.

De Boleslao sexto decimo Bohemorū duce.

CAP. XVII.

BOleslaus duobus & triginta annis imperium potitus, ex uita decessit: relicto successore filio sui nominis Boleslao tertio. Huic Mescho Polonorum princeps, Cracouiam per fraudem eripuit. Bello deinde orto, uastatis agris, induciæ demum dictæ: statutumq; uti ambo duces apud Cracouiam conuenirent. Boleslaus acceptis fide eo pergit, atq; in conuiuio captus, luminibus priuatur, comites eiusdem crudeliter necati, exceptis

Vrisbuiœnsibus insidiarum conscijs, sœlerisq; participibus. Qui dum reuersi, tanquam magno ex periculo euasissent, publicam fidem atq; iusiurandum & iura hospitij a Polono uiolata queruntur. Vbi fides habita, Ianurem Boleslai fratrem dolo necare conantur. Cocharem inter Vrisbuiœnses consilio, opibus & autoritate maior, adolescentem sub specie uenationis in syluã tractum, ad stipitem arboris alligatum, sagittis confodi iussisse fama est, diuum Iohannem baptistam ab eo precibus exoratum, hirsuto tegmine sagittas excepisse: uxoremq; eiusdem per uisum commonuisse, periclitanti uiro opem ferret. Interea famulum principis Oueram nomine, ex periculo prolapsum, proditiones populo exposuisse, illum tanta nouitate commotum, correptis mox armis in syluam procurrisse: captisq; proditoribus atq; occisis, ducem saluum reduxisse. In eo loco ubi hæc acta sunt, monasterium ordinis sancti Benedicti, quod Veliscam appellatur constructum: & aram maiorem ibi sitam, ubi arbor religatum Ianurem tenuit. Mescho autem coacto exercitu, longe lateq; Bohemorum populatus agros, Pragam deniq; obsidione cinxit, eamq; biennio fame laborantem obtinuit: excepta arce Vissegradensi, quæ in fide Ianuris mansit.

Iohannes Baptista.

Velisca monasteriũ.

De Vdalrico, septimodecimo Bohemorum duce.

CAP. XVIII.

Fuerat

FVerat & alter Boleslao frater, Vdalricus nomine: quem pater Henrico imperatori nutriendum dederat. Is audita Meschonis proditione, clam ab imperatore dimissus, castellum Dienizum natura & arte munitum ingreditur. Exin collecto raptim milite, colles occupat, qui Pragæ supereminent: tubasq; clangere iubet. Mox alta uoce præconem Pragensibus nunciare, uictos prælio Polonos fugam cepisse: uictorem principem cum exercitu adesse. Quæ uoce accepta Polonorum præsidium quod urbem tenebat, metu perculsum exæsit: Pragenses aucti animo insecuti, cõplures in fuga captos necauere. Mescho cũ paucis in Poloniã se recepit. Vdalricus pragam ingressus, germano suo, siue proditoribus suggerentibus, siue qđ ætatis beneficio illũ sibi præferri uerebatur, effodi oculos iussit. Multa huius facinora referuntur: partim reprehẽsione, partim laude digna. Inter cætera & illud narratur, redeuntem ex uenatõe, puellã uidisse in uilla quadam, iuxta puteum ueſtimẽta lauantem, nomine Bozzenam, qđ beatricẽ interpretatur, elegantẽ forma, et moribus supra q̃ par esset agresti uenustis, captũ specie & alloquio modesto, q̃uis amicã aduersarentur, coniugem accepisse: Bizetislaũ ex ea natũ. Is cum adoleuisset, Iuttham imperatoris Octouis Rufi filiã, quæ apud Ratisponã in monasterio nutriebatur, quãuis nũq̃ uidisset sola fama cõmotus, ui rapuit: solus q; cũ illa ad patrẽ prexit: comitibus ueloeitatẽ eius iseq̃ nequeuntibus, ab ipatore ex fuga retractis atq; occisis.

Non improbauit pater factum: sed ammiratus audaciã, tãtũ se filium genuisse gauisus, matrimonium cum rapta in Morauia celebrari mandauit: tanto præstantiorẽ filium æstimans, quanto nobilius est, imperatoris q̃ uillia filiam amauisse. Imperator ea contumelia motus, iureiurãdo affirmat exercitum in Bohemiam ducturum, terram malis affecturum, sibiq; sedem in medio regni collocaturum. Statimq; cum exercitu Bohemiam instar torrentis cuncta secum rapientis, ingreditur. Contra Vdalricus filiusq;, castra mouent. Iam duo exercitus, ad iactum teli conuenerant. Tum Iutha, cuius ex iniuria bellum ortum, crinibus sparsis, scissa unguibus facie, uicto periculorum magnitudine muliebri pauore, ausa telis sese inferre uolantibus, inter primas acies prosiliens, patris alloquiũ priusq̃ furor ardeat amplior, exposat. Quo impetrato, fatcor inquit pater, iustum te belli mouisse, cuius filia rapta est: illiq; pœna dignum, qui te contempsit, nisi compulisset amor, cuius cæca consilia sæpe ueniam meruere. Sed age obsecro, pone ante oculos quẽ armis insequeris. Gener tuus, mihi maritus, cui tantopere iraſceris, & fortaſſe nepos tuus, cius filius, in uentre meo conceptus est. Parce oro filiæ, parce nepoti: Patrẽ illi, mihi uirũ, dimitte. Non est degener maritus, nec solui consummatũ matrimonium Romana ecclesia sinit: nec tibi uictoriæ potestas est. Vtriq; uires, utriq; belli artes suppetunt: Mars dubius cæsum respicit. Ne obsecro pater, mei causa tantam militiam morti obiicito: parce, cui

Iutha.

ego

ego prior læsa, pepci. Illacrymatus pater, audita filia: facturumq; se quod illa uellet, nisi obstaret iuramentũ. Tum Iutha: Et maritus, inquit, meus iureiurando astrictus est, Theutoniam armis lacessere. Sed uana religio quæ sceleri locum facit. Vim criminibus sacramenta non addunt. Expromissorem maleficij, diuina maiestas odit: factorem exterminat. Inueni tamen si libet uiã qua te sunt promisso, uirumq; soluam. Veniet cum patre gener ad pedes tuos, ueniã commissi petet: te regem, te dominum profitebitur. Neq; impedimento erit, quo minus sedem in medio Bohemiæ collocas: ibiq; ius dicas. Postremo curiã tuã in Theutonia petẽs, uillas aliq̃s q̃s iusseris inter equitandũ maritus diripiet. Placuit imperatori cõsilium filiæ, atq; in eius uerba fœdus ictũ, exercitus cõsalutati, & in Boleslauia, quæ umbilicum tenere Bohemiæ creditur, sedes imperatoris lapidea erecta: perpetuum rei monimentũ principibus terræ insigne datũ imperialis aquilæ. Exin Bisetislaus Morauiam ex paterno indubio rexit, Polonosq;, qui magnam eius partem occupauerant, bello deleuit, eorumq; multa milia, ligatis post tergum manibus, in Hungariam uenundandos misit.

Bisetisl....

De Bisetislao decimooctauo Bohemorũ duce.

CAPVT XIX:

DVm hæc aguntur, Anno post Christi ortum tricesimo ac millesimo Bosleslaus apud Cracouiam excæcatus interijt: Vdalricus quoq; frater eius uita fun-

ctus est. Qui re cognita Ianure & ipse cæcus, Pragam ueniens, ducatum gentis suopte ingenio nepoti dimisit. Bisetislaus ea re animo auctus, quamuis multa iniuria lacessitus, exeratum in Hungariam duxit: magnāq; inde prædā retulit. Quinq; ei ex Iutha fuerunt filij, Spitigneus, Vratislaus, Cōradus, Iaronurus, & Otto: quorū fiducia plenus, etiā Polonos ulturus, auū pulsare bello nō timuit: Croatiāq; armis captā funditus euertit. Gneseniū quoq; metropolitica urbē diripuit, multorūq; martyrū sacratissima inde corpa asportauit: & crucē auream. ccc. pensantē libras. Quod cū impator Henricus, eius nominis secundus, æquisset, indignatus iniussu suo Poloniā uastatā eē: Bisetislaū aut reservari Polonis dāna, aut bellū expectare iussit. Ille nihil se impatori nisi tributū debere respōdit a maioribus institutum. Pē debat aūt dux Bohemiæ Romano impio quotānis. C. et xx. boues, & argenti puri. cl. marcas: id se neq; negle xisse hactenus, neq; neglecturū. Si quid amplius iusserit ī pator, a bono & æquo reædere: se libertati gētis nihil detracturū. Impator his auditis, ex Ratispona in Bohe. copias traduāt: Othardo saxonū duce ex altera pte cū exercitu propare iusso. Ingressus syluā, qua Bohemiā cingi diximus, præsis arboribus iter interceptū repiens: milites uiā securibus apire iubet. Magnus hic labor equiti. Erāt enī uastæ magnitudis arbores, multaq; rubeta inædēda, priusq; iter pateret. Ob quā rē, cū iā ope pacto ad interiora pueniss̄et, nec hostis in cōspectu usq; daretur: fessi ac sitibūdi proiectis armis flumia petūt. Bisetislaus ex insidijs prodiēs, palātes atq; inermes ag

greßus, ſtragẽ haud paruã effeãt. Impator repẽtino cõ motus malo, multis ſuorũ deſideränbus, fuga ſalutẽ petit. Othardus uero iã fines Bohe. ingreſſus, ſeptẽtrionalẽ prouinãe ptẽ lõge latq; populatus, his cognitis, cum præda domũ reuertitur. Procopius comes Bicliẽſiũ, cũ pte copiarũ aduerſus eũ miſſus, fortuna parũ proſpera uſus, tãq; pecunia corruptus, effoßis oculis, manibus pedibusq; obtrũcatis in flumĩe Bicline demerſus: nec tamen eo pacto quies Bohemiæ data. Nã ſequẽti anno Hẽricus Impator, & Othardus, maioribus collectis copijs redeuntes, trãmiſſa ſylua ferro ac flãma cũcta uaſtarũt. Biſetislaũ armis diffidẽtẽ intra Pragæ mœnia clauſum obſederũt. Seuerus tũc epiſcopatũ urbis gerebat, iurciurãdo ĩpatori obnoxius, cx cuius ĩdulto põtificali ſede præerat. Is noctu pluribus ad Hẽricũ cõfugit: obtinẽdiq; urbẽ uiã oſtẽdit. Quare fractus ãio Biſetislaus, errati uenĩã petijt: dictæ ſunt pacis leges quas uoluit impator, & triũ annorũ tributũ pẽſum: Sleſia ſub annuo tributo, auri triginta, argẽti. cl. marcarũ Bohemiæ prĩcipi tradita. Secũdo & quinquageſimo anno poſt milleſimũ a Chriſti ſaluatoris aduẽtu, pace cũ imperatore cõpoſita. Hũgariã ſibi ſubigere Biſetislaus aggreditur: cuius populus ſuis utẽs legibus, Romano. impiũ cõtẽnebat. Sed ingreſſus hoſtilẽ prouinãã, mox ardẽti febre correptus ultimũ inſtare diẽ intelligẽs, uocatis Bohemiæ primoribus, Spitigneũ primogenitũ, ſuæſſorẽ ſuũ deſignat, reliquos filios Morauia ĩter eos diuiſa, pere fratri iubet, atq; his demãdatis, uita decẽdit, quarto Calẽ. Maij. Corpus eius Pragã trãslatum apud parẽtes ſepultum.

De Spitigneo decimonono Bohemorũ duce.

CAPVT. XX.

SPitigneus ut regnũ primũ potitus, oẽs Theutonicã generis Bohemia excedere iubet: nec matri potestatẽ manendi facit: Exinde Morauiam infestis petens armis, fratres bello aggreditur. Vratislaus audito germani aduentu, relicta in Olomucio coniuge, ad regem Andream in Hungariam confugit. Conradus et Ottho fratri se dedũt. Vxor Vratislai capta, aliq̃diu in uinaulis habita. Postremo suadẽte Scuero episcopo dimissa: dũ uirũ in Hungaria petit, uiania partui in itinere decedit. Mœstus cares coniunx, ab Andrea rege consolationem accepit, qui filiam suam Adilbeidam nuptam ei tradit. Quod cum Spitigneus accepisset, ueritus ne uires Hungaricas in se frater armaret, missa legatione sine causa illum ex Morauia abisse dicit: nihil hostile timendum fuisse. Nam cur frater fratrem oderit, secũdo post se loco genitum. Seruasse se abeunti bona, non abstulisse: redire eum ad suos debere, cuncta ei salua esse. Nec frustratus est fratrem: redeunti quæ armis abstulerat, cuncta restituit. Iutha uero a filio deiecta, cum secundo nupsisset, breui mortua est: cuius corpus in Bohemiam translatum, in sepulchris principum condidere.

De Vratislao uicesimo Bohemorum duce.

CAPVT. XXI.

SPitigneo uita defũcto, Vratislaus succæssit. Qui Morauia rursus inter fratres diuisa, Iaronurum, quẽ pater

pater eccleſiæ dedicatum exortem regni feœrat, in di-
conum uel inuitum ordinari iußit. Is relicto Chriſti ha
bitu, ad Poloniæ duœs confugiens, militarem diſciplinã
ſectatus eſt. Fuerunt Vratislao ex Adilbeide tres libe
ri: Biſetislaus & duæ fœminæ. Ludmilla, & Inditha.
Verum Adilbiede mortua, uxorem alteram ex Polonia
duxit, nomine Suatauam: ex qua Boleslaum, Borziuis-
laum, Vladislaum, Sobieslaumq; ſuſcepit. Inter hæc Se
uerus epiſcopus, qui Bohemiam Moraniamq; ſacerdotio
tenuerat, Iohãne in Morauorũ eccleſia ſibi ſubſtituto,
iam grauis ſenio ex uita decœdit. Ob quam rem Conra-
dus & Ottho, Vratislaum precibus onerant: Iaronuro
fratri ut eccleſiam Bohemiæ ab imperatore impetret.
Annuit Vratislaus: neq; imperator aduerſatus eſt. Iaro
nurus ex Polonia reuocatus, relicta militia, epiſcopus
ordinatur: ac mutato nomine Gebardus appellatur.
Qui mox ſpiritu ſuperbiæ inflatus Moraniã non minus
ſibi q̃ ſuo anteceßori delatam diat, illum exterum, ſe a-
uem: illũ infimo loco natũ, ſe regia ſtirpe ortum. Ingreſ-
ſus Moraniam, Iohannẽ epiſcopum qui cedere nollet,
contumelijs & uerberibus affiat: Vratislaus, qui Iohan-
nem amaret, ea re commotus Romanum pontificem con-
tumaciã Gebardi uti corripiat, ſcriptis hortatur. Miſſus
eſt in Bohemiã Rodolphus cardinalis: qui cauſa cognita
delictũ puniat. Is uocatũ Gebardũ, cũ minime pet, ſacer
dotio abdicauit. Sed rogatus a clero, dignitatẽ ei reſti-
tuit: iubens & ipſum & Iohannẽ intra annũ cõrã ſum-
mo ſa-

mo ſacerdote ſe exhibere. Parucrũt ambo. Sacerdos maximus ambobus auditis, Gebardum mouere ſacerdotio ſtatuit: feaßetq;, niſi preces interuenißent Mathildis uirginis, filiæ Bonifacij ducis Lucani, quæ tũ Romæ fuit, ex Bohemorũ ſanguĩe nata. Hæc ẽ illa Mathildis, fama inclita, & apud hiſtoricos late memorabilis, quæ a Radicofano Senẽſis agri oppido, uſq; Ceperanũ, interiacẽtem terrã donauit eccleſiæ: poſteri patrimoniũ beati Petri appellarũt. Huius ergo interuẽtu, Romanus præſul utrũq; ſacerdotẽ ſua dioœſi contentũ eße: ac remiſſis iniurijs, in patriã reuerti iußit.

Mathildis

Patrimonium Petri.

Vratislaus dux Magũtiæ in regẽ creatur p Henricũ impatorẽ quartum: Regnoq; Bohemiæ, Poloniam, Sleſiam, Luſatiam, Morauiamq; adiecit.

CAPVT. XXII.

INter hæc Leopoldus Auſtriæ marchio, Morauiam latrocinijs magis q̃ iuſto bello infeſtam reddit: nec Cõrad aut Otthonis, qui tunc prouinciæ præſidebãt, preces audit. Illi fraterna ſolatia expetunt, Vratislaus collecto raptim exercitu Auſtriã ingreſſus, inſtar horridæ tempeſtatis obuia quæq; proſternit, occurrentẽ Leopoldũ prælio uictum, in fugam conuertit: ipſe onuſtus ſpolijs domum reuertitur. Poſt hæc, anno ſexto & lxxx. ſupra mille, ab ortu ſaluatoris Chriſti, apud Maguntiam in cõcilio principũ ab imperatore Hẽrico, eius nominis quarto, Vratislaus rex declaratur, Morauorũ regno, quod ſupra extinctum diximus, in Bohemiam translato: Polo

nia,

nia, Sleſia, Luſatia, Morauia, Bohemorum imperio adiectæ Gilbertus Treuirorũ Archiepiſcopus cum eo Pragam miſsus: qui coram prouincialibus regem inungat, regalibusq; adornet inſignibus. Id eodẽ anno factum, acclamante populo, Vratislao regi ſalus honor atq; victoria. Suatina quoq; regina cum eo coronata. Mortuus eſt per idem tempus Iohannes Morauorum Epiſcopus: cuius eccleſia, inſtante Gebardo Pragenſi unita eſt. Quæres illi maioris inſolentiæ fomentum fuit: adeo, ut præſente rege intereſſe diuinis minime dignaretur. Ob quã cauſam Vratislaus, indulgente Alexãdro papa. iij. natione Senen. collegium canonicorum regularium in arce Pragenſi erexit: in quo dum res agitur diuina, non præpoſitus tantum, ſed decanus, & ſacerdos, diaconusq;, & ſubdiaconus, rem diuinam facientes, epiſcopalibus ornamentis utuntur. Et præpoſitus quidem cãcellarius regni appellatus, principis horæ defungitur. In fundatione autem eius eccleſiæ, regem ſuis humeris duodeam cophinos lapidũ geſtaſſe ferũt. Religioſum principẽ, dignũq; qui primus inter Bohemos regio diademate uteretur. Gebardũ uero indies magis atq; magis inſoleſcentẽ, ac propterea a Morauorũ plebe repulſum, dum p Hungariã ad Romanũ pontificẽ queſtũ iniurias profiſcatur, apd Strigoniũ morbo correptũ iterijſſe: Coſinũq; illi ſuffectũ. Fuerũt Vratislao, & cũ Saxonibus, & cũ germano q Morauiã obtinebat, iimiatiæ. Illos p filiũ uicit, Germanũ ipſe ex Morauia armis expulit; urbẽq; Olomucẽſem poſſidẽdã filio tradidit.

De

De Conrado uiæſimo primo, Bizetislao uiæſimo ſecundo, ac Boleslao uiæſimotertio, nec non Borziuislao uiæſimo quarto, Bohemorum ducibus.

CAP. XXIII.

VIta functus Vratislaus non filium ſicut optauerat, ſed Conradum fratrem habuit ſuæſſorem. Qui ſeptimo menſe potitus imperio, morbo correptus, nepotibus ex fratribus locum feat. Quinq; eos fuiſſe diximus, qui ſibi inuicem pro natiuitatis ordine ſuæſſere. Duos ex his Vrbuicenſes, perpetui regum hoſtes, fraudibus interæptos necauere.

De Vladislao, uiæſimoquinto Bohemorum duce & rege ſecundo.

CAPVT. XXIIII.

PEnultimus Vladislaus nomine, ex Biſetislao fratre nepotem ſui nominis, cum. CCC. galeatis equitibus auxilio Henrici ſexti Romanorum imperatoris Romam miſit: qui plurimas inde reliquias ſanctorum reportauit. Inueni in hiſtoria Bohemorum poſt Vratislaum primum regem, pluribus annis inter regnum fuiſſe. Nam Conradum fratrem eius, ac deinde Vratislai filios non regis nomine, ſed ducis tantum uſos: tanq; regni decus homini, non prouinciæ datum fuiſſet. Vladislaum uero quarto loco Vratislao natum, a Friderico primo, ſibi & poſteris regiam dignitatem obtinuiſſe, & cum in expugnatione Mediolanenſi egregiam operam nauaſſet, imperatori mirificæ gratum, leonem

nem rubeū bifurcatæ caudæ, in clipeo albi coloris insigne regum acæpisse: candelabrum quoq; Salomonis ex Mediolano asportatum, in ecclesia sancti Viti Pragēsis recondisse. Pontē super Multauiam, qua uetus Praga minori iungeretur magni opis ædificasse: quam Ratisponenſi præferunt: in quatuor & uiginti arcus, ut antea diximus protensum.

De Sobieslao uiæsimo sexto, & Friderico uiæsimoseptimo nec non Conrado, uiæsimooctauo Ac Bizetislao, uiæsimonono. Atq; Venæslao triæsimo Bohemorum duabus. CAP. XXV

POst eum Sobieslaum quinq; annis ducatu functū, a prouincialibus exactum in exilio, interisse. Exin Fridericū Vladislai filiū sucæsisse. Post, Conradū, qui apud Apulos in Italiam ægratus impatorē, decæsit. Conradū Bisetislaus sequitur: qui & Henricus dictus est. Et cum esset Pragensis episcopus, quindecim annis pontificatū simul & principatū Bohemiæ tenuit. Post eū, ducatū obtenuit Venæslaus frater eius. Hos quoq; regis noīe abstinuisse constat, siue quia magis ui q̄ iure impauerunt: siue q, indultū impatoris Romani sumendæ coronæ, more maiorū obtinere non ualuerunt.

De primislao triæsimoprimo Bohemorum duce, & Rege tertio. CAP. XXVI

VEnæslaū tribus mensibus ducali autoritate functum, Primislaus Vladislai secūdi regis filius, armis deiecit: & a Philippo Romanorum imperatore

Frederiā ſecundi fratre, quē Romana eccleſia nō acce-
pit, tertio loco inter Bohemos reges coronatus eſt.
De Venæslao Bohemorum rege quarto. Et de Otho-
caro Bohemorum rege qnto. CAP. XXVII.

PRimislao duo fuerunt filij: Venæslaus & Otho-
carus, Venæslao regnum Bohemiæ æßit: Otho-
caro Marchionatus Morauiæ. Fuit autē Venæslaus uni-
oculus, & ſine liberis dcēdēs regnū Othocaro reliqt,
qui & alio noīe Primislaus appellatus eſt, inter Bohe-
miæ reges quintus, belli appetens, & magnorū opm effe
ctor: cui nec animus ī rebus arduis, nec conſiliū defuit.
Impiū qđ a fratre ſuſcepat, ex mari Baltheo, qđ falſo
pleriq; oceanū putauere, eſt enī mediterraneus ſinus,
uſq; ad Danubiū protēſum, ad interniū, noſtrūq; mare,
qđ Adriaticū dicimus, extēdit. Nā cū obiißet Frederi-
cus dux Auſtriæ ſine liberis, ſoror eius Margarita hæ-
reditatē acepit. Nupſerat hæc olī Henrico īpatori, Fre
deriā ſecundi filio: eoq; ſine ſobole uita functo, in patri
am redierat. Eadē iā anus Othocarū ſibi uirū aſauit,
qui nō tā cōiugis ætatē, q̄ dotē aīo uoluens, ſterile ma-
trimoniū cōtraxit: & principatū nobilē cōſeatus, more
hūano, q̄to poſſedit, tāto maiora cōcupiuit. Vlricus eo
tpe Carinthiorū principatū tenebat. Qui cū uirili ſobo
le careret, acepta ex Othocaro pecūia, Carithiā illi, Car
niolā, Marchiā Sclauonicā, et portū Naonis, tradidit.
Veronenſes, exinde Feltrenſes, Taruiſini: & multi ex
foro Iulij, ultio ſeſe ei ſubmiſerunt. Bellum Hungaris
indixit, cōmißoq; prælio, uictor ingentē prædā repor-

tauit: Stiriãq; prouĩciã illis ad emit. In Prußia quã uete res Vlinrigiã uacaueræ ſupatis Tartaris urbẽ cõdidit, quã Cuniſpgiũ. i. mõtẽ regiũ, uocãt. Sed q̃ tũ aucta eius potẽtia ẽ, tantũ etiã ĩſolẽtia creuit. Qui uiuẽte legitima uxore, & quæ ſibi tantũ impiũ adiecerat, alterã ſupduxit Cunigũdã Regis Maſchoriæ filiã. Vocatus, p principes electores ad impiũ, cõtẽpſit: palã inter ſuos iactitans, pluris Bohemiæ regẽ, quã Romanũ ĩpatorẽ eſſe. Rodolphus itaq; Habsburgi comes, qui magiſter Curiæ Otthocari fuißet, nõ minus belli q̃ domi clarus, Chriſtianæ reipublicæ præfectus ẽ, mißis ad Othocarũ legatis, Auſtriã, & Carinthiam, cæterasq; uicinas Italiæ prouincias tanq̃ iuris ĩpij repetit, quãdo nec Auſtria muliebre fundũ eßet: nec Carinthiã, iniuſſu Cæſaris. Vlricus uenundare potuißet. Rẽnuit Othocarus: & ĩpatori, qui aliquãdo ſibi ſeruiuißet, impacato reſpõdit aĩo. Sed interueniẽtibus amicis, ea lege recõciliati ſunt, ut Auſtria ĩpatori cederet. Exin datis acceptiſq; filiabus, affinitas utrĩq; iũgeretur: prouĩciæ de quibus lis eßet, dotales fierẽt. Adeptus Auſtriã Rodolphus, Othocarũ ĩ uerba ſua iurare, more maiorũ expoſcit. Id ſupbo regi grauius uiſum: tãq̃ ex domĩo ſeruus fieret. Exoriũtur nouæ lites: bellũ indicitur. Cũq; iã duo exercitus ad mille paßus alter alteri proximus cõuenißẽt, ueritus Othocarus Rodolphi potẽtiã, iniuſtãq; belli cãm aĩo uoluẽs, legatos mittit, qui ſe iuraturũ dicãt, ſi mõ intra tẽtoriũ ĩpiale honeris ſui cã fieri Rodolphus uelit. Accipit cõditionẽ ĩpator: potius q̃ belli fortunã expiatur. Suggeſtiũ ĩ tẽto-

paratur, ibiq; aureum soliũ eminentiori loco erigitur: Rodolphus. Diademate et impialibus insignibus conspicuus, cõsidentibus electoribus impij, cæteris baronibus circũstantibus, aduenientem regem sedẽs expectat. Ille cum paucis regni sui optimatibus ĩgreßus, consenso suggesto, ad pedes impatoris genua flectit: proinde ex ueteri consuetudine, admotis sacrosanctis iureiurando se adegit. Interea tentorium arte cõpositũ, a summo usq; deorsum, in quatuor prosaßũ partes, decidit: regemq;, ut erat in alto loco ad imperatoris genua supplex, uidendum exercitibus præbuit. Stabant circũ armatæ acies, rei exitum spectantes: sed quã læti Theutones gloriosum impatorẽ suũ uidentes, tam[illegible] indignabũdi Bohemi, qđ rex eorũ humiliari magis q̃ prælium experiri uoluißet. Stupefactus ea re Othocarus, quãuis dolo magis quam casu cecidiße tentorium ignoraret, subticendum tamen in præsentia censuit: petitaq; ab imperatore uenia, plenus irarũ domum redijt. Quem, tametsi sua sponte satis fureret: magis tamen ac magis uxor incendit. Quæ cognito rerum succeßu, aduenientem regem hisce uerbis allocuta fertur, Hæccine nobis spolia, hanc belli adoriam domum refers? Dediti omnes hodie tua opera, ueluti mancipia, ueluti pecudes sumus. Regina prouinciarum Bohemia, tributaria facta. Cum te olim superasse prælio Tartaros, exuiße castris Hũgaros, Stiriã armis adeptũ esse. Italiã cũ exercitu penetraße audiuerã, felicẽ me quæ tali nupsißẽ uiro, patrem qui me

Vxoris ad Othocarũ oratio.

regi

regi magnanimo tradidisset, sapientē existimabā: neq; reginā cē ullā orbe toto, cui me cedere oporteret. Nūc falsa omnia experior. Nā quæ mulier me īfelicior, quis te uirorū oīm ignauior? Austriā prouinciarū nobilissimā, tot urbibus, tot proceribus insignē, nulla necessitate coactus, ex manibus tradidisti, Stiriam, Chorinthiā, & quas possidebas in Italia ciuitates, turpi metu reliquisti: cū comite Habsburgēsi infimi generis affinitatē cōtraxisti. Postremo ei qui satelles tuus quondā fuerat, iureiurando exhibito, te submisisti: & seruus serui factus, tuā simul ac maiorū tuorū gloriā offuscasti. En uirum qui magnitudine animi renuisse impiū uideri uult. Laudarē: si te illi nō subiecisses. Age, si tibi animus uirilis deest, neq; gladios intueri potes, sine me regē esse, expiar profecto, Bohemis an Teutonibus īperiū debeatur. Sūt Poloni, sunt Saxones ac Frācones, qui nostra signa sequuntur, sunt Slesitæ morauiq;, & uerebimur belli tentare fortunā? Vtinā aut tibi meus animus fuerit, aut mihi obediētia quā te habere aīaduerto, sentiret profecto Rodolphus, neq; uires aduersus dominos ualere, neq; dolos. Othocarus, qui uxoris charitate teneretur, eamq; uerū locutā aīaduerteret, simulq; animi magnitudīe irrogatā cōtumeliā ferre nō posset, accersitis regni primoribus, collectisq; nouis copijs Rodolpho, qui dolo secū egisset bellū indicit, neq; ille certamē detrectat. Cōueniūt ambo cū exercitibus, in cāpis Austriæ trās Danubiū cōmissū ē attrox præliū, diuq; Marte dubio depu-

gnatũ, cũ Bohemi multitudine ac robore, Sueui quibus Rodolphus maxime fidebat, ordie ac arte ſupiores eſſent. Ceadere q̃ plurimi ex utraq; parte, maior tamen ſtrages Bohemorũ edita. Ad extremum, relictus a ſuis Othocarus, dũ fortiter pugnat, iter cõſertiſſimas hoſtiũ aies occiditur. Ferunt Stiriẽſes duos domi nobiles quorũ frater ab Othocaro p iniuriã extinctus fuiſſet eũ toto prælio quæſitũ: cũ ærtis indicijs cognouiſſẽt, in ultionẽ fraternæ cædis obtruncauiſſe. Corpus eius pmittente Rodolpho in Bohemiam translatũ regio honore ſepultũ. Præliũ ipſa die btĩ Ruffi pactũ, anno ab incarnatione uerbi. 8. & .70. poſt ducẽtos & mille. A populatiõe Bohemiæ ĩpatorẽ abſtinuiſſe, quæ genero debcretur.

Othocarus occiditur.

De ſctõ Vẽceslao Bohemorũ rege ſexto. Ca. XXVIII.

VEnceslaũ Othocari filiũ. 7. ãnos natũ, ab Othone marchione Brãdeburgẽſi, in Franconiã abductũ, regniq; tutorio noĩe ab eo. 5. annis gubernatũ, reuerſum pucrũ ſub ĩpio matris fuiſſe. Illã Zauiſium quendã ex Baronibus, potẽtẽ, amaße: cuius nuptias adeptã, multas regni opes ad eũ contuliße. Sed ipſa breui morbo extĩcta, Zauiſiũ captũ, neaq; traditũ: regnũ deinde ex Vẽceslai arbitrio ordinatũ. Quo regnãte, eo ipſo anno quo Tholomaida a Saracænis occupata, in hanc uſq; diẽ tenetur, Pragã ferme uniuerſam igne familiari exuſtã, liberalitate regis, auiũq; diligẽtia atq; impẽſa ita ĩſtaurata: ut felix incẽdium fuiſſe uideretur. Rodolpho Albertus filius ſucceſſerat ĩpator. Huic nõ minores inimicitiæ cũ Vencslao, q̃ inter parẽtes eorũ fue-

re. Has Iutha Vĕceslai cõiunx atq; Alberti soror, mulier uiro cautior magno labore dirĕit. Charißimus apd Venceslaũ Alexius quidã, pontifico iure cõsultus habitus ĕ. Qui multa de Romanorũ nobilitate cũ eo loquutus usq; adeo ãim regis illexit, ut Iuthã filiã, admodũ puellã, ĩ clara Vrsinorũ familia gĕtili auidã matrimonio spopõderit. Hinc secuta ĩter Vrsinos & Bohemiæ reges amicitia: quæ apd Matthеũ eiusdĕ familiæ cardinalĕ plurimi fuit. Is enĩ rogatus a Vĕceslao, Getiũ Vrbeuetanũ, utroq; iure cõsultũ, ĩ Bohemiã misit: quo regnũ sub leges reduceret. Sed ĩpediuere prĩapes, quibus ĩerta esse oĩa lucrũ ĕ. Huius Venceslai soror, noĩe Agnes, Rodolpho nupsit, ĩpatoris Rodolphi filio: qui Pragæ moriĕs ibi defunctus iacet. Ex ea natus ĕ Iohãnes, qui Albertũ Cæsarĕ arcta flumĕ rhenũ nõ lõge ab oppido Schaffhausen, dũ simul amicæ iter ageret sua manu ĩterfecit. Deinde pœnitẽtia ductus, Clemẽtĕ quĩtũ põtificĕ maximũ, q sibi purgationĕ ĩdulgeret, apd Auinionĕ adijt. Pontifex impatoris occisionĕ ab impatore iudicandam ait. Venit igitur Pisas Iohannes: ubi cũ Cæsar Henricus septimus eius noĩs impator cõsidebat: a quo iussus religionĕ ĩgredi heremitarũ sctĩ Augustini ĩ eaq; ppetuo pœnitere, nõ recusauit. Mortuusĕ tãdĕ ĩ eadĕ urbe: et ĩ æde sui ordĩs sepultus. Tumulũ eius nos eo ãno uidius, quo iussi ab ĩpatore Frederico tertio spõsam eius Leonorã ex Portugalia ueniẽtĕ, sororis tuæ filiã, cũ alijs collegis ducturi Senas aarpius. Mater eius Ioãis cordata mulier fuit: &

Iutha.

Albertus Cæsar interfectus

Quæ cum acæpisset germanum suum contentum regno Bohemiæ, delatum imperium recusasse: At ego, inquit, si rerum potiar, glebaq; una mihi modo desit: aut quod reliquum est subijdam, aut imperio exædam. Ferunt in coronatione Venæslai, non minus nouem ducenta equitum milia, apud Pragam ex regia auria albos acæpisse: peditum uero infinitam multitudinem pastam. Subiecisse & Polonos sibi Venæslaum: a quibus inuitatus, in cuitate Gnesno diadema susæperit. Filium quoq; sui nominis. xiij. annos natum, petentibus Hungaris regem dedisse. Sed cum bonifacius pontifex maximus, Carolū adolescentem, Caroli regis Sialiæ filium eo iussisset, & Hungarorum animi mutarentur: filium suum Albæ coronatum, & sacrā simul coronam ad se reæpisse. Nec diu postea, tertio & triæsimo ætatis suæ anno, ex tabe obijsse. Mortem eius Bohemos magno merore prosecutos. Fuerat enim mansuetus et clementissimus princeps, et ammirādusopinione sanctitatis: quæ postea uel miraculis confirmata traditur Iohanni Brixionen. episcopo, si uera est fama per quietem apparens, cum eum flentem tristemq; repperisset, interrogauit, quæ nam esset causa mœstiæ. Dicenti se mortem eius æquo animo ferre non posse, incredulitatem exprobrauit, qui sacris eloquijs fidem non adhiberet: in quibus hæc uerba potuisset aliquā do legisse. Cum te consumptum putaueris orieris ut Lucifer: & habebis fiduāam propositatibi spe, & defossus securus dormies. Requiescs, nec erit qui te exterreat:

& depre-

& deprecabuntur faciem tuam plurimi, subiungensq́; paruam eße eius fidem, atq; inanem, si mortem sanctorũ miseram putaret: repente disparuit. Episcopus excitatus uerba quidem sibi dicta memoriter tenuit: sed ubi nam scripta eßent in sacro codice penitus ignorauit. Euoluto autem concordantiarum libro. xi. apud Iob capitulo, qđ quærebat inuenit. Ad tumulum autem eius insignis latro cum acceßisset: exprobrans mortuo uitam, lapideæ statuæ super sepulchrum iacenti, colaphum incußit: nec mora cæcitate perculsus impietatis suæ pœnam dedit. Statua postmodum in sacrario erecta est: & alia ænea loco eius reposita, Iohannis Barbantini egregij statuarij nobile opus.

De Venceslao Bohemorum rege septimo.

CAPVT. XXIX.

VEnceslao filius eius succeßit, quamuis eodem nomine, moribus tamen longe dispar. Qui cum ebrietati, & turpißimæ parti corporis dies noctesq́; indulgeret, & aliorum bona diriperet, aliorum uxoribus illuderet: apud Olomutium Morauiæ ciuitatem, dum solus in domo decani põtificalis ædis perambulat, tribus uulneribus confoßus, duodeuiginti natus annos interijt. Ignoratus est necis autor, quamuis Cõradus eques Thuringus, cruentum gestans pugionem, exire regiã uisus fuerit. Nam is prius obtruncatus est populari tumultu, quã crimen confiteretur.

Venceslai iunioris interitus.

De Rodolpho Bohemorum rege octauo.

CAPVT. XXX.

VEnerat forte eo tempore Pragam dux Carinthiæ Hĕrĭcus: cui altera ex sororibus regis, noĭe Anna, natu maior, iã pridĕ nupserat. Hunc Bohemi regĕ sibi deligunt. Id ægre fert Albertus impator. Qui repente coactis copijs Bohemiã ingressus, Henricum regno deturbat: Rohodolphumq; filium suũ regĕ cõstituit, Elizabeth senioris Venæslai relicta in matrimoniũ ei tradita, quo regnum eius solidius esset. Qui cũ magna Bohemorũ spe regnare cœpisset, subitaneo morbo correptus, primo regni sui anno, absq; liberis decessit.

Rodolphus rex cõstitutus.

De Henrico, Bohemorum rege nono.

CAPVT. XXXI.

POst obitũ Rodolphi dissidentes inter se Bohemi, alij Frederiam Rodolphi fratrĕ, alij Henricũ, quĕ deiecerãt petierunt. Viat Hĕriã factio: truãdatis alterius partis autoribus. Et q̃uis Albertus impator cum magnis copijs Bohemiã ingressus, regionĕ lõge latéq; assiluerit, Hĕriam tamĕ regno deijcere non potuit, prius a nepote, ut ante diximus, occisus, q̃ meditata in Bohemis exequeretur. Successit Alberto Hĕrĭus septimus, de quo paulo ante mẽtionĕ fecimus, comes Lutzelburgensis, cõsilio & animo iuxta potẽs. Hic Elizabeth alteram Venæslai sororĕ, octo & decĕ annos natã, clã iussam ad se uenire, apud Spirã Galliæ ciuitatĕ Iohanni filio suo quatuor annis minori matrimonio coniunxit. Eodĕ quoq; tpe, tribus cõparatis exercitibus, unũ ipse i Italiã duxit

Hĕrĭus septimus.

aduersus

aduersus Brixinēses, quos armis uictos, impata facere cōpulit: Lōbardosq; oēs in potestatē accepit. Alterum aduersus comites Vuirtēbergenses direxit, sacro imperio rebelles: quibus ex octoginta castellis & munitissimis oppidis quæ obtinibant, duo et septuaginta armis expugnata ademit. Tertium ex Franconibus ac Baioarijs cōparatum, duce Petro archiepiscopo Magūtino, cū filio in Bohemiā misit. Hic ē ille Hēricus, q Romæ coronatus renitēte Roberto rege Neopolitano Florētiā obsidiōe artissima cinxit: Pisas, Senasq; in potestate habuit: & apd Bohemicum cōuētum in agro Senē. hostili fraude ueneno extinctus fertur. Cuius corpus in uetusto ac nobili tēplo Pisarum, sublimi loco post aram amici cōdiderunt. Pugnatū ē in Bohemia pluribus locis, cū alij Bohemorū Iohānē regnare cuperēt, alij Hērico studerēt, q iā cū tribus impatorū filijs de regni possessiōe cōtēdisset. Obsessa ē deniq; Praga regni caput, diuq; oppugnata: cū Hēricus & marchio Misnēsis haud pigre mœnia tuerētur. Ad extremū tamē oppidanorū proditiōe Iohāni tradita hostis in arcē sese recepit: nec multis post diebus Hēricus in Carinthiā profugit. Ex eo tpe usq; ad impatorē Sigismundum, Bohemia in potestate Lutzelburgēsium, ferme centum uiginti sex annis fuit.

De Iohanne Bohemorum rege decimo.

XXXII.

IOhānes potēti nanu regnū gubernauit: et patre ī Italia agēte apd Germanos uicario noīe administrauit imperium.

Patre

Patre uero defuncto: cum plurimæ Italiæ ciuitates ei se se dedissent, penetrauit alpes cum exercitu: easq; nõ pau cis annis tutatus ẽ, tũ Fridericus Austriæ, et Loduuicus Ba ioariæ princeps, de Romano imperio inter se contendunt. Fuerunt ei et cũ coniuge graues dißensiones: Baro nibus regni regnum a rege subtrahentibus, tanq̃ Bohe morum inimico, qui Teuthones in primis haberet acceptos. Vẽtum est ad arma: affectum magis calamitatibus regnum. Vix tandem compositæ lites. Post hæc Egra a Iohanne receptæ est: Vratislauiensiũ ciuitas quã dux. Sle siæ occuparat Henricus, Legnicum quoq;, & quamplures aliæ Slesiæ ciuitates, Iohanni subijciuntur: Geritur & aduersus Austriales bellũ: in quo uictor Iohãnes suos milites præda nõ modica ditat. Cũ regnũ Poloniæ qc te obtinere non posset: Casmiro accepto uiginti milibus marcarũ argenti, rursum cedit. Cracouiã tamen obsidio ne angit: sed deficientibus commeatibus abire cõpellitur. Cæcus effectus a rege Francorũ aduersus anglicos in au xilium accersitus, cum lectißima equitũ manu cõsanguineo solatiũ tulit: prælioq; memorabili & cruẽtißimo se immisçuit, in quo cũ multis milibus cæsus interijt: cũ regnasset quinq; & triginta annis. Bellũ in celebritate Sctĩ Ruffi gestũ. Hinc ea dies apd Bohemos atra atq; innominabilis habita: quæ duos reges hostili gladio abstulißet.

De Carolo Bohemorum rege undecimo. Qui & postea Romanorum imperator factus, Carolus quartus dictus est.

CAPVT

CAPVT XXXIII.

VNum & triginta annos agebat Carolus tum filius eius, ex Elizabeth coniuge natus. Is uiuente patre, apud Tartaros feliciter dimicauit: auitates Lumbardiæ a patre acceptas, armis tutatus est. Pugnauit adolescens cũ Veronensibus: eos prælio fudit. In ea pugna bis equo deiectus, nõ dubitauit tertium cõscendere: fauoraq; fortißimi militis ædere. Ferunt eum iuueniliter lasciuiente, cũ Parmæ ageret alienos thoros non paucos polluisse, neq; increpatum a patre abstinuiße. Fuiße per idẽ tẽpus Dalphino Franãe, cum principe Sabaudiæ bellum: qui cum rogatus Iohannes auxilium ferre statuißet, nocte quæ decretum iter præcesßit, uisum est in somnis Carolo, iuuenem forma conspicuum, militari manu raptum, eminentiq; loco unde uideri ab omnibus posset uestimentis exutũ, moxq; uirilia ei erecta. Carolo ex proximo adolescente qui speciem supra humanam uenerabilis astabat, eaq; sic geri mandauerat, quisnam hic iuuenis esset tam crudeliter acceptus, & ar eo supplicio afficeretur interroganti responsum datum, Dalphinum esse regis Franãe primogenitũ, qui talibus modis accipe retur, sic plectendos esse qui aliena matrimonia uiolarent. Experrectum Carolũ summo mane patri somnium recitaße, rogasseq; ne frustra exercitũ fatigaret, Dalphinum enim nõ egere auxilio quẽ interẽptum esse nõ dubitaret. Contẽpsisse patrẽ uerba filij, somnijsq; nihil meẽ põderis respõdisse: duorũq; dierũ itinere cum exercitu profe-

Dalphini mors.

profectũ: certũ acepisse nunciũ, Dalpinum in obsidione auiusdã castelli, sagitta in inertũ missa, cõfosso inguine expirasse: copias eius dissipatas esse. Carolum ĩ uilla Terẽtij Parmẽsis agri, quo in loco uisum uiderat, in honore beatæ uirgĩs Mariæ collegiatã ecclesiã erexisse, magnificéq; dotasse, quæ adhuc extat. Patronus eius ẽ præcẽtor ecclesiæ Pragẽsis, quẽadmodũ eiusdẽ Caroli litteræ attestãtur, quas nos uidimus legimusq;. Nomẽ huic Carolo ĩ baptismo Vẽceslaus fuit, qđ in cõfirmatiõe a Caralo Frãcorũ rege mutatũ ẽ, apd quẽ pueritiæ rudimẽta pegit. Fuit autẽ hic Carolus uir magnorum opum, qui regnũ Bohemiæ, tũ religiõis cultu, tũ legum ac bonorũ morum disciplina illustrauit. Nam scola liberalium artiũ ab eo in Praga erecta est, noua ciuitas mœnibus ancta: palatium regiũ magnificentißime exædificatum, monasteria multa fundata, arces constructæ admirabiles: pax toti regno dedita. Adeptus imperiũ, rursus Italiã ingressus, Longobardos in potestatem acepit: Gibellinos qui iam pridem Florẽtia exulauerant, eiectis Guelphis, in suum locum restituit: reliquis Ethruriæ partibus pro suo arbitrio leges dedit. Coronatus Romæ magnifico apparatu, nouatores rerũ q aduersus ecclesiã sentiebãt, Romano pontifici, iudicandos tradidit. Iohanni fratri suo Morãuiam possidendam cõcessit: Vißegradum nouis muris ac propugnaculis communiuit, corpus sancti Viti Pragam detulit. Pontem Multauiæ qui exundationibus corruerat in Praga restaurat: ecclesiam pra-

genſem ad metropolitiam decus erexit, cũ antea Maguntino pontificiã ſubiecta eſſet. Clarus profecto imperator: niſi Bohemiã regni magis, q̃ Romani imperij quæſiuiſſet. Illud quoq; nomini ſuo non paruam miſit maculam, q̃ Venæſlaum ex filijs ſuis natu maiorem, in imperio ſibi ſucceſſorẽ adhuc uiuens ordinare conatus eſt: idq; peamia. Nã cũ principes electores, haud facile ad eã rẽ trahi poſſet, qđ uirtute obtinere nõ potuit predo cõparauit: promiſſis aliq; electori centũ milibus aureis. Quos cũ repræſentare non poſſet: publica illis Romanæ reipublicæ uectigalia obligauit: perpetuum imperij malũ. Hinc Romana poteſtas ad nihilũ redacta: nec poſt hac extollere caput imperium potuit, cum principes electores omnia ſibi retinerẽt: imperatorẽq; iureiurãdo adigerent, ne pignora reuocaret. Sigiſmũdus alter Caroli filius a rege Hũgariæ Ludouico in ſpẽ regni adoptatus eſt. Ibiq; tandem coronam adeptus, pugnauit feliciter cõtra Turcas. 32. Turcarũ regulos ſeuiri peraſſit. Tumultu populari captus, ac uiduæ cuius uirũ occiderat in cuſtodiam traditus, beneficio linguæ libertatem adeptus: regnum armis recuperauit. In quo fortunam utranq; expertus, inter uiros claros enituit.

De Venæſlao Bohemorum rege duodecimo. Qui & Rex Romanorum extitit.

CAPVT. XXXIII

Venæſ

VEnceslaus ætatis suæ anno secundo, permittente patre, regni Bohemiæ sceptrum assecutus: exim. 15. agens annum, cum coniuge sua Iohanna, apud Belgas duitate aquensi, Romani regni coronam accepit. Quarto deinde anno, pestis sæuissima Bohemiam populata est. In Praga uero quatuor mensibus in una tantum sancti Stephani parrochia tria milia funerum & quinquaginta fuere. Sexto deinde anno regina decessit: & altera superducta est ex domo Baioaria, nomine Sophia, longe uiro suo præstantior. Inter hæc Pragenses popularí tumultu excitati, atq; in furorem acti, Iudæorũ domus inuadunt, bona eorum diripiunt, domos incendũt: atq; inter duas horas, non sexui, non ætati parcentes, in feliæm gentem gladio ædunt. Perijsse aliquot milia feruntur: seruati cõplurimi infantes misericordia bonorum ciuium, baptismi gratiam acceperunt. Calamitosum genus hominum Iudæi, inter Christianos agentes: qui ubi paululum habundare creduntur, mox tanquã Iesu Christi dei nostri maiestatem contempserunt, aut religioni illuserunt, non fortunas tantum, sed uitam quoq; amittunt. Impune apud Pragenses flagitiũ fuit tũ quia populi haud facile corriguntur scelera, tum quia Venceslaus desidia corruptus, præsenti rerum statu contẽtus, neq; præterita corrigere, neq; futura curauit præcauere. Fuit enim Venceslaus longe patri absimilis, uoluptatum sequax, ac labores refugiens, uini quam prorsus regni curiosior. Ob quam rẽ captus a Baronibus. 17 hebdoma-

Iudæorum strages:

Venceslai ignauia.

hebdomadas in aſtodia habitus eſt. Iohannes dux Luſatiæ & Procopius Marchio Morauiæ magno reipublicæ malo, eum libertati reddiderunt. Captus & ſecundo per Sigiſmundum Hungariæ Regem, fratrem ſuũ: & Alberto Auſtriæ duci in aſtodiam datus. Cuſtodia eius in egregijs ædibus apud Viennam habita, quibus exinde cognomen Praga datum: q; eas rex Pragenſiũ incoluiſſet. Sed cum parũ diligenter aſtudiretur, fugam arripuit regnoq; rurſus potitus eſt: neq; tamen uitam mutauit. Sed priori conſuetudine uino aboq; maræns, luæmq; dormiendo nocti coniungens, ab electoribus imperij cõprobante Romano Pontifice imperio deiectus domi torpens illaudatum egit æuum.

De perfida ſecta Hußitarum, & damnatis articulis profeßionis illius. CAP. XXXV.

SVb hoc rege, noſtra demum memoria, ætatis uero ſuæ anno circiter quinquageſimo, perfida Hußitarum inſania ortum habuit: cuius & originem, & progreßũ hoc loco proſequi animus eſt: quando ea peſtis omnẽ pene Germaniã cõturbauit, neq; adhuc extincta, regni Bohemiã magnã partẽ occupat. Rexerunt ſcolam Pragenſem uſq; in ea tpa Theutones. Id moleſtiſſimum Bohemis fuit: hominibus natura feroãbus, atq; indomitis. Ex quibus uir quidam genere nobilis, ex domo quã Putridi piſcis uocãt, apud Oxouiã Angliæ ciuitatẽ litteris ſtudens, cũ Iohannis Vuycleui libros offendiſſet, quibus de realibus uniuerſalibus titulus iſcribitur, ma-

gnope illis oblectatus, exẽplaria secũ attulit. Inter quæ de auili, de iure diuino, de ecclesia, de diuersis quæstiõibus, cõtra clerũ pleraq; uolũina, ueluti prædoſum theuzaurũ patriæ ſuæ ĩtulit. Imbutus iã ipſe Vuicleuitarũ uenẽo, et ad nocẽdũ paratus: tũ qđ erat familiæ ſuæ cõgnomẽ, putridũ piſcẽ .i. fœtidũ uirus, ĩ aues ſuos euomuit. Cõmodauit aũt ſcripta quæ attulerat his potiſſĩe, qui Teutonicorũ odio tenebãtur. Inter quos Iohãnes eminuit, obſcuro loco natus: ex uilla Hus, q; anſerẽ ſignificat, cognomentũ mutuatus. Hic cũ eẽt ingenio pacri, & lingua diſerta, multũq; dialecticis oblectaretur, & peregrinas opiniões amaret, auide admodũ Vuycleuitarũ doctrinã arripuit: caq; Teuthonicos uexare magiſtros cœpit: ſperãs eo mõ cõfuſos Theutones, ſcholas relicturos. Qđ cũ ſuæderet, a Venæslao ĩpetratum, ut Pragenſe gymnaſiũ ritu Pariſiẽſis gubernaretur. Ea res magiſtratũ ſcholæ theutonibus abſtulit. Quã ob rem ſam cõmoti magiſtri, ac diſapuli Theutonici generis, iureiurando adacti, uno die ſupra duo milia ſecuti, apud Lipſicã Miſnæ ciuitatẽ, trium dierum itinere a Praga diſtantẽ, uniuerſale ſtudium erexere. Bohemis ſcholæ ſuæ gubernatio libere patuit: quorũ princeps ẽ habitus Iohãnes Huſs. lingua potẽs, & mundioris uitæ opiniõe clarus. Qui ubi ſatis fidei cõpatũ ſibi exiſtimauit, uenenum qđ iã pridẽ occultæ cõcepat, palã euomuit. Fundauerat opulẽtus quidã ciuis in urbe pragenſi, ſub nomĩe ſanctorũ Matthiæ & Matthei haud ignobile tẽplum,

quod

qđ Bethleem appellauit redditibus additis, ex qbus duo prædicatores alerētur: q festis profestisq; diebus uerbū dei Bohemico sermōe plebibus ĩsinuarent. Horum alter Ioannes assumptus ē. Qui cū se libēter audiri aĩaduerteret, multa de libris Iohānis Vuycleui ĩ mediū attulit, asserēs ĩ eis oēm ueritatē cōtineri, adijciensq; crebro inter prædicādū, se postq̄ ex hac luce migraret, in ea loca proficisci cupe, ad quæ Vuycleui aĩa puenisset: quē uirū fuisse bonū, sanctū, cœloq; dignū nō dubitaret. Sequebātur Iohannē clerici fere oēs, ære alieno grauati, sceleribus ac seditiōibus ĩsignes: qui rerū nouitate euadere pœnas arbitrabātur. His & nōnulli doctrina cœlebres iuncti erāt, qui cum in ecclesia cōsequi dignitatē nō potuissent, iniquo animo ferebāt sacerdotia maiorum censuum his cōmitti, qui q̄uis nobilitate præirent, scientia tamen uiderentur inferiores. Excæcauit eos inuidia: ut qui uiderant & qui intellexerant, nō intelligerent. Proruperunt in blasphemias, & cum aliquibus ignaris fortasse ac uiciosis maledicere possent, in omnes latrare sacerdotes cœpere: & ab ecclesia catholica recedentes, impiam Valdensium sectam atq; insaniam amplexi sunt. Huius pestiferæ ac iam pridem damnatæ factionis dogmata sunt, Romanum præsulē reliquis episcopis parē esse: inter sacerdotes nullum discrimē. Presbyterum nō dignitatem sed uitæ meritum efficere potiorem. Animas e corporibus excedentes, aut in æternas euestigio pœnas mergi, aut ppetua cōsequi gaudia: purgatorium ignem

Dogmata Hussitarū

nullum inueniri. Vanum eſſe orare pro mortuis, & a-uariciæ ſacerdotalis inuentum. Dei & ſanctorũ imagines delendas. Aquarum palmarũq; benedictiones irridendas. Mendicantium religiones, malos dæmones inueniſſe. Sacerdotes pauperes eſſe debere: ſola contentos eleemoſina. Liberã auiq; prædicationem uerbi dei patere. Nullũ capitale peccatũ, q̃tumuis maioris mali uitã di gratia tollerandũ. Qui mortalis culpæ reus ſit, eum neq; ſeculari, neq; eccleſiaſtica dignitate potiri: neq; parendum ei. Confirmationem quam criſmate pontifices induunt, & extremã unctõnem inter eccleſiæ ſacra minime contineri. Auricularẽ confeßionẽ nugacẽ eſſe: ſuffiere ſua quemq; deo in aubili ſuo confiteri peccata. Baptiſma fluuialis undæ, nulla interiecta ſacri olei mixtura recipiendũ. Cœmeteriorũ inanẽ uſum, quæſtus cã reptum: quacunq; tegãtur tellure hũana corpora nil diſtare. Tẽplũ dei late patentis ipſum mundũ eſſe, coartare maieſtatẽ eius, qui eccleſias, monaſteria, oratoriaq; cõſtruunt: tanq̃ propitior in eis diuina bonitas inueniatur. Sacerdotales ueſtes, altarium ornamẽta, pallas, corpalia, calices, patenas, uaſaq; hmõi, nil habere momenti. Sacerdotẽ quocunq; loco, quocũq; tpe, ſacrũ Chriſti corpus confiere poße, petentibusq; miniſtrare: ſuffiere ſi uerba ſacramentalia tantũ dicat. Suffragia ſanctorũ in cœlis cũ Chriſto regnantiũ, fruſtra ipetrari: quæ iuuare nõ poßunt. In canonicis horis cãtandis diendisq;, fruſtra tẽpus teri. Nulla die ab ope æßãdũ, niſi quæ dominica nunc

nica nũc appellatur: cælebritates sanctorũ rursus reijciẽdas. Ieiunijs quoq; ab ecclesia institutis, nihil inesse meriti. Subinco, cognomine lepus, claris parentibus apd̃ Bohemos ortus, per idem tempus Pragensem ecclesiam pontificio retinebat: consilio & animo illustris. Qui orienti calamitati obuiã ire cupiens, priusq̃ amplius debaccharetur, libros Iohannis Vuycleui ad se ferri, oẽsq́;, doctorum uirorũ consilio adhibito, publicæ concremari iußit. Supra ducenta uolumina fuisse traduntur, pulcherrime conscripta: bullis aureis tegumentisq́; præciosis ornata. Iohanni prædicatio interdicta, & adiectæ minæ, si quando priores in populo errores uulgare auderet. Ipse Praga excedens, apud uillam ubi sibi origo fuit ac cognomen, permittente loci domino, qui eius insaniæ fauebat, uocare plebes, ac docere non desistit: multa in Romanum præsulem, multa in reliquos ecclesiæ pontifices maledicta congerens. Vtq́; populi animos sibi magis ac magis conciliaret, Decimas haud aliter quã eleemosinas sacerdotibus debitas astruit: liberũ prædia possidentibus, si uelint eas dare, si nolint nullo iure cogi poße. Nondum error de sacramento altaris irrepserat. Sed attulit nouã pestem Petrus Dresensis (id oppidum Misnæ supersitum) qui cum alijs Theutonibus paulo ante Bohemiam reliquerat. Cognitus inter suos, quia Valdensi lepra infectus eßet, patria pulsus, uelut hæreticorum asylum Pragam repetijt: puerorumq́; docendorum curam accepit. Apud ecclesiam sancti Michaelis

Petrus Dresensis.

per id temporis populum prædicando instruebat Iacobellus Misnensis: literarum doctrina, & morum præstantia iuxta clarus. Petrus hunc aggreßus, mirari se ait doctum & sanctum uirum, qui diuina eloquia plebibus exponeret, errorem illum non animaduertiße communionis Eucharistiæ, qui iam pridem ecclesiam peßundasset. In qua sub una tantum specie, dominicum corpus populo ministrat, cum apud Iohannem euangelistam & apostolum Christo dilectißimum, sub duplici specie panis uiniq; sumi iubeatur: dicẽte apud eum saluatore, nisi manducaueritis carnem filij hominis & ~~biberitis eius sanguinem, non habetis~~ uitam in uobis. Cõmotus his Iacobellus, cum perquisitis uetustis sanctorum doctorum codicibus, ~~Dionysij præsertim, & Cypriani, communionẽ calicis laudatã inueniße~~t: prohibitus apud sacellum Archangeli Michaelis prædicare, in tẽplo maiore Sancti Martini cathedram sortitus, publice cõmouere populum cœpit: ne deinceps cõmunionem calicis, sine qua saluari nemo poßet, quoquo pacto negligerent. Huic omnes hæretici consenserunt, haud modica gestientes lætitia, q; articulum inueniße nt in euangelica lege fundatum, per quem Romanæ sedis uel ignorãtia, uel nequitia argui poßet. Odioso quãuis hæc animo rex intelligeret, desidia tamen corruptus, & inertia torpẽs, impune debacchari sinebat hæreticos. Subinco archiepiscopus ubi nullũ aduersus tãtum emergẽs malũ in Venceslao præsidium inuenit, ad Sigismundum Hungariæ regem

Cõmunio sub utraq; Specie.

Subinco archiepiscopus.

regem confugit: obsecrans atq; obtestans, ut negligenti am Fratris emendet, neq; labefactari orthodoxæ fidei sacramenta permittat. Dat fidem Sigismundus petiturum se breui Bohemiã: ecclesiæ catholicæ consulturũ. Sed dum dies die ducitur, Subinco apud Postinium in Hungaria moritur, & Albicus ei sufficitur, natione Bohemus, arte medicus, & Sigismundo propterea charus: unicum extremæ auaritiæ baratrum. Qui claues cellæ uinariæ nulli alteri quam sibijpsi credidit: & animalia uiuentia dono accepta mox uendidit. Et quia sumptuosos esse coquos didicerat, abiectam anum popinæ suæ præfecit. Interrogatus aliquando, sonorum omnium quem molestius audiret: maxillarum, inquit, ossa frangentium. Idoneus profecto pontifex, qui surgenti fomentum hæresi daret. Infestabat ea tempestate Romanam ecclesiam Ladislaus rex Neapolitanus: aduersus quem Iohannes papa tertius & uicesimus bellum decernens, plenariam peccatorum remissionem indulsit his, qui ad tuendam ecclesiam arma induerent. Recitabatur in ecclesia Pragensi decretum pontificis. Quod cum quidam sordidæ artis homines audissent, Iohannem papã Antichristũ esse magna uoce clamauerũt: qui crucẽ cõtra Christianos decerneret. Eos euestigio senatus ĩ carcerem rapi iussit: populus uero susceptis armis, dimitti oẽs petijt. Sed placatus oratiõe senatus, tãq̃ uita captiuorũ ĩ tuto cẽt, suã q̃sq; domũ rediere: de illis clã suppliciũ sumptũ. At cũ sanguis extra prætorij ianuã defluẽs

indicium necis feaſſet, iterum occurens populus, interẽptorum corpora rapuit, & aureo circumuoluta panno p omnes urbis eccleſias detulit: clamantibus eiuſdem ſectæ ſacerdotibus: Iſti ſunt ſancti, qui pro teſtamento dei ſua corpora tradiderunt. Exin cadauera in ſacrario in Bethleem repoſita: quaſi martyrũ reliquiæ aromatibus condita.

De Iohanne Hus, & Hieronymo hereſiarchis, in conſtan. concilio igni traditis.

CAPVT XXXVI.

DVm hæc aguntur, generale concilium apud Conſtantiam Sueuorũ urbem cogitur. In quo de rebus Bohemicis ſermo habitus, patrum mentes ingenti cura confecit: uoluentiũ animo quonam modo ſanari Prouincia poſſet. Placuitq; tandem, Sigiſmundo Imperatore ſuadente, Iohannem & Hieronymum ad Synodum uocari: qui tum cæteris eiuſdem regni doctiores, tum populi ductores, ac hæreſium principes habebantur. Veneruntambo, non tam uerecunde aliena diſcere, quam ſua impudenter ingerere parati: docendi quippe quam diſcendi cupidiores, & populares amantes aures. Auditi ſunt in conſeſſu patrum. Iohannes ætate maior & autoritate habitus, doctrina ac facundia ſuperior Hieronymus. Lecti ex omni natione patres diuini atq; humani iuris doctores, ſæpe cum his colloquium habuere, dogmata eorum a lege diuina aliena eſſe monſtrarunt: neq; bonis conduxere moribus. Rogauerunt, ne plus ſapere

quam

quam ecclesia uellent, sed saperent ad sobrietatem. Peregrinas opiniones relinquerent, ingenia sua, quæ quidem essent nobilissima, Wuycleuitarũ insania ne fœdarent. Eloquentia qua prediti essent, in corroborãdis ecclesiæ institutis, non euertendis, in edoœndis populis, nõ dedoœndis, exercærent. Posse eos & in conspectu dei, in ecclesia militante sublimem cõsequi locum, si reiectis nouitatibus patrum uestigia sequerentur: inuentionesq; suas nutuersali concilio submitterent. Stetere in proposito pertinaces Bohemorum animi, neq; uicti rationibus uũa uoluere. Se ueraces, se sancti euãgelij emulatores, se Christi discipulos esse. Romanam ecclesiam, cæteras q; per orbẽ dispersas, longe a traditionibus apostolorũ abiisse, quæ opes ac deliciis sectarentur, dominatũ in populos, & primos in conuiuijs accubitus exquirerent, cænes, equos alerẽt, ecclesiarũ bona quæ Christi pauperibus deberẽtur per lasciuiã luxũq; cõsumerẽt. Aut nescire prorsus diuina mandata, aut scientes contemnere. Primores magnæ Synodi, ubi pertinaciam & immutabiles animos perditorum hominum animaduerterunt, membra ecclesiæ putrida, quæ sanari non poterant, ne reliquum corpus infiœrent, resecanda censuerunt. Lata est in consessu patrum aduersus contumaces sententia: cremandos esse, qui doctrinã ecclesiæ respuerent. Prior igitur Ioannes combustus est: Hieronimus diu postea in uinculis habitus, cum resipiscere nollet: pari supplicio affectus. Pertulerunt ambo constanti animo necem, & quasi

Iohãnes et Hieronymus igni traditi.

quasi ad epulas inuitati ad incendiū properarunt: nullam emittentes uocem, qui miseri animi posset facere indicium. Vbi ardere cœperunt, hymnū cæcinere: quē uix flamma & fragor ignis interpere potuit. Nemo philosophorum tam forti animo mortē pertulisse traditur: q̄ isti incendium. Poggius florentinus, ætatis nostræ nobilis scriptor, de morte Hieronymi ad Nicolaum Nicoli cōciuem suum, elegantem scripsit epistolam: q̄uis paululū sua consuetudine in mores cleri inuectus uideatur. Cineres exustorū, ne raperentur a Bohemis in lacū proiecti. Discipuli eorū ex eo solo terrā abstulere in quo ignis fuit: eāq; ueluti sacrā secū attulere in patriā. Iohānes ac Hieronymus apud Bohemos martyrū honores meruere: nec minores q̄ Petrus & Paulus apud Romanos habiti. Nuntiatis enim in Bohemiam, quæ Constantiæ gesta fuerunt de Iohanne ac Hieronymo, discipuli eorum se quasq; oēs in unū conuenientes, memoriā in primis de functorum consecrare: celebrandamq; quotannis omnes decreuere. Exin per amicos nonnullas sibi ecclesias a rege tradi extorquent, in quibus uæ prædicare plebi, sacramentaq; ministrare libere possint. Neq; hoc modo cōtenti, apud Sclauoniam, nobile monasterium fratrū prædicatorum extra mœnia oppidi situm, a fundamentis deijcunt: Eaq; prima ecclesiarum ruina in Hussitarum nouitate facta deprehenditur in ecclesias, monasteriaq; passim: nobilissima superis diuta templa ferro atq; igne uastatur. nullū ergo regnū ætate nostra in tota Europa, tā frequen-

frequẽtibus, tã auguſtis, tã ornatis tẽplis ditatũ fuiſſe, q̃ Bohemicũ rcor. Tẽpla in cœlũ erecta, lõgitudine atq; amplitudine mirabili, forniabus tegebãtur lapideis, altaria in ſublimi poſita, auro & argento quo ſanctorũ reliquiæ tegebãtur onuſta, ſacerdotũ ueſtes margaritis tectæ ornatus omnis diues, prætioſiſſima ſuppellex: feneſtræ altæ atq; ampliſſimæ cõſpicuo uitro & admirabili ope, ut lucẽ præbeãt. Neq; hæc tãtũ in oppidis atq; urbibus, ſed in uillis quoq; admirari licebat. Fuit inter cætera monaſteriũ aulæ regiæ, apud ripã Multauiæ, qua Moſa fluuius illi iungitur, ſitũ, in quo regũ corpa cõdebãtur, ſingularis excellẽtiæ. Nã præter ædẽ magni & memorabilis opis amplũ dormitoriũ, cæteraſq; monachorũ officinas magnificæ cõſtructas, habuere arcaitũ, q nõ paruũ cõcluſit hortũ, ambitũ uocauere. In huius lateribus uetus nouũq; teſtamẽtũ ab initio Geneſis uſq; ad Apocalipſim Iohan. literis maiuſculis in tabulis ſcriptũ cõtinebatur, notis quo altius irẽt paulatim creſcẽtibus: ita ut a ſummo uſq; deorſũ facilis lectio præberetur. Sed hoc decus poſt Vẽceslai mortẽ, Hußitarũ rabies deleuit. Qui poſt q̃ eccleſias q̃ plurimas deiecerũt, mõaſteria incẽderũt, caſtellũ petẽtes cui Bechingne nomẽ ẽ, octauo fere milio ab oppido qđ nũc Thabor appellãt, 30. dãrter milia hominũ cõuenere: atq; ibi trecẽtas mẽſas in patẽtibus campis erexere, ex quibus populo ſacramẽtum calicis miniſtrarunt. Terruit ea cõgregatio Vẽceslaum uerẽtem ne tumultu facto in ſe arma conuerterent, regnumque ſibi adimerent. Nec ſua res periculo caruit; Venceslaus

ei saluti fuit cognomento Corãda singulari facũdia presbyter: & in plebibus auditus. Qui dũ populum de republica admoneret, inter cætera quæ locutus est, q̃q̃, inquit, uiri fratres ebriosum atq; inertẽ sortiti regem fuimus, si tamẽ cæteros expendere principes pergimus, nemo est quem nostro regi anteferamus: quem recte oĩum regũ specimen dixerim: quietũ, benignũ. nostri amantẽ. Nã quis eo regnãte nos lacessere audet? licet nos ex uoto uiuere nostro. Si nõ est eadẽ sibi quæ nobis de religiõe sententia: ritum nostrum neq; ipse perturbat, neq; alios perturbare sinit. Quibus par esse arbitror preces pro eo ad deum fundamus, utq; singuli ei uitam rogemus: cuius desidia, nostra salus, nostra quies est. Quod cũ ab exploratoribus rex cognouisset, quieto animo fuit: & factus ex tepido frigidus, Corandã inter amicos habuit. Per idem ferme tempus surrexit & alius pseudo sacerdos apud Pragam, Iohãnes quidã ex ordine præmõstratensiũ impius monachus, & ad omne scelus audex. Qui cũ prædicaret apud sanctum Stephanũ in Piscina neq; bene sapere uideretur, inde amotus monasterium Carmelitarũ inuasit. Hęc suasere hæretici, ut suam potentiã ostentarent. Singulis ferme diebus sacram eucharistiã per suas ecclesias circũuectabant. Quas cũ paucas esse dicerent, ductore Nicolao uiro nobili, eius loci domino unde Iohãnẽ Hus originem trahere diximus, in regiam tumultuarie prorũpentes, Venæslaũ orauere, sibi ut ãpliores ecclesias elargiret: qui iã populi maiorẽ partem obti

Sermo concionatoris cuiusdam de Rege Bohemiæ.

tem obtinerent. Audiuit rex benigne Nicolaũ promulti tudine loquentẽ: utq; in posterum diem rediret iußit. Deinde mißo populo ad Nicolaũ, qui remanserat conuersus: tu, inquit, qua me regno eijceres orditus es telã: at ego laqueũ inde efficiam quo te postea strangulẽ. Ille enim regis cõspectu abiens: populares magis ac magis incendit, Rex in arcem Vissegradensem urbi uicinam, paruoq; tantũ fluuio diſiunctam, ſeſe recepit, & paulo post in castellũ nouum quod ipſe cõstruxerat, quinto distans lapide, cũ paucis adijt: missis ad fratrem oratoribus, qui eius auxiliũ implorarẽt. Consulibus autẽ nouæ ciuitatis Pragensis, ne ulterius ab hæreticis dominicũ corpus in pompa deferri ſinerent, imperauit.

De morte Venceslai regis

CAP. XXXVII.

AT hæretici pridie calendas Iulij apud ecclesiam Carmelitarum conuenientes, ad ædem sancti Stephani eucharistiã per plurimas platcas atq; ecclesias armati arcũtulere: ibiq; domũ ſacerdotis ſuis ineptijs nõ conſentientis diripuere. Et ſublato clamore ingenti, ſu rentes prætoriũ petiere. Conſules undeam metu percul ſi fuga ſaluati ſunt: ſeptẽ qui remãſerant, & cũ his iudex urbis, atq; alij nonnulli aues, raptim interepti, ex altiſſimis feneſtris in forum præcipitati, lanceis ac uerubus irati populi exepti, dirũ ſpectaculum dilaniati præbuere, ſtante in foro Iohanne monacho, & ſacrum Chriſti Corpus ſanguinario populo oſtantente. Camerarius regni

regni qui cũ trecentis equitibus ad sedãdum tumultũ occurrerat, ubi furentẽ plebẽ animaduertit, de sua uita solicitus, fuga sibi cõsuluit. Ea cum regi renunciarent, cunctiq; circunstãtes attoniti facinus detestarẽtur: at ego inquit pincerna futura hæc præscierã. Quẽ rex indignatus correptũ, repẽte ante pedes suos prostrauit: & arrepto pugiõe, conatus ẽ interficere. Sed impeditus a circũstãtibus: ægre illi uitã dimisit. Nec mora paralisi correptus, ægrotare cœpit, atq; infra octo & decem dies, signatis nominibus hæreticorũ quos neci destinauerat, fratrẽ aßidue uocitãs, & amicorũ auxilia anxius expectãs ante uita excæßit q̃ uocati principes adeßẽt: cum regnasset annis quinq; & quinquaginta, uixißet & duobus amplius. Cõsueuerunt corpa regum apd̃ Bohemos priusq̃ sepelirẽtur octo diebus, aromatibus condita, p sacraria urbis circũferri plãgiq;, & sequẽtibus amicis ac Baronibus cõclamari. Hoc in Venæslao neglectum, nõ audente regina ingredi nouã ciuitatẽ: Delatum ẽ cadauer ad ecclesiã sancti Viti in arce, & inde ad aulã regiã, de qua paulo ante meminimus: ibiq; cõditũ ĩ sepulchro qd̃ ipse sibi delegerat. Sed postea cũ monasteriũ ipsum ab hæreticis diriperetur, & sepulchra regũ effrĩgerẽtur, cadaueraq; abijcerẽtur, pisciculos quispiã noĩe Muscha, Venæslao uẽdere solitus, regis quẽ amauerat corpus clã collegit: & in loculo apud se domi cõdidit. Interiecto deĩde tpe, rebus in meliorẽ formã redactis, cum Vẽceslai corpus inquireretur, acceptis uiginti aureis illud reddidit:

tumq;

tumq; arcuigestatio ex more facta, et iustum regi sumus exhibitum.

De Iohãne Ziscba, hæreticorum Hußitarum Capitaneo, in armis strenuißimo, ac victoriosißimo.

CAPVT. XXXVIII.

REcens obierat Venæslaus, cum Iohãnes Ziscba nobilis genere ex loco cui Trosnouia nomen, ænsu tenui. In curia regis a puero enutritus, & bellicis exercitatus, uno carens oculo, quem strenue pugnãs tã pridẽ amiserat, infectus Hußitarũ ueneno, et rapinarũ auidus collectapditorũ hoĩm multitudine, in ecclesias quæ resla bãt impetũ fecit: simulachra Sãctorum, & imagines magni dei pfregit. Mõasterium carthusiensium Pragæ uicinum inuasit: & direptum, monachos eius ordinis tãq; populo inutiles, qui ueluti sues in claustro saginarentur migrare alio iußit. Venêre per idem tempus ex montibus pragã. cccc. arãter uiri, cum mulieribus, lepra Hußitarum infecti, atq; in foro sedẽtes, cibum ex magistratibus petiere. Consulatus metu plebis quæ aduenarum miserebatur, cibaria eis publicatus ministrauit. Ziscba hos sibi adiunxit arcẽ Vissegradẽsem quæ negligenter custodiebatur inuadere cupiens, ad locũ quẽ Cruces appellãt profectus ẽ. Ibi supra quadraginta milia uirorũ ex hæreticis cõuenere. Qui suã multitudinẽ cõspicati, animũ ad omne facinus audacẽ sumpsere. Multa ibi aduersus Sigismundum Cæsarem, quem regium hæredem suis conatibus infensum norant, excogitata atque decreta.

Exin

Exin Ziſcha, duæ Coranda, de quo ſupra meminimus, Pelzimam, ubi complures eſſe ſuæ factionis amicos non ignorabat, ualido præſidio munijt: qui apud Cruces remanſerant, aræm Viſſegradenſem inuaſere. Sophia interim anxia quo ſe pacto tueretur, crebris nuncijs ac literis Sigiſmundum uocare, uicinorum auxilia petere, atq; in omnes partes mentem dirigere. Sigiſmundū malo uſum conſilio, in Thurcas, qui ſe iam pridem caſtris exuerant, arma prius mouere, quam Bohemiam petere libido inæßit. Quod ſi exercitum Pragam duxißet, antequam uires hæreticorū cōcaluißēt, nunquā ea incendia quæ poſtea uidimus, germaniam exußißēt. At dum ille Thurcas laæßere parat, Bohemiā amiſit: & Hungariam non defendit. Ea propter cum ſerum eßet eius auxilium, regina cum Tenchone Vuirtenburgenſi regnum gubernans, ex Theſauro regio copias cō parauit: aræm Pragenſem & minorē ciuitatem quæ arā adiacet præſidio firmauit: ponti Multauiæ ne tranſitus illac eßet hæreticis, ligneas turres ac ianuas adiecit. At illi paßim per regnum conuentus agitare, ſolliciare populos, hos minis terrere, illos blandicijs allicere, implere nouam ciuitatem ſuis hominibus, dies noctesq; conſultare quibus modis ſummam ſibi rerum acquirerēt. Cum quibus Petrus ſtarembergius apud inſulam benedicti confligens, æquo marte prælium diremit. In Praga aucta hæreticorum alluuie, pro ponte pugnatū, multisq; utrinq; cadentibus, pons demiq; in poteſtate Huſitarum

turum factus, decliuioris partis Pragæ minoris fideles in altiorẽ sese partẽ receperũt, atq; inde conuersi acriꝰ animis instaurauere certamẽ. Pugnatũ est die noctuq; continuis quinq; diebus, sæuissimis ac crudelibus ausibus: multi utrinq; cæsi, magnificæ domus exustæ: prætoriũ infimo loco situ, incẽsum atq; delectum.

De Sigismundo Bohemorum rege tertiodecimo, & Romanorum imperatore.

CAP. XXXIX.

CVm hic esset rerũ status, legati Sigismundi superuenere, qui regni gubernationẽ accipientes, cũ ciuitate Pragensi ea lege induxere, ut aræ Vissegradensi reddita, liceret ciuibus ad Sigismundũ oratores mittere, decq; re sua cũ eo trãsigere: Ziscba Pelzinã, Piestã, & alia quæ occupauerat loca restitueret. Cõditionibus acceptis atq; completis, externi hæretici urbẽ reliquere, consulatus ex prisco more gubernationem inijt, quietior reddita ciuitas: non tamen Catholici qui exsserant redire ausi. Expectabant aũt Sigismundi aduentum: cuius præsentia sese tutos arbitrabantur. Sed interruperũt spẽ literæ ab eo missæ: in quibus scriptum erat ipsum breui uenturũ, regnũq; eo modo gubernaturũ, quo pater ipsius Carolus prouinciã gubernasset. Quibus ex uerbis intellexerũt hæretici sectã suã exclusum iri, quæ regnante Carolo nondũ ortũ habuisset: proinde magis ac magis indignari. Sigismundus aũt ad festũ natiuitatis dominicæ, Brumã qđ ẽ Moraviæ oppidũ

petijt. Ibiq; Pragensibus ueniam petentibus ea lege peperat, ut athenas & repagula tota ex urbe deponerẽt, suos magistratus acciperent. Paruit attonita uitas, cũ primores regni, eleuatis in cœlum manibus aduentum noui regis gratulabundi exposcerent: eiusq; rectores sine controuersia reliquæ urbes admitterent. Nec dubium uidebatur, quin tota Bohemia labes Hußitarum ex æßtisset, si ex Bruma Sigismundus recta uia se Pragã contulisset. Sed diuertit ille, ut fortaße fati sui erat, Vratislauiamq; Sleſiæ caput accesit. Quo in loco populus urbanus non diu antea, consulatum a Venceslao fratre suo constitutum per seditionem obtruncauerat: auius sceleris autores secuti peraußit. Quod ubi Pragæ renunciatum est, diffisi de uenia aucs, exemplum Vratislauiensium ueriti, manifesto desauerunt, et allecto præmijs Cenchone, qui arcã Pragensi præerat, in totum regnum literas dedere, ne quispiam Sigismundo aditum præberet, qui Dalmatiæ linguæ hostis esset: nec alia cura teneretur, quam regni perdendi, qui antiquam Prutheno rũ ciuitatẽ ordini iure pignoris obligasset, Brandenburgenses aũt a corona Bohemica alienasset: Iohannem ac Hieronymum in Constantiensi conalio cremari non solum permisißet, uerumetiam procurasset, dogmata quæ ipsi sequerentur totis conatibus impugnaret.

De ciuitate Thabor & extructione eius, fratribusq; Thaboritis.

CAP. XL.

Ziſcha

Zischa dum hæc aguntur, relicta ex fœdere Pelzina, bis a fidelibus inuasus, bis uersutijs usus ex pene uicto uictor euasit. Erant asperæ loci in quibus pugnare oportuit, hostes in equis, milites sui omnes pedites: nec certamen committi nisi pedestre poterat. Vt ergo desilire ab equis aduersarij, mulieres quæ de more suũ exercitũ sequebãtur, proijcere pepla in terrã iußit: quibus implicati per calcaria eqtes, prius extincti sunt, quã pedes expedire ualerent. Ipse deinde Musçam petijt, oppidũ ad Lusnitzũ amnẽ in ripa situ: ex quo Copius & Vlrichus fratres, ueræ fidei cultores, eiusq; loci domini, nõ paruã populi partẽ eiecerãt cum hæreticis senientẽ. Id Zischa Quadragesimæ nocte aggreßus, armis expugnauit, dirupit, incendit. Sed & Liaũ quoq; castellũ, ab eo loco mille paßuũ distãs, quo se Vlrichus receperat, ui cepit: Vlricũ familiãq; suã gladio occidit: uni tamẽ uita retẽta, qui reliquos obtrũcaret. Cũq; ciuitatẽ quã incoleret muro cinctã nõ haberet, locũ natura munitũ ad eũdẽ amnẽ elegit, uix octo stadijs ab Auscha sepatũ. Hũc mœnibus cinxit, et ut q sq; tẽtoria fixerat, ita ædificare sibi domos ĩpauit, ciuitati Thabor ĩdidit nomen. Nã & comites eius, fratres Thaboritæ appellabantur, tanq̃ cum tribus apostolis saluatoris Christi transfigurationem in monte uidissent: indeq; suas opiniones mutuati essent, quas fidei ueritates appellant. Ciuitas quamuis altis defensa rupibus, muro tamen & aut emurali cincta est. Lusnicus amnis, maiorem urbis partem

Zischæ Vafre cõsiliũ

alluit: qđ reliquũ torrẽsnõ modicus ambit. Qui cũ recte in Luſmiaũ tenderet, ſaxeo colle ĩpeditus, q̃ longa eſt ciuitas flectere ad dexterã iter coactus, in fine urbis maiori fluuio miſcetur. Spatiũ quo per terrã accenditur, nam pene inſulam duo amnes efficiunt, uix pedes. xxx. protenditur. Hic foſſa profunda manu facta, & triplex murus ea craſſitudine quæ nullis effringi machinis queat. Turres in mœnibus crebræ, & propugnacula quæ ipſi Thaboritæ, expugnandarũ urbium magiſtri, excogitauerunt, locis oportunis conſtructa. Hic refugium omnium hæreticorum, aræmq; Ziſcha primus erexit: qui eum ſeuti ſunt, pro ſuo quiſq; ingenio munimenta urbis auxerunt. Nos qualem uidimus ciuitatem deſcripſimus. In amne Luſmido auri grana reperiuntur, ciceris æquantia magnitudinem, quæ nullo egent purgamẽto. Nondum equites apud Thaboritas militauerant, nam eſſent omnes ferme infimæ plebis homines: & qui non tam nouã fidem ſeuti, q̃ iudicia & careres fugiſſe uidebantur. Nicolaus magiſter monetæ, quẽ Sigiſmundus ad res curãdas in Bohemiã miſerat, primus oĩm equorum copiã Thaboritis fecit: qui cũ mille equitibus in uico cui Vogize nomen eſt, nouis Ziſchæ motibus occurſurus cõfederat. In hunc nocte ipſa paraſcues Ziſcha ex improuiſo prorumpens, oẽs illi equos ademit, arma ſurripuit, uicũ inændit. Milites ſuos equos aſcendere, ſaltare, currere, flectere in gyrũ docuit: neq; poſt hac abſq; alis equitũ copias duxit. Nicolaus ĩ aræ ſaluatus eſt.

De Adami

De Adamitis hæreticis. CAP. XLI.

INter hæc & alia, apud Bohemos nephanda & inaudita prius emersit hæresis. Pichardus quidã ex Gallia Belgica, transmisso Rheno, per Germaniam in Bohemiam penetrauit: qui præstigijs quibusdam fidem sibi concilians, breui tpe non Paruam mulierum uirorũq; plebem ad se traxit, quos nudos inædere iubens, adamitas uocauit: Et occupata insula quadam, amne Lusinitio ãcta, filium dei se dixit: & Adam uocari. Connubia eis promiscua fuere: nephas tamen iniussu Adã mulierem cognoscere. Sed ut quisq; libidine inænsus in alĩ quam exarsit, eam manu prehendit & adiens primãpẽ: in hanc, inquit, spiritus meus cõcaluit. Cui primæps respondit: ite crescite, & multiplicamini, & replete terrã. Aiebat cæteros homines seruos esse, se uero & qui ex eis nascerentur liberos. Ex ijs quadraginta uiri insulã exiere, & intrãtes uicinas uillas, euaginatis gladijs supduæntos agrestes interfecere: quos diaboli filios asserebant. Zischa ijs auditis, quãuis sceleratus, sælus tamen exhorruit. Habet enim hoc natura hominum, ut aliena magis q̃ sua quisq; uitia perhorrescat. Neq; summa mala diu multa manent: ultorẽq; mali sæpe malum cærnere liæt. Direxit igitur in eos exercitum: expugnataq; insula Adamitas omnes gladio deleuit, duobus tantum reseruatis, ex quis gentis superstitionem cognoscæret. Audiui ego ex Vlrico Rosensi præstanti regulo, cum agerem in Bohemia, fuisse apud se uiros & mulieres, Pichardus:

eius sectæ captiuos: & mulieres quidem palam dixisse, non esse liberos qui uestibus & præsertim fœmoralibus uterentur, easq; in carcere apud se peperisse: quas cum anno elapso simul cum uiris igni tradidisset, ridentes cantantesq; flammarũ incendia ptulisse.

Quomodo Sigismundus Bohemiam ingressus, Coronã regni acceperit, minusq; feliciter pugnauerit.

CAP. XLII.

SIgismundus interea conuocatis Slesiæ ducibus, ingressus Bohemiam, Græcũ, exinde Cuthnam insesto exercitu petit. Cenchonẽ ut arcem Pragensem sibi reddat magnis sponsionibus alliat: equitum quatuor milia qui urbem læssant ibidem collocat. Cencho bina proditione insignis domum reuertitur. Pragenses Zischam accersiunt: qui cum Thaboritis nihil moratus, urbem accepit in potestatem. Duo tanẽ ex Baronibus Nilco Cruffina Lituburgensis, & Nilco Valdesœnensis, ac pauci nobiles, Pragensium signa sequebantur: reliqua multitudo ex plebe collecta. His primum studium fuit arcem oppugnare. Locus ipse natura munitus: non aliter quam uina fame posse apparebat. Clausi aditus, ne quid cõmeatus importaretur. Sigismundus fumo iter operuit, obsessisq; necessaria præbuit: nec diu postea ciuitatem ipsam, accersitis ex imperio auxilijs, obsidere decreuit. Fuerunt in castris eius Saxoniæ duces, Marchionesq; Brandenburgensis, & gener eius Albertus Austriæ prĩceps. Oppugnata est ciuitas sex hebdomadibus.

Ipse

Ipſe uero Sigiſmundus in æde metropolitæ, quæ in arce ſita eſt, regni coronã accepit: Cõradus natione Veſtfalus archiepiſcopus, qui poſtea in hæreſim prolapſus eſt ſacris ſolemnibus rite peractis diadema ei impoſuit. Albias enim iam pridem dignitati præerat, cum famuli am edentẽ bibentẽq; ferre nõ poſſet: & minori contentus officio, auariæ ſeruiebat. Oppugnabatur ſummis uiribus hæretica ciuitas. Mediotpe reguli Roſenſes, et Chrageri, Thaboritæ caſtra tenentes, a Nicolao Hus quẽ Ziſcha cũ pærte copiarũ eo miſerat, prælio uicti exuũtur: Greacum quoq; reginæ ab hæreticis expugnatum. Imminet urbi Pragenſi ſublimis mõs, q̃ Viclechonis appellant: hunc ne hoſtes occuparẽt Ziſcha præſidio munierat. Cũ quis Marchio Miſnenſis cõgreſſus, magnã militũ ſuorũ partẽ amiſit. Miſnẽſes enim cũ iã mõtis cacumẽ occupaſſent, in partẽ coacti quæ præcipua erat acrius oppreſſi, ubi retinere impetũ nõ ualuere, alij cæſi ſunt, alij ex mõte deturbati p abrupta dilapſi perierũt. Sigiſmundus obſidione dimiſſa Cuthnam ſe recepit. Per idem tempus uulgauerant hæretici ipſa die Penthecoſtes ignem de cœlo caſurum, qui urbes Bohemicas omnes exureret. Ob quam rẽ magna ex parte ciuitatum mœnia relicta Die prædicta eum imbres tota ferme Bohemia uehementes fuiſſent, religio in riſum conuerſa, multum hæreticis opinionis detraxit. Viat tamen obſtinatio eorum quos rapinarum cupido magis quam fidei zelus pellexerat.

Marchio Miſnẽſis.

Ziſcha apud Pragenſes degens, ex conſilio ſuorum ſacerdotum omnes baſilicas delere adorſus eſt, quæ ſanctorum nominibus dedicatæ fuerant: Neq; enim fas eſſe diebant alteri q̃ ſoli deo templa ſacrari. Hinc plurima monaſteria & nobiles eccleſiæ, uno impetu in ciuitate diſiectæ. Id Pragenſibus ægre fuit: quibus ſeruandum ædificiorũ deus uidebatur. Orta diſſenſione, iurgioq; ſenſim obrepente, ziſcha cũ ſuis abijt: & ad Thaboritas reuerſus multa fidelium loca expugnauit. Inter quæ Pragatini præpoſiti Viſſegradenſis oppidum diripuit: in quo uiros ac mulieres cum pueris & infantibus anctosq; loci ſacerdotes, in eccleſia concluſos, immiſſo igne combuſſit.

Catholicus occiditur.

De Orebitis hæreticis CAPVT XLIII.

FVit & alia in Bohemia hæreticorum factio, fratrum Orebitarũ appellata, quæ territoriũ Græcenſe uicinasq; gentes magnis affecit cladibus: peſtifera atq; immanis, neq; Thaboritarũ crudelitate ulla ex parte inferior. Aduerſus quã Martinus quintus pontifex maximus nominatim crucẽ decreuit, neq; tamen in plures annos extirpari potuit. Huius ſectæ homines quotiens ſacerdotes noſtros interæpere aut igne cremauerunt, aut nudos rigente hyeme ſup glaciẽ colligatos dimiſere. Quos parui momẽti exiſtimarunt, deſectis uirilibus abire pmiſerunt. A Pragenſibus inter hæc ſummis uiribus arx Viſſegradenſis oppugnatur. In qua cũ cætera abeſſent, æquimæ carnes aliquandiu pro cibo fuere. Ad

re. Ad extremũ nisi ad ærtum diẽ Sigismundus auxilium ferret deditio promissa: uerum ea lex adiuncta ut ueniente Sigismundo Vissegradenses prorsus quiescerent. Affuit inter diẽ dictũ imperator, ignarusq; condi tiõis locum ingreßus arctum sub arce, in quo facile ab obsessis defendi poterat: cum illi datam fidẽ obseruassent, inuasus repente a Pragensibus, ingentẽ perpessus stragem, rebus infectis retro abijt. Ceciderunt ex Morauis xiiij. proceres, ex Hungaris cæterisq; gentibus q̃pluri mi, arx Pragensibus dedita.

De multis prælijs & uictorijs Iohannis Zischæ.

CAPVT. XLIIII.

ZIscha dum hæc fiunt, Booslaũ regulum, cui Cygneo cognomen fuit, qui multis antea cladibus hæreticos affecerat, in oppido suo munitißimo ui cepit & in hæresim suam pellexit. Qui ad Rethium paucis post annis dum hæreticorum copias duat uulneratus interijt. Erant in territorio Pelzinensi complura cœnobia, opibus & structuris insignia, ex q̃bus Zischa quinq; combußit. In monasterio uero Claronensi, quod munitius fuit, præsidium posuit. Huic Sigismundus exercitum admouit: Zischa autem in eum copias duœnte, turpi fuga reœßit, nec diu postea Bohemiã quoq; reliquit Zischa ad Pelzinam duxit. Sed cum ciuitatem ægregie defensam expugnare desperaret, inde soluens Comitiuiam petijt, non parui nominis oppidum. Quo ui capto populares cum sacerdotibus in ædibus ligneis recluſos

frustra

fruſtra ueniam petentes exußit. Cum uero ante oppidum aui Rabi nomen eſt, conuocatis fratribus Thaboritis & Orebitis caſtra teneret obſeſſosq; ſumma ui oppugnaret: oculum quo uno lumen cœli uidebat, ſagitta confoſſus amiſit. Inde Pragam ad medicos uectus, q̃uis ex uulnere curatus uitam retinuit, lucrm tamen haud quaq̃ reuperauit. Nec propterea caſtrenſem laborem, aut rei militaris curam dimiſit. Cæco populo, cæcus placuit ductor. Reſ apud poſteros plus admirationis habitura, q̃ fidei. Pragenſes autem Peronam, ubi magnum inerat Sigiſmundi præſidium, armis cœperunt: & paucis uita reſeruatis, pubcres utriuſq; ſexus interemerunt. Expugnarũt & Brodam Theutonicam, interfecto præſidio: mox Cuthnam pluresq; alias ciuitates dedentibus oppidanis in poteſtatem acœperunt. Cum uero ad oppidum aui Pons nomen eſt, & a Miſnenſibus poßideretur, copiis ducerent: occurrentibus Saxonibus, non audẽtes cõgredi, redierunt. Poſt hæc Sigiſmundus electoribus diem ſtatuit, ut in celebritate diui Bartholomei ad Ocidẽtalem plagam Bohemiam cum copijs ingrederentur: ipſe ad Orientalem latus cum Hungarorum exercitu aggreßurus. Venere Maguntinus archiepiſcopus & Colonien. Comes palatinus Rheni, Saxoniæ ducs, Marchio Brandenburgenſis, & plurimi ex Alamania põtifices, cæteri ſuos miſere. Caſtrametati ad oppidum Soziũ munitißimum locum, expugnare non potuere. Vaſtatus eſt undiq; per circuitum ager, continuata obſidia ad feſtum

stum usq; sancti Galli: tumq; soluta cum Sigismundus ad præmissum diem non adesset. Ille autem collecto ex Hungaris, Austrialibus ac Morauis exercitu ara solemnia Dominicæ natiuitatis Bohemiam intrauit, et cum aliqua oppida ui cæperit: Cuthnenses per deditionem aæpit. Sed irruente in se Ziscba quãuis cæco, pauidus trepidusq; multis ex suis interfectis nobilibus, & amissis impedimentis effugit. Prius tamen Cuthnam exussit: quam Thaborenses propter argentifodinas crumenam Antichristi uocabant. Ziscba itinere unius diei impatorem seatus, magna fugientium præda ditatus est, et oppidum Brodam quod Theutonicorum uocant, ui captum incendit: quod postea xiiij. ferme annis sine habitatore permansit. Imperator amnem Iglariam ponte transmisit, Pipo Florentinus, qui equites in eam expeditionem xv. milia ex Hungaria duxerat, per glaciem iter habuit: quæ multitudinis pondere dissoluta, multos mortales in profundum rapuit. Hac uictoria elatus Ziscba magis ac magis in ecclesias desæuit. Nec iam amplius ullã pati aut statuam sanctorum, aut picturam poterat: nec tolerandum esse putabat, qui prisco more sacerdotalibus indutus uestibus, rem diuinam confiæret. Ob quam rem maiores quam prius inter eum & regni proceres, inimicitiæ obortæ. Cõsules uero Pragenses insolentiã Iohannis apostatæ Præmonstratensis iniquo ferentes animo, eũ in prætoriũ uocauere, & nouẽ simul sceleriũ primipes, tanquam de republica cum his aliquid acturi,

Cuthnacrumena Antichristi.

turi, ĩtromißosq; statim gladio peraßere: & quasi nihil actũ eßet, pacatam quietem arbitrati, domos quisq; suas petierunt. Sed ministri parum cauti, dum atriũ aqua proluunt cruorem interemptorũ per aquæductũ in forum transmisere. Eo uiso, non latuit populum res gesta. Tumultus euestigio factus, expugnato armis prætorio. xi, primarij aues qui rei autores putabantur, occisi: collegium Caroli direptum, & nobilis bibliotheca disiecta. Mulieres quæ Iohannem monachũ ueluti diuinum habebant, caput eius intercipientes, pluribus diebus ululantes, per urbis ecclesias circumtulerunt: beatum uocaferantes, sanctum & deo plenum uirum, qui pro ueritate & patrum traditionibus occubuißet. Contra uero sacrilegos nepharios atq; hominibus odibiles, qui sacro et optimo sacerdoti manus iniecissent: postremo inter sacras reliquias aromatibus conditum Iohannis caput obtinuere. Per idem tempus castellum purgellinum in quo paruum Sigismundi erat præsidium, & quo multi pragenses rectæ fidei cultores, cũ liberis et uxoribus confugerant, per incuriam arsit: qui superfuerunt incendio, Pelzinam se contulere. His actis nonnulli Bohemorum reguli, & consulatus Pragen. legatos ad Vitoldũ Lituaniæ ducem misere, eũq; sibi regem asciuerunt: aduersante Zischa, eiusq; factione, qui liberis hominibus regem habendum esse negabat, & eum potißime qui gentium ritu uiueret. Vitoldus Sigismundum Coributum, cũ duobus milibus equitum

tum in Bohemiam misit. Qui apud Prangenses magnis exceptus honoribus, auitatem breui ad meliorē formā redegit: nobilibus, & qui quiete uiuere uellent, blandus atq; amicus, in insidiosos et facineroſos asperrimus uindex. In huius aduentu munitissimum castellum in monte situm oppugnare placuit, quod Lapidem Caroli uocant. Hic Sigismundus .iiij. centurias militum præsidio liquerat. Castra tribus locis posita sunt, obsidio sex ductā mēsibus: neq; die neq; noctu omißa oppugnatio, quinq; balistæ maiores ingentia saxa per omnes horas intra mœnia iactauerunt, uasa circiter duo milia cadaueribus, & humano excremento plena in omnes emißa, tantum miseris obsessis fœtorem attulere, ut omnibus infectis dentes aut deciderent aut nutarēt. Tolerauerunt tamen forti animo, & in hyemem usq; protraxere certamen: acepto clam ex Pragra medicamento quo dentes contineri possent. Fons erat extra mœnia in medio præruptæ rupis, unde aquam oppidani neæsſariam hauriebant: & turris desuper uetusta, qua tuerentur aquantes. Hanc Pragenses diruere machinis conabantur. Fama est in potestatem obsessorum primarium quendam Pragensem cuem casu factum, eumq; in turris culmine deligatum, dato per irrisionem in manu flabello, quo lapides balista missos quasi muscas abigeret, parsuros quippe conāui suo Pragen. arbitrabantur. Illos nulla mia flexos saxa ingentia q̄plurima proiecisse: hominem uero cum diem integram intactus per-

Fœtor dentibus inimicus.

ctus perſeueraßet, hoſtium magis miſericordia, q̃ a-
uium ſuorum humanitate, ſeruatum. Interea Frederi-
cum Brandeburgenſem principem, magnis copijs Bohe
miam ingreßum, longe lateq; prædas agentem, Pragen
ſes ab obſidiõe diſcedere cõpulißе: Vitoldum uero, ro
gatu Vladislai Poloniæ regis, qui cum Sigiſmundo Cæ
ſare in finibus Hũgariæ cõuenerat, patruelẽ ſuũ Cori
butum ex Bohemia reuocaße. Putauit ea re Sigiſmũ-
dus hæreticos externis auxilijs deſtitutos, mox im-
perata facturos. Sed longe deceptus. Nam illi ma-
gis ac magis inſoleſcentes, ſubactis intra regni fines Ca
tholicæ fidei cultoribus, exeratum extra Bohemiã du-
xere uianas longe gentes populati. Ferũt Ziſchã in au
ſtriam profectum, cum agreſtes armenta quæq; naui-
bus in inſulam Danubij tranſportaſſent, uitulos, ſueſq;
nõnullos per negligentiã in uillis dimißos, ad ripam
fluminis tãdiu deuerberaße, donec pecus inſulã depa-
ſcens, mugitũ, grunnitumq; audiẽs, deſiderio ſimilis
animantis fluuiũ trãsnatauit: eoq; modo magnam præ
dam abactam. Per idem tempus Sigiſmundus impera
tor Alberto duci Auſtriæ genero ſuo Morauiam, ne de
fenſore careret, dono dedit: quãuis iã pleriq; illius pro
uinciæ proceres, ad Huſſitarum inſaniã defeciſſent.

Eo quoq; tempore Eriaus rex Daciæ, & infans Pe-
trus regis Portugalliæ familiaris, Germanus Iacobi
Cardinalis ſancti Euſtachij excellentis & clariſſimi ui-
ri, imperatorem accedentes, ambo rei militaris peritiſ-

tiſſimi

tißimi, exercitum eius et copijs et auxilijs auxere. Ob quã rẽ castra ad Iutembergam Morauiæ oppidum, Hussitarũ pestẽ ĩfectũ, statim posita, obsidio tribus mensibus eo loco ducta. Eques apud Pragenses cognomento Aquasatis opulentus fuit, et inter suos aues autoritate præditus. Is sororis filiũ noĩe Procopiũ cũ sobole care ret, in suũ adoptauit, eũq; grandiusculũ, ad Galliã, Hispaniã, Italiam, deniq; Hierosolymã, secũ adduxit: reuersus in presbyterũ ordinari curauit. Qui surgẽte in patria Hußitarum nouitate Zischæ adhæsit, & cũ esset robustus & manu promptus, nulliusq; fugax laboris, magno loco apud eũ habitus, primos duxit ordines malus malo aptißimus. Hic est ille Procopius, qui postea ob res fortiter gestas magni cognomẽ obtinuit. Huic prouinda Morauiæ cõmißa est: et Iutenburgensium defensio Qui non parua militum manu acepta, inuitis obsidentibus, cõmeatum in obsessum oppidum importauit: irritumq; Sigismundo fecit obsidionẽ. Dederat imperator Marchionibus Misnensibus, Pontem & Auscam, super Albim fluuium: ut eas ciuitates præsidio tuerentur. Obsederunt Auscham Zischa simul cum Pragẽsibus, Fredericus Marchio Misnen. pater eorum qui modo prouinciam regunt, & frater eius Lantgrauius Thuringiæ, collecto ex Saxonia, Thuringia, Misna, & utraque Lusatia, militẽ, obsessis auxilium ferre statuerunt. Commissum est ante urbem prælium, inserta diu uictoria pependit, cum fortißimi utrinque ca-

derent: & nũc illi, nunc isti uicti uictoresq; uiderẽtur. Ad extremum cæca cæcam secuta, penes hæreticos fuit. Burggrauij Misnenses & Chirpogẽses, & comites Glicenses, multiq; nobiles in eo prælio cæciderunt. Ex quibus pleriq; proiectis armis, flexis genibus frustra supplices uitam petierunt. Nouem milia ea pugna ex fidelibus cæsa: Auscha capta, & funditus deleta. Elatus ea uictoria Ziscka, insolentius indies agere, ecclesias passim delere si quæ restabant, sacerdotes qui more maiorum sacra peragerent crudeliter persequi, nobilibus infensius esse, ciuitatibus grauia imperare tributa: Pragensium qui detrectarant eius imperium, uicos & uillas incendere. Ob quas res Pragenses Baronum auxilio freti, aduersus eum copias eduxere. Ille cum se armis imparẽ animaduerteret, ad Albim usq; profugit, eratq; pene comprẽsus: nisi pater Georgij eius qui nunc regno potitur, Poggiebradium oppidum transitũ sibi præbuisset. Nec sic sua res tuta facta est. Fuerunt & hostibus alio loco pontes per quos Albim trãsmiserunt: sed Pragenses fugientis ultimum agmen insectati, complures Thaboritas necauere. Peruentum est deniq; ad mõtes: ubi Ziscka uallem ingressus, cum loca augustias eas esse nosset, in quibus explicare hostes suas acies minime posscent, stare signiferũ iussit. Exin commilitones pro tempore hortatus, pugnæ copiam fecit. Certamen atrox commissum: uictor Ziscka tria milia Pragensium cecidit: reliquos in fugam uertit. Nec moratus, Cuthnam a Pragen-

Pragenſibus inſtauratam, iterum ui cæpit, atq; inændit: & qui Pragenſes inerant eodem igne cõſumpſit. Mox ſuæßu rerum tümens, infeſtis ſignis Pragam petijt: & ad ſagittæ iactum caſtramatatus obſidere urbem cœpit. Erant & in ciuitate & in exercitu plurimi, qui hoc diſſidium deteſtabantur: & alij Ziſcham, alij Pragẽſes accuſabant. In caſtris quoq; tumultuatiũ eſt, dicente milite, indigne eſſe eam urbẽ armis premi, quæ caput regni eßet, neq; de religione ſecum diſſentiret: caſuram breui Bohemorũ potentiã, ſi ſe hoſtes diuiſos norint. Materiam belli ſatis magnam a Romano impatore præberi: ſtultũ eße conſilium in ſe arma uertiße. Acæpit Ziſcha quæ uulgo diæbantur: & aduocatam in conaonem multitudinẽ, uas uinariũ qd forte aderat cõſcendens, no lite, inquit, amari ſup me ſicri frẽs, & hoïem accuſare qui uobis ſalutẽ peperit. Recantes victoriæ ſunt, quas me duæ conſecuti eſtis: nunq; ego in aliquẽ loam uos duxi, unde uictores non rediretis. Vos clari, uos diuites, ego ueſtri cauſa lumen amiſi, & iam in tenebris ago: nil mihi ex tot bellis feliciter actis, niſi nomen inane ſuper eſt. Vobis pugnaui, uobis uiã, nec laboris pœnitet. Nec mihi cæcitas dura: niſi q, rei noſtræ priore ex more conſulere nequeo. Nec ego Pragenſes mei cauſa pſequor, ipſi ueſtrũ ſanguinẽ, non meũ ſitiunt. Parũ eis fuerit me iã & utroq; caßũ lumine perdidiſſe: ueſtras illi manus timent, & fortes in periculis animos. Aut uos cæte, aut illos perire oportet: qui dum mihi parant inſidias,

Ziſchæ oratio ad populum.

ueſtras animas expetunt. Domeſtica nobis arma timenda magis quam externa: ciuiles auferre ſeditiones oportet. Pragam prius expugnabimus, ſeditioſoſq; aues exterminare liœbit, quam Sigiſmundo diuiſionis noſtræ nuncius afferri poſſit. Cum paucis eiuſdem animi, tutius imperatorem expectabimus, quã ſi nobiſcum dubij Pragenſes in caſtris militent. Verum ne me amplius accuſetis, liberam uobis conſulendi facio poteſtatem. Si libet Pragenſibus pacem dare, non abnuo: inſidiæ modo abſint. Si bellum decernitis, preſto aſſum. In utrãuis partem declinaueritis, Ziſcha ueſtri conſilij adiutor erit. His dictis, mutati militũ animi, bellum decreuere, multitudo arma capere, feſtinare, muros adire, prouocare hoſtem, portis urbis pugnam dare, egredientes ducs in urbem repellere, Ziſcha ad oppugnationem urbis cuncta parare.

DE Iohanne Rochezana presbytero hæretico.

CAP. XLV.

Iohannes Rochezana.

OPpidum eſt Pragenſis eccleſiæ, non longe a Pelzina: cui Rochezana eſt nomen. Ex hoc loco puer obſcuris parentibus, cenſuq; tenuiſſimo natus Iohannes nomine, Pragam uenit: mendicatuq; uictum quærẽs Grammaticam & Dialecticam didicit. Cum adoleuiſſet nobilis cuiuſdam pueri pedagogus factus eſt: & cum ualeret ingenio linguaq; promptus eſſet, in collegio pauperũ receptus, auditor Iacobelli fuit. Poſtremo presbyter

ter ordinatus, prædicare uerbum dei Pragensibus cœpit, ex oppido unde ortum habuit, Rochezanæ, cognomen ducens. Et iam nomine & autoritate ualebat, cum Ziscka Pragam obsideret. Exijt ergo consentientibus ciuibus: et in castra profectus ciuitati Zischã conciliauit.

De morte Iohannis Zischæ.

CAP. XLVI.

SIgismundus aũt ubi Zischæ cuncta ex sniã cedere animaduertit, & iam illum esse unum ex quo res Bohemiæ penderent, clam sibi eum conciliare tentauit: gubernationem totius regni, militiæ quoq; ducatum, & ingens auri pondus quotannis promittens, si se regem nominaret, & in uerba sua ciuitates iurare cogeret. Magnam profecto Regiæ Maiestatis ignominiam, & imperialis gloriæ dedecus, atq; infamiam reipublicæ Christianæ sempiternam, Sigismundum pluribus annis proiectum, ex imperatoribus natum, & ipsum imperatorem cuius nomen Italia, Gallia, Germania, & omnis Europa uenerata est: quem Barbaræ nationes timuerunt, suppliciter uidit nostra ætas homini haud ex parentibus admodum nobilibus nato, seni, cæco, hæretico, sacrilego, & in omne scelus audaci, pecuniam & summos honores offerre: ut suarum esse partium dignaretur. Sed auertit diuina pietas eam pestem, & tantum malum e medio Christianorum eripuit. Nam Ziscka conditionibus annuens, dum conuentus cõplecturus Sigismundũ petit, inter eũdũ apd̃ castellũ Prisouiã, diuinitus ut par est

Moritur Zischa.

est credere, pestc tactus, expirauit: monstrum detestabi le, crudele, horrendum, importunum, quod posti manus humana confiære non ualuit, digitus dei extinxit. Ferunt illum cum ægrotaret interrogatum, quo nam lo co mortuus sepeliri uellet, iußiße cadaueri suo pellem adimi, carnes uolucribus ac feris obiectari, expelle tim panum fieri, eoq; duæ bella geri: arrepturam fugam hostes, quam primum eius timpani sonitum audicrit. Thaborenses, qui reliquas picturas abominantur, Zischæ tantummodo, & angeli cuiußpiam caliæm manu tenentis, effigiem supra portam urbis pinxere: eiq; sa cra quotannis agunt.

De Orphanis hæreticis, qui se post mortē Zischæ sepa uerunt a Thaboritis. CAP. XLVII.

ZIscha mortuo ingens meror inuasit exercitum: trepidari, lamentari milites, accusare fortunā, quæ ducem inuictum, morti uincendum dederit. Nec mora duæ factiones exortæ. Altera Procopium magnum, quem rasum uocauere, cuius supra memini mus, sibi ducem præfeat. Altera nullum inueniri posse dictitans, qui iure Zischæ succederet, selectis pauas qui communi consilio bellum administrarent, sese Orphanos appellauere: inter quos potior habitus est Procopius, cognomēto minor: Atq; ita Thaboritæ ī duos exercitus diui si, alij uetus nomē retiuere, alijs orphanorū ut diximus, ob mortē ducis, īditū nomē. Qui & si aliquando

quãdo iter se diſſẽtirẽt: ubi tumẽ extrĩ ſecus uis ĩgruit, iunctis uiribus in unis caſtris ſeſe defenderunt. Muro arundatas urbes niſi neceſſariorum emendorũ grã per raro ingredi: cum liberis & uxoribus in caſtris uitam agere. Currus q̃plurimos habere: his pro uallo uti. Procedentes ad pugnam, duo ex his cornua facere: in medio peditatum claudere, alæ equitũ extra munitiões prope adeſſe. Vbi congredi tempus uiſum, aurigæ qui cornua duxerant ad imperatoris ſignum, comprehenſa ſenſim qua uoluerunt hoſtium parte, ordines quadrigarũ conturbare: interæpti hoſtes quibus ſui ſubuenire non poſſent, partim gladio a peditatu, partim miſſilibus ab his qui erant in carris uiris ac mulieribus necari. Equitatus extra munimenta depugnare: quem ſi forte quis oppreſſiſſet fugientem, mox aperti currus exãpere: in deq; uelut ex auitate mœnibus cincta defendi, eoq; modo victorias quãplurimas conſequi, cum eam pugnandi peritiam uicinæ gentes ignorarent, & ager ille ſeptentrionalis late patens, ad explicandas bigarum quadrigarumue ordines peridoneus haberetur. Egrediebantur duo execratus, alter Sleſiam, alter Moraviam populabatur: uianasq; regiones aſſiduis in arſionibus infeſtabant. Theutões per arauitum habitantes, alios Philiſteos, alios Idumeos, Moabitasq; uocabant: Bohemiam terram promiſſionis eſſe dicebant. Cumq; in proximam prouinciam exiſſent, prius cum præda depopulatis agris reuertebantur, quã hoſtis cognouiſ-

ſet aduentum. Erat & tertius exercitus, quem fratrum Orebitarum appellari diximus. Huic autor fuit Bedri cius preſbyter Stamicenſis, natione Morauus: qui bellis aßiduis Sleſiam affectauit. Hic etiam hodie uiuit: & urbem Colonium apellatam poſſidet. Qui ſpreta religi one Chriſtiana, calatoq; pontificio iure uxorem publi æ duxit, & illa mortua alteram ex Polonia ſuperdu xit: ex qua filios ſuæ nequitiæ ſectatores ſuſtulit. Cum obſiderent Suetlam oppidum in Auſtria, Thaboritæ ſi mul & Orphani duabus noctibus & una die abſque in termißione mœnia expugnauere, ſuperueniente autē Alberto eius terræ principe cum exercitu, ut auxilium oppidanis afferret, pugnatum eſt quatuor ferme horis nutante hinc aut illinc uictoria. Ceciderunt ex utra que parte primi bellatores. Poſtremo ita diſceſſum eſt, ut currus ſuos Thaboritæ amitterent, Albertus caſtris exutus abiret: quod negligentia Roperti Vallenſis fa ctum credidere, qui tum ductor exercitus fuit. Redijt tamen paulopoſt Procopius raſus, & oppidum Retium in Auſtria celebri obſidione cinxit. Pragenſes eius ſi gna ſecuti, & Bohoslaus Cygneus, cuius ſupra memini mus, q eo loco ſagitta cōfoßus interijt. Retium ui captū direptū, atq; exuſtū: in quo multi mortales periere, Burchgrauius Maldeburgenſis, loci dominus, captus, & Pragam ductus in carcere diem obijt. His geſtis, no cati ab imperatore Bohemorum principes, ad eū uſq;

Obitus Bohoslai Cignei.

Poſo

Posonium profecti sunt. Id oppidum Hungariæ, in finibus Austriæ, atq; in ripa Danubij situm. Neq; ingressi mœnia, in tentorijs e regione urbis mansere. Egressus ad eos Sigismundus, multa de iure suo locutus, paternũ atq; auitum regnum repetere, si qua essent quæ prouincialium mentes ab sese alienarent, ea ablaturum: Bohemis ex quibus natus esset, pacificum, benignumq; regẽ futurum. Illi se arm's ab eo sine causa impetitos dicere, aues suos in Constantia contra publicam fidem exustos inauditos Bohemiæ primores tanquam hæreticos a Romana ecclesia damnatos, regnum sacris contumelioſe interdictum, non esse tam exiguam Bohemorum potentiam, quæ suo nequeat honori consulere. Responsum a Sigismundo benigne datum ad obiecta, oblatumq; generale conalium, in quo suam innocentiam Bohemi ostẽdere posſent, si se uniuersalis ecclesiæ iudicio submittere uellent.

De expeditione in Bohemiam: contra hæreticos & rebelles per Martinum Papam quintum instituta. Et de infelia pugna contra eosdem.

CAP. XLVIII.

AT Martinus pontifex maximus, ubi armatam hæresim crescere in dies animaduertit, priusq; pestis amplius inualesceret, Cardinalem Vintonienſem natione Anglum, regia stirpe natum, in Germaniam profiſa iußit, qui contra Bohemicam labem uianas

gentes in arma conderet: qui & imperator adiumento fuit. Instituti sunt tres exercitus. Saxoniæ duces, et quas uocant stagnales ciuitates, in primo militauere: secundū ex Franconibus constitutum, Marchio Brandeburgensis ductabat. Tertio præfuit Ottho Threuerensis archiepiscopus: quem Renenses secuti sunt: Baioarij quoq;, et ciuitates Sueuorum imperiales. Ingressi Bohemiam tribus locis: postq̄ syluam penetrauere iuncti simul ante Missam castrametati sunt. Hanc urbem Prichicho Elenotensis, inter hæreticos q̄tum doctior ac facundior, tantū erudelitate ac perfidia nequior, præcedenti nocte ex fidelium manibus eripuerat. Erat igitur consilium exercitus, hanc urbem prius recuperare, q̄ ultra procederēt. Sed cum hæretici collecto raptim milite in eos properare nunciarentur, non uisum hostem fugerunt: Thacouiāq; petentes, instrumenta bellica cum præda ibi dimiserūt. Nondum cardinalis in exercitu fuerat: sed ad Thacouiam, fugientibus occurrens, admiratus est tot ducum, tot fortium uirorum pauidam fœdāq; fugam: magnis præbus ut redirent in hostem, omni ex parte debiliorem hortatur. Quod cum frustra niteretur, & ipse turpis fugæ comes effectus. Vix syluam ingressi erant, cū superuenientes Bohemi postremum agmen lacessere cœperunt. Facta est profusior ac pauidior fuga: nec prius Theutones fugere, q̄ Bohemi persequi destiterunt. Hostes impedimentis direptis, Thacouiam expugnantes, machinisq; bellicis potiti sunt. Exin Misnam populati,

cum

cum per Franconiam redirent, ne Bambergen. agrum Normbergẽsemq; uastarẽt, pecunia placati diuitẽ exercitum reduxere. Sigismundus his cognitis, Normbergam profectus noua principum auxilia cõparat. Martinus quoq; pontifex maximus Iulianum cardinalem Sancti angeli, literis ac moribus excellentem, cum ea legatione in Theutoniam mittit, ut Bohemis bellum inferat: & adueniente tempore in Basilienſi conalio, quod propediẽ futurum erat, nomine apoſtolico præſideat. Is Germaniam ingreſſus, mox Normbergam ad Sigiſmundum ſe confert: quo in loco perfrequentes Germanorum reguli conuenerant. Decreta eſt noua in Bohemos expeditio. ad Viij. Calen. Iulij. dux belli Fredericus marchio Brandeburgenſis declaratus, qui cardinalem ſequeretur. Ingreſſus eſt Bohemiã, per uiam quæ ducit ad Teplam. In ea expeditione Albertus & Chriſtophorus Baioariæ, et Fredericus Saxoniæ ducs fuere. Iohannes & Albertus Brandeburgenſes principes, cũ patre quem penes belli ſumma erat, Herbipolenſis, Bãbergenſis, Eiſtetenſis epiſcopi, Sodetas Sueuorum quam ſancti Georgij uocant, & imperialium auitatum, Maguntinus, Treuerenſis & Colonienſis antiſtites, auxilia miſerunt: & cũ his prouinciarũ ſuarũ primores, ſupra quadraginta milia equitũ fuiſſe traduntur. Peditum minor erat numerus. Nam Germani patentibus freti campis, equeſtres plerumq; pugnas agitant. Promiſerat & Renatus Lotharingiæ princeps in eam expeditionem

sese uenturũ. Sed domestico bello implicatus, dum comitem Videmontensem oppugnare nititur: neq; promisso satis fieri potest, neq; Comes Palatinus Rheni, qui Videmontensi opem tulit, aduersus Bohemos ire permittitur. Cardinalis dum eos opperitur, ad Calendas usq; Augusti profectionem suspendit. Albertus interea ex Austria ducens, cum ad dictum diem adesse cardinalem minime intelligeret, impar Bohemicæ potẽtiæ retrocessit. Ingressus deinde cardinalis, numerosum exercitum ductans, multas hæreticorum uillas incendit, oppidaq; diripuit: in quibus non auaritia tantũ, uerũ crudelitas etiã militũ grassata est, qui mares cũ fœminis obuios, senes puerosq; paßim necauere. In extremis tamen regni partibus ea calamitas desæuit: cum duces copiarũ interiora petere formidarent. Bohemi qui iam pridem hostẽ affuturũ acceperant, expeditas in armis legiones coegerant: & ubi fidelium domicilia reperiebant, ea ferro atq; igne uastabant. Inter quæ Stiltiuergium oppidũ ab Orphanis expugnatũ ac direptũ, puberes ad unum necati. Interea siue proditio in exercitu fidelium fuit, qđ plurimi putauere, siue inanis sua sponte mentes hominũ pauor ĩuasit, totis castris trepidatũ est: & priusq̃ hostis ullus ĩ cõspectu daretur, fœdißima cœpta fuga. Mirari Iulianus unde hic timor, q̃ ratio tãtũ exercitũ fugere suaderet, ambire duces, hortari arma expedirẽt, aciẽ ĩstituerẽt, forti aĩo hostẽ expectarẽt. Nõ de regni gloria aut agrorũ possessiõe certari, de uita, de religione, de Chri-

Iuliani ad fortitudinẽ exhortatio

de Christi honore, de animarũ salute bellum geri. Tur pe Germanis eẽ quorũ nobilitatẽ uirtutẽq; totus orbis celebraret, ex prælio fugere: mori satius, q̃ hosti nondũ uiso cedere. Neq; secure intra mœnia habitare posse, q̃ cãpos hosti relinqueret: arma uiros nõ muros tegere. Nisi gladijs mõ libertatẽ suã tueantur, aut cæsuros bre ui hostili ferro, aut seruitutẽ mortẽ miseriorẽ laturos. Sed frustra apud eos cohortatio fuit: quorũ pudorẽ metus euicerat. Ablata sunt raptim signa: & tanq̃ nul lus esset in exercitu ductor, tumultuose quisq; nõ expe ctato impio, nõ saluãto comite, multi etiã proiectis ar mis nõ aliter q̃ si hostis a tergo instaret, rapido cursu fu gã matur uere. Quibus & cardinalis inuitus sese comi tẽ dedit. Hostis paulo post ex metu alieno factus audax affuit, impedimẽtisq; oĩbus quibus p syluã nõ erat facilis exitus, & ingenti præda potitus est. Albertus tamen eũ accepisset intrasse Bohemiã cardinalẽ, & ipse iterum ex Austria coactis copijs in hæreticos duxit: Prazoroui amq; munitũ oppidũ oppugnare adortus est. Sed fuga cardinalis cognita, ab inæpto destitit: & p Moraviam, quæ nondum ei parebat infesta signa circumferens, su pra quingentas uillas ferro atque igne deleuit. Oppida multa ui cepit atque diripuit: mortalium maximam cæ dem fecit. Adeoq; gentem illam afflixit, ut iugum eius accipiens, parere sibi ea lege promiserit, ut arcta religi onem id sequi teneretur, quod Basiliense cõcilium de cerneret.

De Incho-

De Inchoatione Basilien. conalij, Et uocatione Bohemorum ad ipsum Conalium, ut fidei suæ rationem redderent.

CAPVT. XLIX.

EXactus ex Bohemia legatus Basileam se cõtulit, ibiq; conalium celebrauit Sigismundus, qui p tm pus expeditionis Norimbergæ se continuerat, ad coronã imperij Romæ susapiendam iter ingressus, primoribus regni Bohemiæ literas dedit: in quis scriptum erat se natione Bohemum, nulli genti magis quam suæ affectum, Romam non aliam ob causam petere, q̃ coronæ susapiendæ gratia. Id decorum Bohemorum genti accedere: cuius honestãdæ sibi maxima semper cura fuerit. Cœptum esse iam sua opera Basilcæ conalium, hortari eos qui se audiri de religione cuperent eo profiscsa, nec plus sapere uellent, q̃ mater ecclesia catholica, auditurum benigne conuentum rationes eorum, tantum operã dent, ut cum synodo de religione conueniant: sibiq; redeunti paratum regnum reseruent. Neq; enim arbitrari se Bohemos eius imperium fugere, cuius pater, frater, auus, apud eos regnauerint: Nec se alia lege regnaturum, q̃ cæteri Christiani reges. Scripsit & ipsa Basilien. synodus Bohemis, ut legatos mitterent qui fidei suæ rationem ostenderẽt: securitatem itineris, et dicndi quæ uellent libertatem promittens. Fuerunt inter Bohemos duæ sententiæ Orphani & Thaboritæ, & plebes ferme omnes, eundum esse negabant, Iohannis & Hieronymi

mi exemplum in medium afferentes, qui Constantiam ad synodum profecti, sub fide Sigismundi, publicæ cõbusti fuissent. Nobilitas uero Mainardum secuta principem nouæ domus, uirum cordatum & ingenio dextero, petendum esse conalium prorsus aiebat: nec tolerandos uideri qui nouas peregrinasue de fide sententias, nouumq; ritum religionis inuenissent, nisi dictorũ factorumq; rationem uniuersali ecclesiæ redderent, et quæ uulgo inculcauerant, coram doctis deferrent. Viat hæc sententia: legatio ccc. equitum Basileam missa. Cuius principes fuere, Gulielmus Costa, non tam equestri dignitate q̃ ecclesiarum direptione insignis, Procopius cognomento Rasus, idem magnus multis uictorijs magnisq; scelcribus nobilitatus, Iohannes Rochezana pseudo Pragensium apostolus, Nicolaus Galeas Taboritarum sacerdos, & Petrus Anglicus patria profugus, ac solis elenchis in disputatione confidens. Effusus extra mœnia urbanus populus, ex synodo quoq; complures, aduentum fortissimæ gentis proportis expectauere. Alij frequentes in plateas qua transitus esset conuenire: matronæ, pueri, puellæ, fenestras atq; tecta cõplere. Alij hunc, alij illum digito designare, peregrinos habitus, non uisa prius uestimenta mirari, horribiles hominum facies, truces notare oculos, non esse alienum dicere ab ea hominum specie facta, quæ fama prodiderat. In unum tamen cuncti Procopium defigere lumina, illum esse qui totiens fidelium fudisset exercitus, qui tot op-

tot oppida ſubuertiſſet, tot hominũ milia neci dediſſet, quẽ ſui pariter atq; hoſtes metuerent: inuictũ ducẽ, audacem, intrepidum, neq; labore, neq; timore ſuperãdũ

Oratio Iuliani Cardinalis, ad Bohemorum legatos, Reſponſiuaq; eorundem. CAL.

EXceptos Bohemorum legatos hoſpitaliter, poſtri die in conãone acerſitos Iulianus Cardinalis benigne allocutus, & longa & luculenta oratione, quæ adhuc extat, ad ea quæ pacis & unionis eſſent, cohortatus eſt: eccleſiam Chriſti ſaluatoris ſponſam omnium fidelium matrem eſſe dictitans, claues ligandi atq; ſoluendi habere, candidam ſine ruga ſine macula, in his quæ neceſſaria ad æternam uitam eſſe creduntur errare non poſſe. Qui eam contempſerit, alienum prophanum, & quaſi æthnicum, publicanumq; cenſendum: eã nuſquã melius q̃ in generali conãlio repræſentari. Statuta conãliorum eccleſiæ placita exiſtimari, conãlijs non minus q̃ euangelijs credi oportere: quorum autoritate et ipſa ſacrarum literarum eloquia præcepta ſunt. Bohemos qui ſe filios eccleſiæ dicerent, uocis matris audire debere, quæ filiorum obliuiſa non poteſt: eos iam pridem ſeorſum a matre uixiſſe, neq; id nouum eſſe. Complures aliquãdo fuiſſe, qui matrem reliquere: rediſſe tamen qui ſalutem optauere. Regnante diluuio omnes periſſe, qui extra archam remanſere: dominicum agnum in unis ædibus comedendum: extra eccleſiam nõ inueniri ſalutem. Hanc eſſe cõcluſum hortũ. Si-

gna

gnatũq; fontẽ: cuius aquã si quis biberit, nõ sitiet in æternũ. Ex re sua sapuisse Bohemos, qui eius aquæ fluenta apud cõcilium requisierint: matreq; tandem audire statuerint. Facessere iam odia debere, ponẽda esse arma, omnemque belli materiam procul abijciendam, audituros benigne patres quæcumque Bohemi pro sua causa dicere uelint, tantum parati animo sint, ne bene consulta sanctæ synodi consilia respuant, quibus nõ Bohemos tantũ, sed oẽs Christifideles conquiescere oportet: si modo æternæ uitæ participes esse uelit. Audita est cardinalis oratio summo patrũ cõsensu, Bohemi pauca respõdere, quibus par facundia non esset, sese neq; consilia neq; ecclesiam contempsisse aduersus inauditos sententiam Constantiæ latam, nihil de religione Christiana detrahere, incorruptam apud se patrum autoritatem manere, quodcunq; Bohemi asserant sacris literis atq; Euangelio confirmari: uenisse ut innocentiam suam uniuersali ecclesiæ patefacant, petereq; publicã audientiã in qua laicã quoq; adsint. Neq; id negatũ. Interrogati quæ nam illa essent, in quibus a Romana ecclesia dissentirent: quatuor articulos proposuere. De communione diuinæ eucharistiæ: quã subspacie panis & uini sumendam his qui salui esse uelint necessario affirmabant. De ciuili dominio: quod clericis interdictum diuina lege diebant. De prædicatione uerbi dei: quam liberam permissamq; passim oĩbus arbitrabãtur. De publicis delictis, quæ nulla ratiõe tolle

randa

randa putabant: etiam maioris mali uitandi gratia. Nã quãuis plurima sine quæ Hußitarum perfidia aduersus catholicæ fidei ueritatem astruere ac prædicare non dubitat, coram cunctis tamen, doctorumq; patrum cœtu, hæc tueri tantummodo posse arbitrati sunt: eaq; regni nomine dicta. Verum cum legatus alia de Bohemis acceperit se affirmaret, quæ Christianas aures offenderent, inter quæ illud esset, q religiones mendicantium inuentum esse diabolicum prædicarent: assurgens Procopius, neq; hoc falsum est, inquit. Num si neq; Moyses neq; ante eum patriarchæ, neq; post eum prophetæ, neq; in noua lege Christus dominus, neq; apostoli mendicantes istituere, quis non intelligit diaboli tenebrarũq; opus esse? Exorta est ingenti cachinno Procopij uox: legatus uero ut erat mansuetissimus pater, argumẽtationem indocti hominis plaude dissoluit. Neq; enim prophetarum patriarcharumq; plaua, & quæ Christus instituit, quæ sanxerunt apostoli, duntaxat a deo esse docuit: ucrum ecclesiæ quoq; decreta, quæ sancto dirigente spiritu duatur, opera dei esse monstrauit: quamuis et aliunde mendicantium uita, ex euangelio sumpta uideri posit. Selegerunt Bohemi quatuor magistros, qui suos articulos ex diuina lege sumptos ostenderent: qui eos cõfutarent ex cœtu patrum totidem assumpti uiri præstantes, & ad dicendum parati. Disputatum est quinquaginta diebus: multa in utranq; partem adducta. Postremo cum uicta Hussitarum perfidia uinã nollet, ad

tractatus

tractatus uentum: tẽtatum, si fortaße amicæ trahi possent. Mißi & oratores ex concilio in Bohemiã: uiri doctißimi, & qui gentis uersutiam noßent. Multa cum Bohemis agitata, nunc pacis spes facta, nunc belli metus.

De uictoria Bohemorum fidelium, & debellatione mortéq; Procopij, ac aliorum hæreticorum.

CAP. LI.

DVm hæc aguntur, Thaboritæ & Orphani Mainardo cæterisq; nobilibus infensi eẽ cœperũt, eorumq; suspectas actiones habere: tanq̃ consilio auscultarent. Neq; uana opinio. Conuenere nanq; sæpe inter se Barones, errorem suum recognoscere, miseros se dicere: qui cum regis imperiũ abdicauerint, Procopij iugũ ferant. Illum dominum eße, illum pro sua libidine pro uinciam regere, uectigalia exigere, tributa imponere, delectum habere militum, exercitum quo uelit ducere, rapere, spoliare, occidere, nullum pati qui suis consilijs aduersetur, nobiles iuxta atq; ignobiles ei mancipia esse. Nullum hominum genus infelicius eße Bohemis, quos semper in castris uersari oportet: æstates atq; hyemes sub diuo agere, in duro iacere solo, arma in omnes horas uersari: nunc ciuilibus bellis, nunc externis agitari, aut bellum geri, aut belli metum impendere. Excutiendum tandem crudelis tyranni iugum, neq; ferendum, ut qui cæteras gentes armis uicerint, Procopio seruiãt. Placet accersire publicæ cõuentũ procerũ & ciuitatũ, in quo regni status reformetur. In eo Mainardus ei reg no

bene esse dicit, in quo neq; per oãũ maręant hoĩes, neq; per bellũ atterantur. Bohemos hactenus expertos fuisse quietis, attritum assiduis calamitatibus regnum: peritu rũ breui nisi occurratur. Inultos iacere agros, homines atq; armenta sensim defiere, id accidere qđ oĩa in pote state unius sita essent, qui sme cõsilio proerrũ auitatũq; pro suo arbitrio rẽ gerit. Illi salubre bellũ esse: nam si paũ loaus sit, imperiũ eius statim cæsurũ. Deligendũ unum eẽ ex nobilitate ducm, cuius potestas annua sit, nõ nullosq; ei adiungendos, quorũ cõsilio domi belliq; rẽ publicã administret. Ne uero usurpare sibi Barones imperium uiderentur, ex media nobilitate assumendũ ducm consuluit. Itum est fauente cõcentu in sententiam Mainardi, Alsão Risemburgensis antiquæ nobilitatis homo, sed tenui censu, dux gẽtis declaratus: quẽ capitaneũ uocauere. Cæterũ maiestatis insignia apd cũ fuere autoritas apud Mainardum extitit. Procopius his cognitis, Orphanos & Thaboritas in expeditionẽ ducẽs, ad urbem Pelzinam, quã fideles incolebant, castra posuit: atq; undeam continuis mensibus pertinaã obsidiõe, crebrisq; oppugnatiõibus urget. Oppidani extrema oĩa passi, ac iam fame pereuntes, ad synodum Basilien sem misere oratum: ne fidelem urbem in manus hæreticorũ peruenire sinerent. Patres, quibus non esset publicum erarium, ex priuato argento symbolum dedere, auri octo milia nummum Mainardo mittentes, qui collecto exercitu subueniret obsessis. Per idem tempus, ea pars

Pragæ

Pragæ quæ noua ciuitas appellatur, ab Orphanis impo-
sito præsidio tenebatur: cuius præfectus erat presbyter
Lupus Rochezanæ infensissimus: aduersus quem præ-
dicando plebem mouebat. Ille in ueteri ciuitate, apud ædem
sanctæ Mariæ ante lætam curiam inhabitabat: Lupúq;
suis ipse sermonibus probrosisq; maledictis lacerabat.
Ob quam rem crescentibus odijs, clauserunt Orphani
aditus ueteris ciuitatis in nouam: turresq; ligneas plu-
rium tabulatorum erexere: quibus oppidanos in ad-
uersa ciuitate missilibus infestarent. Ea occasione usus
Alsio, conuocata nobilitate, nihil esse imperium suum
dixit, quod Thaboritæ Orphaniq; contemnant: regnum
mature periturum, nisi magistratibus pareatur. Rogat
proceres in medium consulant. Placet omnibus cum ea
manu militum quam Mainardus comparauerat, Pra-
gam peti. Nec morati ueterem ciuitatem ingrediuntur,
ligneas turres amoueri, parereq; omnes Alsioni iubet.
Negant Orphani ducem esse, quem neq; ipsi, neq; Tha-
boritæ suscepissent. Fit tumultus: committitur in urbe
prælium. Lupus ubi suos cedere animaduertit, pluresq;
cadere, salutem pedibus petijt. Disiectæ turres ciuita-
tis omnes: in potestatem Alsionis factæ. Pelzinenses
re cognita, Procopio e muris illudere, hortari suis ciui-
bus opem ferat: alienos ne lacessat. Stultum esse eum
qui sua tueri nequeat, infestare aliena. Nisi suopte
ingenio ab obsidione discedat, uenturos breui proceres
qui nolentem cogant. Ficta ea Procopius credere,

atq; oppidanis ad ferendam fortius obsidionẽ blandimenta oblata. At ubi certum nuncium de gestis Pragensibus accepit, soluta mox obsidione, plenus irarum, cum omnibus copijs uersus Pragam iter dirigit. Properanti communes amici occurrunt, de pace inter eũ & nobiles agunt: diuisum inter eos regnũ stare non posse: consulendum communi quieti, neq; concordia sine uiribus, neq; uires sine concordia suffiere: auitatibus eius populi inexpugnabile munimentum esse, qui concordibus animis arma tractaret: litis ex arbitrio ducis cõponi posse delectis ex utraq; parte pari numero uiris, quorũ consilio leges pacis diœrentur. Procopius demũ ita se pacem habiturum respondet, si noua Praga sibi restituatur, si munitiones deiectæ reficiantur, si Pelzina eo in statu reponatur, in quo fuerat ante dißolutam obsidionem: nam cõmeatus iam eo importati fuerãt. Nobiles ubi res factu difficilimas peti uident, Procopiumq; uincula, uerbera, cædes minari, cum alia uia pax inueniri non posset, armis decertare cõstituunt. Relicta itaq; auitate, cuius mature animos non ignorabant, obuiam hosti pergunt. Ventum est ad locum inter Brodam Bohemicam & Burim, quatuor milibus et quingentis paßibus a Praga distantem, in agris late patentibus. Ibi currus cõtra currus incurrunt: & sublato clamore, alteri alteros contumelioſe cõpellunt. Decreuerat Procopius haud quaq; pugnæ copiam facere: nisi ex occasione prærogatiua daretur. Erat ei animus recta uia Pragam petere: ubi non

dubitabat

dubitabat nouam ciuitatem sibi portas aperturam. At equitatus nobilium munitiones eius prætergressus, dum forte ultimam partem apertam uidet, raptim ingreditur: cædemq; magnam facit. Hostes iprouiso malo præuenti, quod agant nescíunt. Trepidatur totis castris: insolitas res terrorem auget. Neq; enim intra munitiones curruum intrasse prius equites aliquando uiderãt. Cæduntur passim pedites: fit fuga aperta ex altera pte mole quadrigarum. Instant nobiles, sternuntur ubiq; fugientes. Procopius ubi suos retinere non potest, nec audire hortamenta periculum metusq; sinit, inter consertissimos hostes dilapsus, cum cohorte quam sibi ex fortissimis magis q̃ amicissimis delegerat aliq̃diu hostis impetũ retinet: multisq; cæsis, uictoriã pene hostibus eripuit. Sed circumuentus multitudine equitũ, non tã uictus q̃ uinendo fessus telo in incertũ missо trãsfoditur. Pari modo & alter Procopius queni minorẽ appellari diximus, in eodẽ globo fortiter pugnans occumbit. Atq; is finis duobus illis perniciosissimis ac deterrimis monstris fuit. Sic Thaboritarum & Orphanorum sælerati exercitus, inuicti prius, uicti ac deleti sunt. Procopiũ rasum quis occiderit ignoratum est: quamuis Coscha de quo supra meminimus, id facinus honestum dignũq; præmio suum dixerit: qui tum ptes nobilium sequebatur. Primus eius uictoriæ autor habitus est Maiardus: post eum Ptarsconis magna uirtus uisa. Coacpcho uero Thaboritarũ equitatũ ductabat, rei militaris apprime

Maioris Procopij mors.

Occasus Procopij minoris.

peritus,& qui multis aliquando dãnis Prutenos affecerat,& a rege Poloniæ uocatus,usq; ad Gedanũ,& Mare Baltheũ,uictorem exercitũ duxerat, ex hoc prælio fuga dilapsus,cum magna parte equitatus in Coloniam sese recepit. Confecto bello cũ multa milia captiuorũ essent,Mainardus cõalio proærũ acersito, perdere pessimam plebẽ statuit: quæ nutrita in armis omnem ætatem in castris egerat,nec sub legibus uictura crederetur,rapinis, cædibus,atq; adulterijs assueta. Qua stante,pacatum regnũ stare non posset. Sed ueritus ne simul inocẽtes interfierẽt,qui ex agris coacti ad pugnã uenerant: uoce præconis edicit iubent, nondum bellum peractum esse,fugisse Coapchonem, Coloniam expugnari oportere,uianasq; per araitum gentes quæ regnum populareneur, armis domandas. Ad eam rem necessarios,qui sub Procopijs militassent, uiros fortes & in bello exercitatos: decretum eis ex publico stipendium,donec regnum pacaretur. Proinde omnes qui stipendia facere uellent,in horrea sese proxima reaperent,cauerent,ne rudes inexpertosq; belli, secum admitterent: Illos sua rura,suasq; lares repetere posse. In troierunt horrea quæ apud Bohemos in uillis ex macria culmo tecta,frequentia sunt, pleraq; Thaboritarũ et Orphanorũ milia: homines nigri ad solem & uentũ indurati,aspectu tetri atq; horribiles, & qui arcu fumũ i castris uixissent,aquilinis oculis,ipexo crine,promissa barba,corporibus procris,mẽbris hispidis, cute

Thaborite et Orphani duri hoiesi horreis igne cõflagrãtur.

adeo dura ut ferrũ quaſi loricæ repulſura uideretur. Clauſa ſunt cõfeſtim oſtia, & ignis immiſſus horreis, quo ſex illa & colluuies hoĩm, ignominioſum agmen, poſt multa quæ patrauerat ſcelera exuſta, contẽptæ demum religionis pœnas dedit.

Quõ Sigiſmũdus Romæ coronatus, poſt multas diſſenſiones & bella cum pace & gaudio a Bohemis ſuſcipitur. CAPVT. LII.

SIgiſmundus interim ab Eugenio pontificæ maximo Romæ coronatus, Baſileã petierat: diſsidioq; patrũ qd tunc erat cũ Eugenio ad tẽpus ſedato, Vlmã ſe cõtulerat. Ea eſt Sueuiæ ciuitas, ad ulteriorẽ Danubij ripã ſita: Lidus amnis qui Sueuos a Baioarijs diſtermĩnat, e regiõe urbis immaiori flumine exoneratur. Hic auditis Thaboritarũ Orphanorũq; clade, legatos in Bohemiã mittit, regni proceres cõmendat, qui uiros nocentes deleuerint: hortatur regni quietẽ procurẽt, ſeſeq; regẽ ſuſcipiãt, quẽ fratri ſuccẽſſorẽ ius gẽtiũ dederit. Illi magno numero apud Ratiſponã eũ cõueniunt, Regemq; ſuum ſalutant. Venerunt & ſeorſum, Coapcho & Iohannes Rochezana, de ſuis rebus acturi. Legati quoq; Baſilienſes, qui Pragæ fuerant, et cũ Bohemis ærto modo conuenerant, eo ſe contulere. Sigiſmundus auditis quæ de religione in communione placuerant, conuenta probauit eaque ſeruari mandauit. Exin poſcentibus Hungaris, nauibus per Danubium uectus, Budam petijt: ubi reformato rerum ſtatu, uo-

catis ad se Bohemorum principibus, in Alba regali sexaginta milia nummum inter eos distribuit, pecorumq; maximū numerū: Dicta die qua uellet Bohemiā ingredi, non moratus Iglariā uenit. Vbi cōcilio cū Bohemis habito: conuenta legatorū synodalium iterū cōprobauit firmauitq;. Ea huiusmodi fuere. Bohemis ac Morauis ecclesiasticā unitatē, pacēq; complectentibus, sicq; in cæteris omnibus, præterq; in usu communionis utriusq; speciei, uniuersalis ecclesiæ fidei ac ritui cōformātibus, autoritate domini nostri Iesu Christi, & ecclesiæ sponsæ suæ, sub duplici specie panis scilicet ac uini, his qui cōsueuissēt diuinæ eucharistiæ cōmunicare licebit. An uero ex præcepto dei id fieri debeat, generale concilium in Basilea cōgregatū diffiniet, & quid utilitati fideliū salutiq; cōgruat lege in ppetuū ualitura cōstituet. Quo facto, si pseuerauerint Bohemi in eiusmodi cōmunicationis desiderio, idq; missa legatione petierit, sacer cōuētus Bohemiæ ac Moraviæ sacerdotibus cōmunicandi sub utraq; specie personas sibi subiectas, & in annis discretionis cōstitutas, & quæ id reuerenter postulauerint, libertatē impartictur: ea cōditiōe adiecta, ut inter communicandum plebē publice instruant, non sub specie panis carnē Christi tantum, nec sub specie uini solum sanguinem, sed sub qualibet specie totum & integrum contineri Christum. Breuis concordiæ notula, uerum tot sententiæ quot uerba, quibus peregrinæ de fide sententiæ, diuersisq; de religiōe ritibus obuiari iubeatur.

inbeatur. Et quod ecclesia uniuersalis credit, quod seruat, genti Bohemorũ credẽdum seruãdũq; præcipitur: arcã cõmunionẽ tantum pmissa nouitas. Cæterum inter Bohemos & impatorẽ aliæ pactiones interuenere: quibus ecclesiarum prædia occupatoribus iure pignorum relicta sunt, donec certa pecunia reluerentur. Religiosis utriusq; sexus, quibus adẽpta monasteria essent, exulibus quoq; spes reditus interdicta. Rochezanæ Pragensis ecclesiæ præsulatus promissus: de disponẽdo ecclesiarũ Bohemiarũ regimine summo põtifia facultas oblata. His sic cõstitutis, Rochezana cũ alijs quatuor presbyteris, noĩe totius cleri sibi adhærentiũ, sedẽte Sigismũdo pro tribunali in foro ciuitatis erecto, assistente Alberto genero magnaq; procerum & oratorum circumstante corona, obedientiam Romanæ ecclesiæ sese præstare professus est. Sequenti uero die, haud absimili solẽnitate absoluti sunt ab anathemate, cæterisq; cẽsuris hæretici: & in ecclesiam per conalij legatos introducti. Vbi eam diuina celebrarentur Rochezana perfidiæ suæ non immemor, altare accedens: diuina re pacta, uni quẽ iusserat ex laicis adesse, sacramentum ex calice dedit. Et quamuis Iohannes Polomor, alter ex conalio legatus in aliena ecclesia id sibi non licere assereret, eũq; prohiberet, in proposito perstitit. Ob quam rem pene in irritum conuenta cæderunt. Compositã tamen lis est, ex conuentionis capite quo sanctum erat, ne paucis pacta uiolantibus communis concordia rumperetur.

His cõpositis, Sigismundus nona septẽbris, Anno VI. & xxx. supra millesimum & quadringentesimum ab ortu Saluatoris domini, Pragam uenit: ubi, qui paulo ante Bohemorum hostis ex adulterio natus, Antichristi filius, sacrilegus, publicis hominum uotis perdendus cẽ scebatur, extremis honoribus exœptus est. Barones ac ciuitates in eius uerba iurauerunt, & magistratus suos quos ipse cõstituit acœperũt, ærtãtes inter se, quis alter altero suo regi obsequentior uideretur, ut est humanũ ingenium utranq; in partem commodatum, siue persequi, siue obsequi malit. Philibertus episcopus Constantiensis, natione Gallicus, & collegæ sui ex Basilea missi, ecclesiasticos introduxere ritus, sacerdotes instituere, ex missarum solemnibus uulgaria uerba, cantilenasq; detrahere, sanctorum imagines reduxere, aquam benedictam in ædibus sacris reponere, baptismatis fontes sacrare, altaria ornare, spuritias omnes abolere. Paruere cõplurimi, quibus mens sanior fuit. Rochezanæ compliæ resistere, obloqui, blasphemare, plebem modis omnibus auertere. Ipse quoq; inuentor malorum ex parrochia sanctæ Mariæ ante Lætam Curiam, quam propria temeritate inuaserat, amoueri minime potuit: neq; laniare sermonibus suis inter prædicandum Romanam ecclesiam prætermisit, legatisq; sæpe necem per insidias machinatus est. Sigismundus autem am ecclesias polutas intrare nollet, templum sancti Iacobi quod fratrum minorum fuerat, & in quo machinæ bellicæ

tum ser-

tum seruabantur, restitui sibi poposat. Annuit ciuitas, & aliqui monachi introducti sunt, qui uerbum dei prædicarent. Id olim ne Zischa subuerteret, armati carnificæs defendere: sepulchris maiorum consulentes. Redierunt & alij mendicantes, tum Celestini, Slaui, serui Sanctæ Mariæ, Theutones, Hierosolimitani, & nonnullorum monasteriorum abbates. Sacerdos quoq; sancti Georgij in arce Pragensi, quæ principis honore defungitur & pastorali baculo utitur, sacris præfecta uirginibus, ab exilio remeauit: Hæc ex ueteri more quotannis in celebritate sancti Viti nouellum regi panem offerre tenetur. Restituti sunt & Cathedralis ecclesiæ Canonici, ac uicarij & mansionarij, ornamenta altaribus reddita, diuinum officium instauratur. Legati Basileam missi, qui declarationem super articulo communionis expeterẽt. cumq; nulli essent ecclesiæ redditus, ex quibus ali templorum ministri possent, iussit imperator, ex fisco regio per singula canonicorum capita hebdomadatim aureũ nummum distribui: minoribus clericis dimidium dari. Eares annuo aureorum sex milia apud ecclesiã Cathedralẽ absumpsit. In alia quoq; tẽpla donaria collata. Noua iã facies urbis, nouus populus, uerus rediisse religiõis cultus apparebat. Quibus ex rebus liquet ipatorẽ, q̃ fœdera cũ hæreticis pacisset, necessitate magis admisisse, q̃ uolũtate: uoluisse illũ paternã hæreditatẽ quo quo mõ intrare, sensimq; regni possessione acepta more

maio-

maiorum ſubter ueram Chriſti religionem prouinciã reduxere. Iamq; reges ei populiq; Chriſtiani de regno recuperato congratulabantur: eiusq; nomen in omni ecclesia magnum erat. Eugenius quoq; pontifex maximus auream roſam indictam ſuæ lætitiæ ad eum miſit. Thaboritæ qui ſuperioribus cladibus ſuperfuerant in oppido conſeruati, ea lege in gratiam recepti, ut quinquennio toto ſuis moribus uiuerent, religionis cultum mutare non cogerentur, iura ciuitatis haberent, ſignũ ferrent, in ſigillis rubra æra uterentur, tributi nomine ſingulis annis ſexagenas decem penderent. Sed cum nephandas eorum conſuetudines Sigiſmundus accepiſſet, quibus illi iram rem diuinam tuerentur, quinquennii haud expectaturum ſe dixere, correpturum propediẽ ſceleratæ ciuitatis inſaniam. Rochezanam hortari Romanæ eccleſiæ ſe ſubijceret, ſic poſſe pontificatum ſibi committi: ſuperbienti, & aliena de fide ſapienti, aſcenſum deſperandum eſſe, qui uel conſecratus epiſcopus ejiçi deberet. Ille mente ſuperba, & opinione ſua inflatus, dietim peior, dietim uenenoſior effici, monachorũ reditum ægerrime ferre: quorum ſermones non minus q̃ ſuos acceptum iri uerebatur. Ob quam rem occurrẽte inter prædicandum ſermone de monachis, uenerunt inquit noui dietim ad nos dæmones, quos monachos uocant. His ſtudium eſt ejicere nos de ueritate: at ſi uiri fuerimus, prius ſanguinem effudcrimus. Id Sigiſmundus ubi accepit, imo nos inquit Rochezanæ ſanguinem

non

non inuiti ante aras libabimus. Non latuit Rochezanã Sigismundi sermo: qui ex amicis commonitus clam aufugit. Eius ecclesia Papusconi bono & docto uiro commissa: quem nos postea exulem, perturbatis iterum rebus in noua domo uidimus, priusq; Bohemiam intrasset Sigismundus. Iohannes Rohacus, nobili loco natus, ingenio malo, mente pessima, non longe a montibus Cuthnis, intra syluas in edito colle castellum ædificauit, uocauitq; montem Syon: asserens ex eo loco ueritatem aliquando exituram, quæ gentem Bohemicam libertate donet. Euntibus ad Iglauiam cæteris nobilibus imperatorem suscepturis, ipse domi manens, uicinis infestus prædas agitat: instigantibus nonnullis Baronibus quibus pax noxia, bellum salubre uidebatur. Sigismundus quoq; lacessit: armenta boum & ouium quæ illi aduehebantur ex Hungaria, rapit. Itinera quæq; infecura, infesta reddit, neq; purpuratis regibus abstinet. Sigismundus Henricum Ptarsonem qui hominem corripiat, cum exercitu mittit: obsidio quatuor ducta mensibus, castellum summa ui occupatum. Sed in cacumine montis situm, uallo, fossa, murisq; oportune munitum, difficile superatu erat. Eriguntur turres, quæ munitiones murosq; superent, tela intus iaciuntur, multi utrinq; cadunt, obsidentium plures, in quos tela haud frustra cadebant. Accessum ad muros altior fossa prohibebat: quæ licet aqua caruit, laboriosum tamen periculosumq; militi erat, sagittis undiq; cadentibus, in eã descendere, atq;

inde

inde rursum uallem quo muri præcingebantur ascende re. Cuniculis igitur aditus in fossam paratur, relicto terræ aliquanto, ne fraus intelligi posset instar ostij ante fossam. Expectatur uentus qui ex castris in castellum spiret. Is ubi uehemens datus est, armati aditum ingre diuntur, tormenta ænea q̃plurima simul incenduntur, uentus fumum in castellum rapit: milites aperto cuniculorum repagulo in fossam prosiliunt, & admotis scalis uallum ascendere nituntur. Prandebat tum forte Roacius: pauci qui pro muris excubabant clamorem attollunt. Fit tumultus: concurritur undiq; ad defendendum uallum. Roacius quoq; relicto cibo, sumptis armis auxilio suis ex arce aduolat, pugnatur eodem tempore pluribus locis acerrime. Vbi Roacius adest, hostis ex alia parte uallum superat: stragemq́; late faciens castellũ ingreditur. Roacius dum ire in arcem festinat, præcluso itinere capitur, arx quoq; ui rumpitur, latronibus q̃ eo confugerant interceptis, sacerdotiq́; Hußitarum uesaniæ participi, qui sacramenta ministrabat hæreticis indita uincula, ducti omnes Pragam, suspendio uitam finiere. Furcarũ, quibus damnati pœnas dedere, triplex differentia fuit: & sublimior Roacius pependit, imam tenuere latrones circiter nonaginta: media sacerdotem arripuit nomine Medium, atque ita medius, in medio furcarum, damnatam animam deuotamq́; sathanæ reddidit.

De morte Sigismundi impera-

toris

toris, & quem reliquerit in testamento hæredem. CAPVT. LIII.

AEgrotare interea Sigismundus cœpit, exaugente morbum senectutis incommodo. Barbara imperatrix de retinendo imperio solicita, Henricum, Ptatscone Sterẽbergium, Georgium Poggiebradium, & alios plerosq; Barones, quorum autoritas apud Bohemos potior, clanculum ad se uocat, Sigismundum breui moriturum asserit, futuras in regno turbationes nisi rei suæ q̃ælerrime consulant: quietis unicam uiam esse, si se uiduam rex Poloniæ ducat uxorem. Id ei suasu facile. Nam quis matrimonium renuat, quod dotalia duo regna sequantur, eaque maxima, & opulentißima? Suo nomine & in Hungaria & in Bohemia oppida munitißima custodiri, comites Ciliæ alterũ fratrem, alterum nepotem, auxilia præbituros: multos in Hungaria proceres, suas partes complexuros. Placet Bohemis imperatrias consilium: datisq; dextris fœdus ineunt. Mulier iam anus, nouum coniugum mente complexa, filiam quæ in spem regni creuerat, & Alberto duci Austriæ nupserat, ex animo dimouet: nec aliud, q̃ noui cõcubitus gaudia meditatur. Inexhaustam fœminæ libidinem, quæ tumulo quo propior est, eo genialis thori, nuptialisq; faces cupidior & curiosior reddit. Non latuerunt imperatorem furentis fœminæ excogitatus. Qui postq̃ referẽtibus medijs moriendũ sibi

ſibi eſſe cognouit, ex Bohemia cuius ſibi dubia fides erat, in Moraviam ſe uehi iußit, uiſurus filiam priusq̃ uita exæderet. Illa cum uiro ad eum in ciuitatem uenit, quam Snoima uocant. Ibi mox Barbara uirum ſecuta, cuſtodiæ traditur. Vlrius Ciliæ comes præmonitus, fugam arripuit. Imperator uocatis in cubiculum Hungariæ ac Bohemiæ primoribus, aduentaſſe reſolutionẽ ſui corporis, nec iam amplius ſe uiuere poſſe affirmat: iturum ſe patrum uiam. Cæterum priusq̃ oculos claudat, de ſalubri ſtatu regnorum ſuorum uelle cum eis agere. Albertum Auſtriæ ducem, generum ſuum eße, & uirtute præſtantem, & generis nobilitate ſublimem, eum ſe non minus amare q̃ filium, ſuæſſorem itaq; ſuum nominare, rogare ſupremam uoluntatem ſuam exequantur, beatum id regnum futurum, cui Albertus imperauerit. Exin legatos nominat, qui ſe mortuo Bohemiam petentes, in conuentu procerum teſtamentum ſuum patefaciant. Inter quos Gaſpar Slichius princeps fuit, matre Italica ex comitibus alti collis agri Taruiſini, patre Teutonico natus, ex familia Lazana prouinciæ Franconiæ, ingenio dextro, facundia ſuaui, doctrinæ cultor, ad oĩa genitus quæcunq; ageret. Quem uſq; adeo fortuna & uirtus extulit, ut quod erat prius inauditum, trium Cæſarum ſuæßiue regnantium cancellariæ præfuerit: unus ex duabus Sleſiæ filiam ſibi in matrimonium tradere non reuſauit. Sigiſmundus illi Egram & Cubitũ, et alia in Franconibus oppida dono dedit: Albertus in Hũ

garia

garia Calesium, & Albã ecclesiam: Fredericus in Austria Græcum. Versatile profecto ingenium, & naturæ bonitas singularis: quæ inter tot iperatores, moribus prorsus dispares, pari gratia uiuere potuit. Nos huius amicitia in curia Frederici Cæsaris usi, si quid profecimus quod samus q̃ tenue est, adiumento eius consecuti sumus: Episcopatum certe Tergestinum, unde reliquæ dignitates prouenere, ipse nobis primus cõmitti curauit. Mortuus est Viennæ ex apoplexia: & apd carmelitas cum coniuge sepultus. Sigismundus supremis suis ordinatis, inter amicorum manus defecit.

De sepultura Sigismundi Imperatoris.

CAP. LIIII.

ALbertum barones qui aderant ex Hungaria & Bohemia, concordi animis regem salutauere. Ipse mißis in Bohemiam suis & Sigismundi delegatis, uersus Posonium iter flexit. Miserabile spectaculũ, & humanarum rerum singulare documentum, imperatrix captiua & impatoris cadauer una uehitur. Occurrunt lugubres Hungari, nec tenere lachrymas in tanta rerũ nouitate possunt, Hinc defuncti regis corpus fletũ eliãt: inde regimæ uimula cõmiserationem exãtant. Solatur tamen miseros noui regis electio: cuius uirtutis multa extabant documenta. Duo iter se oppugnantes curæ occurrebant, altera sepeliẽdi regis, plena mœroris: altera coronãdi, læta ioundaq;. Iusta prius defuncto regi pſoluta: corpus eius in Varadino, ut in ultima uolũ-

tate placuerat, sepultum. Albertus in Alba regali, cum coniuge sua Elizabeth, Calendis ianuarij summo cõsensu & applausu populi coronatus est.

De Alberto Bohemorũ Rege quartodecimo, Et etiam Romanorũ Rege. CAP. LV.

LEgati in Bohemiam profecti, uulgato Sigismundi testamento, Albertũ uicinum, potentẽ, nobilẽ, uirtute præstantẽ, Bohemis amicũ, regẽ aßumi petunt. Ioãnis, Caroli, Venceslai, et ipsius Sigismundi erga regnũ merita cõmemorant. Natã ex eorũ sanguine Elizabeth, non esse paterna hæreditate priuandã. Inter Bohemiæ reges & Austriæ princeps fœdus extare, procerũ cõsensu & imperiali autoritate firmatum: ut deficiẽtibus altera domo masculis hæredibus, altera regnũ accipiat. Defecisse masculos in Bohemia regiæ stirpis: successorẽ ex Austria uocandũ. Neq; aliũ regno idoneum uiderent, quã Albertũ, qui & uxoris, & suo iure, & soceri iudicio, præferẽdus sit. Futurũ eũ regẽ, quẽ Bohemi ex cœlo mißum putẽt: Hungari quẽ cupide regẽ acceperũt, Bohemis haud aspernendũ. Flectitur his Bohemorũ cõuentus: Albertus pridie nonas maias rex designatur. Verũ proceres qui cũ Barbara cõspirauerãt nõ alio pacto in Albertũ cõsentiũt, q̃ si postulatis suis mos geratur. Alscio Sternenbergius eorũ noĩe Albertũ adijt: sed frustra eius præces fuere. Albertus ferme Bohemis, quæ socer affirmauit. Interea Barbara, dimißis quæ poßidebat in Hungaria inexpugnabilibus castellis, libertati

reddita

readitu ẽ: xij. milia auri nummũ, locis patentibus, quo ad uiueret ei ſingulis annis conſtituta. Ptarſco de uolũtate Alberti ab Aladne ærtior factus, aærſitis ex factione ſua primoribus, quorum pars potior hæretica fuit, Huſsitarum ſequax erroris, Caſmurum regis Poloniæ germanum, tredecim annos natum, regem appellat: miſſisq; oratoribus auxilia petit, quibus nobile regnum ei cõſeruari poſsit. Inter hæc & electores imperij apud Francfordiã cõuenientes, rẽ Romanã Alberto cõmendant. At illi acceptare impiũ iniuſsu Baronũ Hungariæ haud quaq; liebat. Id enim eis promiſerat, cũ ſe regem acepere. Vocati primores regni, negabant ex uſu eſse Hũgariæ regi Theutonicis cæterisq; gentibus impare, dũ Sigiſmundus Romanæ rei cõſulturus, Italiã, Germaniã, cæterasq; prouincias pageret, Hungariã Turcarũ direptioni patuiſſe. Multa in utrãq; ptem dicta. Poſtremo uicti præbus Frederici ducis Auſtriæ tunc adoleſcentis, aßenſum dedere: impium ſumma Germanorũ cõgratulatione ab Alberto ſuſceptũ. Nec mora legati ad regem Poloniæ, nomine gẽtis Bohemicæ miſsi, Iohannes Rabenſteinius, & Iohannes Pladus, oratum, ne fratrem turbare Bohemiæ regnum paciatur, meminerit inter Bohemos ac Polonos ueteris amiciciæ, Albertum ex Sigiſmundi teſtamento, & prouincialium decreto, regem eſſe: non potuiſſe paucos qui Caſmurum uocauere, ius regni ad alterũ transferre. Si pgat alienũ regnũ fratri pare, caueat ne de ſuo ærtare cogatur. Polonus ad ea

Bohemos ſibi amicos eſſe fatetur, cupere beniuolentiam perpetuo ſtare, ac fratri quem primarij barones regē uocauerint, ius auferre non poſſe, Polonis ac Bohemis unam eſſe linguam, & unā utriq; genti originem: cum Theutonicis nihil Bohemis eſſe commune: Nihil prouin cialibus incōmodius, q̄ ſui regis uocē nō intelligere: atq; in omni loco interpretis egere. Regnum ſibi ſuum ſatis tutum fidumq; eſſe, neq; ſe externam uim ullam timere. Proinde orare ut fratrem potius reapiant, q̄ ipſi ab eo reapiantur, donatosq; predoſis pellibus, ut eſt mos gentis, oratores dimiſit. Legatis autem alterius partis, miſſurum ſe prope diem auxilia polliatus. Albertus medio tempore Iglariam petit: quo in loco ab Vlrico Roſenſi, Maiurando, plurimisq; Bohemiæ proceribus per auide expectabatur. Ptarſco uero per nuncios eū rogat ne prius regnum ingrediatur, q̄ ſibi factionisq; ſuæ faxat ſatis. Neq; enim paßurum ſe regem eſſe, quem ipſe non elegiſſet. Albertus quod maior ps regni ſtatuiſſet, id ratum eſſe debere reſpondit: hortari ne regem quietum interturbet. Inuenturum benignum regem ſi paca conſulat: ſin pergat res innouare, plus belli reperturū q̄ uelit. Exin motis caſtris Cuthnam occupat: quam Ptarſco ſine præſidio reliquerat. Petenti Pragam frequens populus occurrit, atq; ut hoſtium uictori congratulantur. Et quamuis iterum Ptarſconis factio conueneū peteret, priusq; rex coronaretur, reiectis precibus, tertio Calendas Iulij ſollemni pompa coronā aarpit. Ptarſco

uero

uero Coloniam, & alias suæ factionis ciuitates impigre muniuit. Cumq; duo milia equitum ex Polonis ad eum uenißent, populari eorũ agros cœpit, qui regem introduxerant, & tanq̃ diu Bohemia quieuisset, nouo exultans bello, adeo gloriabundus in campis exijt, ut captiuos nobiles quos forte interceperat ea conditione iuratos dimitteret, ut se nõ prius repræsentarent, q̃ castra muris Pragensibus admouerentur. Albertus & si auxilia ex Austria Hungariaq; asciuerat, illis tamen non expectatis hosti copiam pugnandi fecit. Quam Poloni detrectantes, per montes Cuthnæ, & Sobeslauiam, ad Thaboritas se contulere, amicam sibi ciuitatem: castrisq; ante urbem positis, Albertum expectauere. Ipse cum copijs egreßus, per Benescauiam ad eos festinans, legatos præmisit, qui polonis dicerẽt. Inter Casmurum, cuius causam agerent, seq; belli præmium Bohemiam eẽ, cauerent ne incendia agitarent. Experirentur prælio, cuius prouincia esset: cultam potius q̃ desertam mallent: sese moram minime facturum quin pugna litem regni definiat. Poloni ad hæc huiusmodo responsum dedere. Ex æquo se ferre animo Alberti arrogantiam pugnam petentis: nam superos superbis infensos esse. Venturo non defuturum prælium: Polonos faciem hosti, non terga ostentare solitos. Lætus eo nuncio Albertus, quadrato agmine in conspectum hostis aduolat. Quo intra castra se continente & ipse castra sua e regione Thabor ad iactum lapidis tormentalis metatus est. Pugnatum

singulis diebus in campo, qui medius inter bina castra iacebat, nunquam totis uiribus in fortunam belli uentum, Polono non tam facile egregia manu fauora dē te, quam uerba magnifica ore iactante. Erant in castris Alberti, Christophorus Bioariæ prīceps, qui postea regno Daciæ potitus est: Fredericus Saxoniæ dux, & Albertus marchio Brandenburgensis, cuius nomen ab eo tempore cultum, magnumq; fuit. Triginta milia militū Alberto parebant: Polonis quatuordecim milia, quorū castris iuncta ciuitas, magno adiumento erat. Tormenta quoq; ænea in utrisq; castris plurima, maiora apud Albertum fuere. Ex quibus uni quod erat maximum, ignem admoueri iussit: cuius lapis emissus miræ magnitudinis, cū præter opinionē in castris hostiū cecidisset, multos mortales iteremit. Vidisses passim corpora sine capite iacentia, capita quoq;, pedes, membraq; sine corpore in cruore fluitare, iumenta humi procumbere mortua. Neq; enim primo ictu duntaxat, sed multiplici saltu pluribus in locis decidens saxum stragem facit. Quare consternati poloni, relictis castris intra urbem se receperē. Georgius Poggiebradius per idem tempus cum Thaboritas peteret, nam et ipse Ptarsconi iunctus erat, in alam quandam Alberti equitum forte incidens, commisso prælio hostem prostrauit: atq; hinc primum homini nomen datum. Albertus uero cum expugnari Thaboritæ aliter quam fame nequirent, soluta obsidione Pragā rediit, Poloni exhausti argento, amissis equis, pedibus

pedibus in patriã abiere. Fredericus Saxonũ princeps, dimisso rege domũ rediens, hostiũ insidias inadit. Sed nihil improuisa re motus, ordinata raptim acie, ea consilia, ea fortitudine pugnã inijt, ut pene uictus captusq; uictores uicerit: cæsisq; quã pluribus captos abduxit. Rex Poloniæ nondũ cognitis quæ in Bohemia suis acciderãt cũ duobus magnis exercitibus Slesiã ingressus, in Bohemiã properabat. Sed intellecta suorũ fortuna, populatis hostiũ agris domũ redijt. Albertus aũt relicto qui regnum gubernaret Vlrico comite Ciliæ, p Slesiam Gorliaũ uenit. Vratislauiensibus uero, ea est ciuitas nobilis ac præpotens, & Slesitarũ caput, Albertũ marchionem Brandenburgensem petentibus belli ducem dedit: qui Poloniam sæpe infesto exercitu petens, longe latéq; prædas egit. Nõ multis post diebus actũ de concordia. Rudericus Burgensis episcopus, natione Hispanus, doctrina ac uirtute præstãs, arbiter litis ex Basiliensi cõcilio missus, Albertum cõuenit. Disceptatũ est inter legatos partium: non conuenientibus, indutiæ belli dictæ conuentus in aliam diem apud Vratislauiam statutus. Eo ueniens Albertus, ex gradu forte prolapsus, grauiter læsus, pluribus diebus ægrotus decubuit. Exin claudus effectus, infecta pace, per Morauiam in Austriam redijt. Interea comes Vlricus, qui Bohemiæ præerat, inter Barones de uendicando sibi regno agere cœpit. Albertus cognito eius studio properatim stipendia subtraxit. Ille materia adempta qua

Bohemorũ animos sibi conciliabat, ex proximia discessit: nec ultra remissus est, regni cura Mainardo & Vlrico Rosensi commissa. Per idem tempus Despotus Seruiæ, quam Rasciam uocant cum sacerdotibus & nobilibus in Hungariam profugerat, Thurcarũ impetũ ueritus: uno tamen relicto filio, qui castellũ Sindorouiã in ripa Danubij sitũ & a Thurcis obsessum, tueretur. Albertus ab Hungaris inuitatus, obsessis opem laturus, Budã petijt. Interea Georgius Palotius, Strigonienſiũ pontifex, diem obijt: qui coronã regni, diuitẽq; regum suppellectilem in aræ seruauerat. Qua re cognita, Albertus eo se cõfert, Arx reginæ deditur. Quæ dũ thesaurũ regni cora Baronibus ad eam rem selectis recognosat, coronam beati Stephani regis, quam sacrosanctam putant, clam surripuit, anuiq; custodiendam tradit, cætera obsignatis occludit arcis.

De morte Alberti inclitii regis.

CAPVT. LVI.

ALbertus Budam reuersus, non expectatis auxilijs, aduersus Thurcas exercitum ducit: castra inter Tibiam amnem ac Danubium collocat. Interea Thurcarum imperator euicto castello, excæcatoq; Despoti filio, cuius sororem in matrimonium duxerat, domum abijt. Crudelis, qui neq; coniugij affectum sensit. Verum Thurcis matrimonij neæßitudo leuis, apud quos singuli pro opibus pluræs uxores habent: regibus eo amplius nubere licet. Ita animus multitudine distractus, nullam

nullã pro ſoda: pariter oẽs uiliter habet. Albertus ubi expugnatã Synderouiã, Thurcas abiiſſe cognouit, dimiſſo exeratu Budã redijt. Sed inſolito feruentis Auguſti æſtus ardore uexatus, dũ peponibus nimiũ oblectatur in uentris ſolutioẽ incidit: ſentiensq; periculũ, moriturus in patria Viennã repetere ſtatuit. Iter ingreſſus, cũ iam Strigoniũ præteriiſſet, in uilla quæ longa dicitur, condito teſtamẽto ſexto Calendas nouẽbris deceſſit: princeps liberalitate ac fortitudine clarus, & qui cæteris rebus longe religionis ſtudium anteposuit. Albertus moritur

Quomodo Bohemi poſt mortem Alberti, eligunt in regem Albertum Baioariæ ducem, ſed electioni conſentire noluit.

CAPVT: LVII.

BOhemi qui Alberti regis cauſa inter ſe diſſidebãt, cognita morte, apud Pragã conuenientes, unum totius regni corpus effiãunt: atq; ad eligẽdũ nouũ regẽ ad Viij. Calen. Maias diẽ ſtatuunt. Rochezana qui dudum apud Greciũ exulauerat domum reuertitur, ſuoq; more inſaniens, Romanã eccleſiam cardinalesq;, patriarchas, cæterosq; per orbem epiſcopos blaſphemans, apd ſolos Bohemos incorruptæ ueritatis inueniri ſacramenta dicit: præcioſiſſimum Chriſti ſanguinẽ paruulis ac dementibus præbet. Sacerdotes ſuæ temeritati aduerſantes, domo pellit: popularibus communionem ſub ſpecie uini recuſantibus, eccleſiaſticam ſepulturam interdicit. Redeunt damnata tempora: ſuumq; placatum, ſuum quiſq;

Ladislai natiuitas.

ingenium recepit. Regina Elizabet iam filium ex Alberto pepererat. Viij. Calen. Marcij. Ladislaũ nomine: atq; Hungarorum ei coronam imposuerat. Mittuntur ad eam legati, qui dicant ad eligendum regem diẽ statutam. Si quid iuris in regno Bohemiæ ad se spectare confidat, oratores mittat: qui rem suam agant. Regina natum ex Alberto filium in cunabilis ostendit, rogat ne paterna hæreditate pupillum exuant. Tempus mittendi legatos arctũ esse: neq; enim amplius quam dies quindecim supererant. Si Prorogetur terminus: missuram qui pueri iura differant. Erat inter legatos Procopius Rabensteinus nobilis eques doctrina ac morum lenitate præstabilis: cuius nos amicitia pluribus annis obtinuit. Is cum Alberto seruisset, habiturum se curæ ait quæ regina mandaret. Reuersus in Bohemiam eos primum adijt, qui partes Alberti fouerant. Exponit reginæ desiderium: suadet proferri conuentum. Res digna exauditione uidetur. Verũ Ptarsco & qui Alberti recusarant imperium, cum iã Pragæ conuenissent, regno cõsulendũ quantotius esse dixere: reginam spernere, instare, properare, uocare absentes. Illi dicm ex die consulto proferre: moræ causas nectere. Interea legati a regina ueniunt: fit frequens conuentus. Intermissi oratores proceres rogant, Sigismundi & Alberti suorum regum meminerint, nepotem filiumq; ne respuant: contra ius gentiũ paternã hæreditatẽ puero ne adimãt. Fœdera cũ Australibus pacta ne uiolent: pupilli atq; orphani miseram

miserantur. Sunt non pauci qui læto fauore legatorum postulata susapiunt. At qui Albertum oderant, filiũ regem negare, cuius patri tunq; regi non paruissent. Infantem regno inutilem esse, regem a regẽdo dictum: qui regendus sit regem uocari non posse. Anteq; Ladislaus adoleseat, longum tempus affluxurum esse: interim regem assumi qui per se regat. Satis esse Ladislao si post quatuor & uiginti annos ad regnũ uocetur: medio tẽpore locũ alteri fiat. Reges regno dari, nõ regna regibus. Fredericum Austriæ ducem, iam Romanorum regem electum, Bohemis indulsisse, uti quem uellent regem sibi asciscerent. Vidit hæc sententia. Albertus itaq; Baioariæ dux, maiore procerũ uoto rex declaratur, qui apd Venceslaũ quõdã nutritus, Bohemicæ linguæ non ignarus erat. Mittuntur ad eum primores regni, inter quos Vlricus Rosensis, hõ semper se tpi accommodans, princeps fuit: qui licet Alberti partes olim defenderit, huius tamẽ sententiæ suasor extiterat. Quibus ea res indigna uideretur, hi Procopiũ ad Fredericũ Cæsarẽ clam ire iubent: rogantes nobile regnũ ne pupillo negligat, cuius tutelã susceperit. Iã enim Elizabet Hungarorũ inconstantiã uerita, qui ad Poloniæ regẽ defecerãt, Ladislaũ ad eũ miserat educãdũ. Fredericus audito Procopio, missis ad Albertũ Baioariũ nũcijs hortatur ne regnũ sibi alienũ usurpare præsumat qd tũ difficile tũ ignominiosũ fuerit Bohemis, qbus defuncti regis hæres eet, nõ licuisse aliũ eligere, neq; se ptãtẽ eã dedisse: quẽadmodũ in

Bohe-

Bohemorum conuentu nonnulli ementiti fuerant. Procopiũ uero ĩ Bohemiam remittit, qui ius Ladislai haud quaquam se neglecturum asserat. Albertus ea uirtute atque animi moderatione usus est, quæ postquam reges esse cœpere, rarissima semper fuit. Nam uenientibus ad se Bohemorum legatis, ample & nobile regnũ offerentibus gratias egit: qui se unum ex omnibus elegissent, ei parere uellent: dignumq; tanto imperio iudicassent. Multa se idarco debere Bohemis, neque id unquam beneficij obliuioni daturum: At eam regis Alberti sobles extet, indecorum esse eam alterius iniuria regnum quærere: paternam hæreditatem nulli auferendam, qui pupillos suo iure dispolient dijs atque hominibus inuisos pœnas aliquando patrati sceleris dare, cognouisse se non uano rumore fœdus antiquum inter Bohemos & austriales extare: defidente masaula sobole principem ne foras assumant, fidem seruare pulchrum: ne cui temere noceatur cauendum. Sœleſtem execrabilemq; uocem illorum qui regnandi causa ius uiolandum astruunt. Atq; ita maiorem se spreto regno monstrauit, & si uerum fateri licet, clarissimum egit regẽ. Nã regnũ apud eos qui spernunt: non qui cupiũt.

Alberti Baioariæ duas prudẽs ac modesta ad legatos responsio.

De Ladislao infante Bohemorum rege quintodecimo.

CAPVT LVIII.

Bohe

Bohemi ab Alberto repulsi iterum conuenientes legatos ad Cæsarem mittunt: petentes tutorio nomine uti regnum accipiat. Is in Belgiam se iturum dixit, coronæ susapiendæ gratia: cum redierit de re ipsa transacturum. Reuersum potentissimi ex Bohemia proceres adeunt: Inter quos Ptarsco cum esset Alberti filio infensus seorsum Fredericum alloquitur, regem ut seipsum faciat hortatur: facile id futurum si tutelam pupilli reijciat. Nam cum cæteri desint, Bohemos suopte ingenio regnum sibi oblaturos: cui ex fœdere tanquam seniori Austriæ principi debeatur. Negauit Fredericus Orphani cuius tutelam gereret hæreditatem se quoquo pacto inuasurum, nec tamen Bohemiam tutorio nomine administrare uoluit, quam sine profusione magna pecuniarum retinere non poterat. Nam Bohemi nisi ex regibus quotidiana munera accipiant, ab officio recedunt. Neq; est regnum cuius fiscus abundat. Regiæ possessiones in priuatas manus peruenere, argentifodinæ unde opes regiæ in immensum creuere: maiore ex parte periere. Distracti sensus, uectigalia prorsus extincta, nisi populares in sumptus regios pecuniam conferant, quam uocant bernam: aut rapere unde uiuat rex oportet, aut precaria regentē mēdicare, Suasit igitur imperator ipsi per se prouinciam regerent: donec pupillus adolesceret, donatosque oratores a se dimisit. Domum reuersis gubernatores eligere placuit, inter quos Ptarsco & Mainardus priores habiti. Stetit ali Berna.

q̄diu

q̃diu concordia discors. Nam licet Mainardo Ptarsco-
niq; factionum capitibus parum conueniret: & alter cõ
uenta cum consilio habita seruanda esse diceret, catholi-
carum tutor partium: alter sperneret, Rochezanæ ami
cus: ab armis tamen abstinere: mediumq; quoddam tem
peramentum inuentum est, quo partium aique suo
uoto liceret uiuere. Verũ Ptarscone ui morbi repente
extincto, Mainardi potestas aucta est, ac tum Pragen
ses, tum fortiores regni ciuitates paruere. Id ægre fuit
aduersæ parti: quæ Ptarscone defuncto ad Georgiũ Pog
giebraduum se contulerat, eumq; sibi ducem elegerat,
iam tamen rei militaris peritia, rebusq; strenue gestis
insignem. Orare igitur ne iacere suas partes sinat, Mai
nardum indies crescere, Pragam in potestate habere re
gni Metropolim, sacerdotes qui Romanum ritum in
troducant magnificare, qui ueritates patrum sequeren
tur persequi. Occurrendũ temeritati hominis, qui pere-
grinos mores patriæ anteponat, Pragam ei auferen-
dam, neque id esse difficile, ciuibus non placere Mainar
di regimen, Rochezanam multos habere amicos,
qui exacto tumultu arma capessant: audendum esse
fortibus uiris, fortunam ipsam aperire uictoriam. Ge
orgius ipse qui suapte natura magna cuperet, collauda-
tis suasoribus nonnullos in urbem ire iubet, qui perten
tatis ciuium animis quæcunq; inuenerit ad se referant.
Postquam multi aures adhibent coniuratione facta in-
uadendæ urbis dies constituitur. Coniurati incendi-

um in

um in parte urbis admodum remota exitant: concurritur ad restringendum ignem. Interea Georgius ex aduersa parte cum copijs muros inuadit, nec mora proditores in instanti portas aperiunt: extollitur clamor ut capta urbe solet. Hinc tremor suprema timentium, inde exultatio uictorum exaudiri. Trucidantur passim resistentes. Mainardus in eo tumultu captus in arcem coniectus, ibiq; tandem obijt, siue tædio diutini carceris, siue ut plerique putauerunt exhausto ueneno. Ex illo tempore sine controuersia Praga in potestate Georgij fuit, neque post hac aduersari palam uoluntati eius ex Baronibus quisquã præsumpsit, quibus potestas suspecta uisa durum imperium: in contionibus laudare hominem, probare regimen, blandiri, adulari, unum eum esse dicere, qui tandem regni calamitatibus modum ponat. Id nulla uia rectius fieri posse, q̃ si rex in regnum ueniat, precari, numen obtestari, id patriæ non deneget, legatos ad Cæsarem mittat, instet, urgeat, facturũ tutorem denig; quod in pupilli rem sit, si pergat aduersari: Nihil Bohemis imputandũ alium regem quærentibus. Sententia quãuis ingrata Georgio, accepta in auribus populi refelli non potuit. Missi ad Cæsarem oratores nihil impetrauere: pupillaris ætas excusationẽ præbuit, q̃ sæpius idem tentaretur. Venere plurimi ex Bohemis ad Fredericũ uisẽdi regis gratia. Inter quos Georgius nomine Giscra, armorum gloria clarus, q̃ pater eius unus ferme defenderat in Hungaria:

Praga per proditionẽ capta.

Mainardus in carcere uitã finit.

ria: cum rex Poloniæ regnum ĩuasisset, prædones sæpe acie fuderat, Iohãnem Huniadem bis castris exuerat, rebellantes Hungaros magnis cladibus affecerat. Is ubi ad conspectum regis intromissus est apud nouam ciuitatem: quo in loco tunc aderamus astantibus plurimis illachrymans Ladislai manum exosculatus, in hunc modum uerba fecit: Video te tandem teneoq; mi rex: si scires quæ pericula propter te adiui, quibus me laboribus implicui, quot aduerso corpore uulnera accepi. En cicatrices testimõio sunt, patri ego tuo tibiq; uitam deuoui. Nulla uis est, nulla fortuna, quæ alienare animum a te meũ poßit: officia mea sola tibi auferet mors. Sed tu hæc per ætatem non intelligis. Et subridens: Quod, inquit, mihi præmium fidei ac laboris erit? & quod das militi tuo stipendium? Sextum tũc annum agebat Ladislaus: qui postq̃ Giscra finem dicendi fecit, oculos huc atq; illuc circumuoluens, loculos Iohannis magistri cameræ suspiciens ex philecteria pendentes: qua ille nummos more Theutonico pauperibus erogandos asseruabat: hanc tacitus arripit, æraq; sex tantum neq; enim plura inuenit, illinc deprompta Giscræ dono dedit. Admirati omnes pueri factum, & prouidum & liberalem futurũ iudicauere. Giscra innexos postmodum auro nummos e collo suspendit: regiæ gratitudinis monimentum. Hungari qui mortuo Alberto regem Vladislaum ex Polonia uocauerunt: diu imperium Ladislai obtrectauere: bellumq; aduersus Thurcas infeliciter fecere: in quo

Ladislai pueri factũ, quo futura liberalitas præstratur

Vladislaus

Vladislaus fortiter pugnans obtruncatus est. In cõuẽtu deinde auitatũ proœrũq; Ladislaus rex appellatus, missa legatione ad Fredericũ in qua regni primores fuere, decretum electionis exposuit: Ladislaum in Hungariam mitti coronandum postulauit. Responsum est recte Hungaros egisse, qui regem tandem suum recognouerint, electione inde haud quaq; opus fuisse in eo, quẽ natura regem dedisset: neq; coronandum esse, qui semel coronatus sit. Puerũ adhuc egere tutore: nullius tutelã salubriorẽ ei esse, q̃ Frederici imperatoris & proximi consanguinei: Expectarent ætatem regno idoneã: interea p se regnum administrarent. Diu inter Hungaros & imperatorẽ ob negatum regẽ inimicitiæ fuere: & armis quoq; tentata res est. Iohannes Huniades infestis copijs Austriã ingressus, q̃uis ferro atq; igne agros uastauerit, regem tamen coronamq;, & quæ repetebat in Hũgaria castella, obtinere non potuit. Pugnauit iterum cõtra Thuras: a quibus magno prælio victus, humilior factus, Cæsaris beniuolentiam & petijt & impetrauit. Ob quam rem q̃uis sæpe & ab Hungaris & a Bohomis Ladislaus petieretur: res tamen ad duodecimum eius annum protracta est. At cum Fredericus imperialis coronæ susipiendæ gratia Italiam petere statuisset, rursus Bohemi, Hungari, & Austriales, legationibus secorsum missis imperatorem fatigauere, Ladislaũ reposcentes: postulata omnibus negata sunt. Ad Bohemos, qui ea de re conuentũ Pragæ habituri erant, ac feroãus agere uidebantur

debātur, regem alium electuri, nisi mos eis gereretur, legatos mittere placuit, quibus & nos additi sumus. Prouinciales, quibus apud Pragam dies statuta fuerat, grassante illic peste, in Beneschauia cōuenere: quos in frequenti conuentu, præsidente Georgio Poggiebracio, in hunc modū allocuti sumus: Petiuistis ex Cæsare uiri Bohemi, Ladislaum regis quondam uestri filiū ad uos mitti, idem Hungari, idem Austriales, importunis precibus exigunt. Si uobis mos geritur, illos offendere necesse ē: si preces aliorum audiantur, contemnere uestras oportet: si necessarium sit alterum ex duobus, uestrā amicitiā præferet impator. Vetus est enim maiorum suorū cum Bohemica gente fœdus: & acceptorum ultro citroq; beneficiorū, memoria recens. Sin uirtus claritasq; pensitanda est, quis Bohemico nomini non inuideat, cuius uictorias tempestate nostra plures numerare licet, q̄ reliquæ gentes oībus seculis cōpare potuerūt? Verū Cæsari hoc tempore in hanc electionem descendere haud quaquam necessarium uidetur: quando ea pueri ætas est, quæ neq; uobis neq; Hungaris usui eē potest. Esto, ueniat in Bohemiam Ladislaus, qđ inde regno emolumentū cedet? Illene ius litigātibus dicet? statū reipublicæ reformabit? aduersus hostes copias ducet? belli, pacisue munia obibit? Nihil horū præstare pōt: cui recte tutela opus ē. Illud in primis eius aduētus faciet. Regis pōpa ducēda est, ornāda regia, adhibendi ministri: curia more progenitorum apparāda. Ad hæc grādi pecūia opus. Vobis nullū ærarium

Oratio per legatos Frederici impatoris ad Bohemos Procopio recitante

rium eē audio, nullos cēsus, nulla uectigalia publica. Ad uestras igitur opes recurrendū, uos præstare sumptus, uos regē alere, uos inexplebilē auriā & insatiabiles ministros explere oportebit. Video præterea iter uos non paucos eē proceres, cōsilio, autoritate, atq; opibus pene pares. Cura regis uni cōmittēda erit, nō oībus. Ille dominus, ille rex uester iudicabitur, q regis corpus in potestate habebit. Et q̄s uestrū est, qui nō eum honorē sibi q̄ alteri malit? Semina inter uos discordiarum petitis, nisi prius in unū conueneritis, qui regis aræ præsit. Vos his incōmodis Frederias liberat: qui suo sumpto pupillum regum gubernans, dissensionum uobis fomitem aufert. Nec uos latet: quā doquidem tenera regis ætas ē, corpus eius in potestate Cæsaris rectius esse, q̄ in alterius auiuspiam. Ille enim consanguineus est, ex eadem familia natus: & imperator. Et quis pupillo regi conuenientior tutor detur, quam princeps primipum? Si sit inter uos & Hungaros contentio cōrā extraneo iudice, de custodia corporis regis: par causa uestra atq; illorū iudicabitur. Vtriq; regē petitis, utriq; fidelitatis documēta præstabitis. Verū in hoc illi supiores erūt: q̄a natū apd̄ se regē, coronatūq; dicēt. Apud Cæsarē uestra causa lōge iustior est, q̄ Hungarorum: seipsum tamen in cura patruelis uobis præfert. Curate regnum, pupillū sibi dimittite: quē postq̄ pubes fuerit, uobis in primis credet. Qd̄ uero oratores uestri dixere aliū regē accersiēdū a uobis esse, id magis terroris inuitādi causa dictum im-

perator existimat, q̃ quod animo uestro ea sententia sedeat. Neq; enim uestra fides incorrupta prius, hoc repromittit, neq; progenitorum Ladislai in uos collata beneficia hoc exigunt, nec innocens eius ætas quicq̃ demeruit. Cæterum uoluite animo prius ut sapientes decet, quem nam Ladislao præferre possitis: auius sanguinẽ, si matris originem memoriæ tenetis, quatuor Romanorum imperatores produxere. Si paternam prosapiam exquiritis: quinquies imperatoria dignitas in Austriali domo resedit. Obscuritatem quærat necesse est: ui tanta claritas non satisfacit. Addite potentiam, amicitias, clientelas. Austriam uobis uicinam possidet, Morauia, Slesia illi parent: Hungari & si res nouas moliri uidentur, ab officio tamen non recedent. Imperator a quorę gnum uestrum dependet, sanguini suo non deerit: nec ius familiæ suæ negliget. Baioariæ Saxoniæq̃; ducęs, Marchionesq̃; Brandenburgenses, et omnes ferme Germaniæ primipes, Ladislaum propinqua necessitudine attingunt. Non potest hic pupillus offendi: nisi et tota Germania lædatur. Hæc superflue uobis commemorari nõ ambigo, uerum ita iussit imperator. Ille in Italiam pupillum secum adduxit: reductum, puberemq̃; factum, si perstiteritis in fide, ad uos primum mittet. Vos interea pro grauitate integritateq̃; uestra, quod in rem Bohemiæ regni, pupilliq̃; sit, consulere admonet. Verisimilis oratio uisa, neq; sine fauore accepta: acceptioremq̃; Procopius noster collega reddidit, qui patrio sermone, latinæ

linguæ

linguæ ignaris uerba nostra interpretatus ē. Iußi sumus ex conuentu paululum abire: mox reuocatis respōsum datum. Rdditæ imperatori gratiæ, qui eam legationem misisset: atq; in dimittēdo rege, Bohemos præferret cæteris. Accipere se bene consulta cōsilia: missuros ex nobilitate sua primarios iuuenes, qui Cæsarē Italiā petentē sequantur, eiq; ministrent. Expectaturos quiete reditum, quem felicē faustumq; supum benignitate futurum exoptent.

De morte Barbaræ Imperatricis, uxoris Sigismundi. CAPVT. LIX.

APud Græcum Barbara imperatrix ea tempestate decēdit, inexhaustæ libidinis mulier: quæ inter concubinos illaudatum ævum publicæ agitans, sæpius uiros petijt q̄ peteretur: neq; Christianæ neq; alteri cuiquam religioni astricta: quippe quæ superos inferosq; ullos esse negabat. Ferunt eam anallas suas sæpe orantes ieiunātesue increpaße, quæ corpus suum frustra macerarent: fictumq; cœli numen placare uerbis crederēt. Viuendum suauiter dum uita suppetit: fruendumq; uoluptatibus: Id tātum homini datum, cuius anima cum corpore simul extinguitur: somniare qui alteram uitam sibi promittunt. Congrua moribus sententia. Nam qui relicto animi cultu uoluptati corporis se dedere, grauati uitiorū sarcina, non quibus explicent uitamq; corrigāt, sed quæ cœptum iter approbent, ea dogmata facile imbuunt. Neque inquinatis mentibus solamen ullum ualē-

tius, q̃ totum extingui morte hominem opinentur. Vna salus desperanti cœlũ, inferos non timere. Corpus Barbaræ q̃is infidelis fœminæ, Bohemi Pragam tulere: peractoq; funere in sepulchrum regium condidere. Nec defuere sacerdotes, qui prophanum cadauer ecclesiastico ritu sepelirent. Non sunt regibus scriptæ leges: nec in Bohemia quicquam non permißum. Fredericus postquam quieturos Bohemos intellexit, quorum motus in primis uerebatur, reclamantibus Hungaris & Austrialibus, assumpto secum Ladislao rege, Italiam ingressus augustalem coronam a Nicolao quinto pontifice maximo Romæ acepit. Exin uisitato apud Neapolim rege Alphonso, cuius tum opes florentissimæ fuerunt, cuiusq; neptem in matrimonium duxerat, Leonoram, regis portugalliæ filiam, moribus ac forma præstantem: domum redijt. In eo itinere Ladislaus sæpe fugam molitus est, consilio pedagogi fretus: cum quo postea captus, usque in hunc diem astoditur ĩ uinculis.

Quomodo Austriales Ladislaum regem ab imperatore petentes, non exauditi, bellum mouent: Nouãq; ciuitatem obsident.

CAPVT LX.

AVstriales interea suasore Vlrico Eizingero, sũptis armis præsides prouinciæ a Frederico instituros ui pellunt: gubernatores ex seipsis duodecim eligunt, summam rerum Eizingero committunt. Inuento rẽ quoq; nouitatum alterũ Vlricum Ciliæ comitẽ in so-

cietatem

ætatem accipiunt, auxilia ex uicinis gentibus accersiũt: reuersum impatorem, missis legatis, aut regẽ Ladislaũ tradere, aut bellum expectare iubent. Postulatis non tã reiectis q̃ suspensis: impatientes magis moræ q̃ belli, infestis signis Nouam Ciuitatẽ petunt. Committitur primo aduentu atrox pro portis prælium: nullus sagittis modus, cadunt sine numero tela. Bombardæ stragem hostiũ horrendam ædunt. Miserabile uisu, disiecta passim membra equorum atq; hominũ cernere, cruorem late fluentem aspicere. Qua densissima fuit, unus perfregit ædem lapis emissus, idem alius atq; alius feat, prostratis quæcunq; occurrere, inermibus atq; armatis: nec tamen intermissa pugna. Conglobati hostes, magis ac magis instiere. Vbi res gladio geri cœpit, ac uir uirũ manu prehendit, equus equũ impulit: pugnatũ est aliquãdiu æquo Marte. Postremo Cæsarianorũ acies, nõ tam uirtute q̃ multitudine supata, terga dedit, atq; in urbem trepide se recepit: unius militis Andreæ Poumkircher, postea a Cæsare ad Baronatum suffecti, audacia, auctãtẽ tuta est. Qui ne uictores cũ uictis uno agmine irrumperent, tãdiu pro porta solus impetum tenuit, donec cõuersi fugientes, globo facto, ex loco difficili hostẽ repulso, ianuã clausere. Firmata est deinde obsidio: & oppugnata machinis mœnia. Ex Bohemis solus Henricus Rosensis cum ducentis equitibus, peditibus ferme octingentis in castris fuit. Hungari nondum uenere. Neq; enim per inducias bellum inferre Cæsari licebat.

Atrox bellũ ante Nouã ciuitatẽ cõmittitur.

Austriales circiter duodecim milia militum expeditos in armis habuere. Georgius Poggiebracius Cæsari, cuius erat amicus, opē laturus, sedecim milia militum cōgregauerat: Sed audita cōcordia, in agrum regulorum Rosensium exercitum duxit: uillasq; late populatus ē. Imperator enim interuentu Caroli Marchionis Badensis, Sigismundiq; Salczburgēsis archiepiscopi, Ladislaum e manu sua dedit: Austrialibus multa promittentibus, quæ mox Barbara fide negauerunt. Inter cætera conuentum erat, ad iij. idus Nouembris conuentum Viēnæ habere, in quo uocati utriusq; partis consanguinei, Bohemi quoq; atq; Hungari, de tutela regis nōdum puberis iudicarent, Ladislaum interea in potestate comitis Ciliæ extra Viennam degere, nihil prius administrare q̄ cōsilij decretum fieret. Verum puer postridie in urbem ductus, summis nouisq; honoribus exceptus, euestigio magistratus in ciuitate creauit: præfecturas tota prouincia instituit. Sacerdotia donauit: regio more curiam erexit. Hungari ad eum uenere: inter quos Iohannes Huniades fuit, qui tum comitatum Bisterœnsem regia beneficentia consecutus, haud aliter q̄ principes consueuere, nouæ dignitatis insignia suscepit. Accersiunt et regem suum Bohemi, cum Georgio Poggiebracio: quibus non minora Ladislaus pollicitus, q̄ pater atq; auus promiserāt. Postq̄ dies affuit cum imperatore cōstituta, Ludouuicus Baioariæ & Gulielmus Saxoniæ duces, Albertus quoq; Marchio Brandenburgensis, Carolus Badensis,

densis, & multi ex Germania prælati ac principes aduenere. Frequens conuentus habitus. In quo præcipente Ladislao, oratores imperatoris, inter quos & ipsi fuimus ita auditi sunt, ut uicti apud victorem. Frustra æquitas, frustra honestas, in medium deducta. Cuncta ex arbitrio comitis gerebantur. Ipse pro rege uerbum faere, ac respondere: q neq; leges neq; pacta victorem obligare posse aiebat. Fredericu et iure simul & bello exadisse: armatis ac fortibus iura fauere. Postremo infectis rebus conuentus dissolutus. Nicolaus Cardinalis sancti Petri, doctrina & uitæ integritate conspicuus, ad componendã pacem Apostolico imperio missus, ab Austrialibus reiectus est. Ladislaus quamuis rex appellaretur, alieno tamen arbitrio ductus, in regnis suis triumuiratum deduxit. Iohannes Huniades Hungariam rexit, Poggicbradius Bohomiam, Vlricus Austriam. Penes hunc maior autoritas: qui regem in potestate habens, illis quoq; imperare posse uidebatur. Promiserat Vlricus & Hungaris & Bohemis regem ad eos prope diem uenturum. Hungaris primum satisfacere statuit, diem illis apud Pozonium constituit. Conueniunt frequentes Hungari: res ibi pro uoluntate Huniadis ordinantur. Potentiori oia parent. Vlterius regnum ingredi neq; regi neq; comiti uisum. Fit reditus in Viennam. Bohemis dies instituitur, qua regem coronandum Pragæ susapiant. Erat inter Bohemos Iohennes Smiricheus, homo nobilis, & facundiæ gratia inter primos constitutus. Is postquam regem

Bohemiam ingressurum cognouit, literas huiusmodi ad eum dedit: Iohannes Smiricheus Ladislao regi salutem. Venturum te quamprimum in regnum tuum probo: si modo imperaturus ueneris, nõ pariturus. Inermẽ impotentemq; intrare non laudo, si non bicipitem mater peperit, ut ex duobus capitibus unum Viennæ apud amicos dimittas: alterum Bohemorum dubiæ credas fidei. Vale. Epistola comiti reddita est: qui cognito tenore Georgio eam remisit. Ille aversito proærum consilio, inter quos Iohannes non in postremis erat, literarum sensum suppresso scribentis nomine recitat, quid mereatur scriptor pernarratur. Dignum morte primi iudicant: nec Iohannes suo loco sentẽtiam dicere iussus, adversari audet: proditorem & ipsum patriæ, affligendumq; summo supplicio censet, qui ea scripsit. Profertur mox epistola eius manu conscripta: & impressum annuli signum recognoscitur. Damnatus ore suo, comprehenditur, duarum horarum tempus datur, in quo si uelit, & animæ suæ saluti, et domesticis rebus consulat. Nec diutius uitæ dimissus, gladio percutitur. Sic uir magis eloquens quã cautus, dum alienam seruare uitam studet: perdidit suã.

De electione Comitis Ciliæ, & priuatione administrationis suæ.

CAPVT. LXI.

Comes

Comes interea, ut q̃ splendidæ regẽ in Bohemiam duæret, haud ignaue operã dabat: ad eã rẽ non parum auri necessarium erat. Publicum ærarium exhaustum, qui eam summam crederent, neq; negociatores, neq; proceres inueniri. Mos est Austrialibus quotiens repẽtina principi necessitas ingruit, ex subditis pro modo facultatum pecuniam exigere: q̃ uocant Steuram. Id tamẽ irremissu prouincialium haud permissum. Huc ergo reuertitur. Cõuocãtur apud nouũ Tritiaburgum pro ueteri cõsuetudine quatuor ordines: sacerdotes, Barones, nobiles, ciuitates. Ibi comes præsente rege cõuocationis causam ediãt. Iter in Bohemiã regi necessariũ ostẽdit, qua pecunia sit opus exponit, principi suo ut subueniant hortatur: neq; inopem mendicantiq; similem ad coronam suscipiendam ire permittunt. Conuentus deliberandi copiam petit. Ibi Eizingherus, qui iam pridem a comite suspectus, extra regis gratiam electus, occasionem qua se uindicaret expectabat: idoneum nactus tempus, uocatis seorsum primoribus, quos sibi fidos, comiti infensos credit, ita loquitur. Quid agimus uiri Austriales, sp ne Ciliẽsis mãcipia erimus? Imperatoris iugum excussimus, ut comiti seruiremus? Moderatius certe illius regnum fuit: tolerabilior duratio: Ille in Austria natus, nostrorum principum sanguis erat: & si uerum fateri libet, nostri domini dominus. Quia tamen ex re sua magis quam principis nostri prouinciam rexerit, arma sumpsimus, præfectos

eius

eius eiecimus, regem nostrũ uindicauimus. Hic ille nostra demum ætate principatus honore donatus, nos omnes pro seruis habet. Cui nostrum de republica consilium creditur? Iniussu nostro rex in Hungariam ductus est: superis gratia qui remiserunt incolumem. Nũc nescientibus nobis promissus Bohemis: Hungarica Bohemicaq; negocia solus comes pro libidine sua duat. Neq; contentus duorum regnorum gubernatores uectigales sibi fecisse, Austriam solus exhaurit. Nam quota portio est, quam regius sumptus accipit? Quicquid reliqui ẽ, comiti cedit. Maior ei q̃ regi familia seruit. Tacco cõcubinã instar reginæ altum: cuius uirum conuenem nostrũ o Vienenses interfecit. Plena prædonibus & meretricibus domus eius: inter hos regias opes effundit. Magistratus, præfecturas, sacerdotia uendit: ubi non sufficiunt publica furta, ad priuatas facultates manus admouet. Quicquid olim peccauere opulenti, hodie plectitur: nulla uetustas impunitatem criminis habet. Neq; tuta innocentia est, inconuicta puniuntur scelera. Et offendisse maiestatem conuincatur, quisquis diues habetur. Nemo suæ substantiæ certus dominus. Equi, serui, liberi, coniuges uestræ, pro libidine comitis auferuntur. Quibus in Bohemiam pergat peccatis fateor non iniqua postulatio est: si fraus absit. Cautiorẽ me comitis artes ac uersutiæ reddũt. Si hæc peccata nõ regi quæritur, nouũ aliquod bellũ, nouum argentum pariet. Nostris alitur malis: sua quies, pax eius, nostrum bellum est.

est. Insecurum fiat nostra securitas. Pudet me patientiæ nostræ, qui si uiri essemus, facile obprobrium hoc e nostris oculis ejæremus. Sed fuit hactenus prohibita conuentio: nũc simul cõgregatis reipublicæ licet consulere. Resumite alacres spiritus, amicos quisq; uestros commonitos reddite, ad imperium præsto eam armis adsint. Accingimini mecum: aut uobis libertatem, aut mihi mortem parabo. Illud ĩ primis mihi ex usu uidetur, multitudo ne regi postulata deneget: paucos ex primoribus eligat, qui regem adeuntes, semotis arbitris prouinciæ necessitates exponant. Non dubiũ quin uobis mihiq; id muneris demandetur. Ego, si regis alloquendi facultas detur, excluſurum me comitem nequaquam ambigo. Placet Eisingheri consilium, dant inuicem dextras iureiurando se astringunt alterum alteri non defuturum: donec comes ejiciatur. In conuentu prouinciali ũ quæ uolunt ex sententia ordinant. Nec morati, regem adeuntes, daturos argentum prouinciales offerunt: esse tamen quæ soli sibi mandata perferant, rempublicam Austriæ concernentia. Iubsis exire cæteris: soli apud regem manent. Ibi Eizingherus regem Austriali sanguine natum dicit: nullos sibi fideliores austrialibus esse. Imperium eius, illis naturale: cæteris uiolentum. Consilium ab his recipi oportere qui amant. Moleste ferre Austriales principis sui negotia non bene administrari, expilari prouinciam, uexari subditos, uicinorum odia prouocari. Comitem dominare suos; regem ad inopiam

redigere

redigere Ladislaum regem uocari, comitem regnare, bellum ab eo cum imperatore nutriri. Gubernatorem autem Hungariæ annuo quatuor & uiginti milia nummum regi pendere, comiti duodecim milia. Idipsum reliquos prouinciarũ præsides facere, oẽs comiti uectigales eße. Nihil dubiũ quin ea mens hoïs ad regnũ quoq; aspiret: amouendum eum priusquã meditata perficiat. In atroãbus delictis etiam cogitatiões plectendas eße. Poße haud difficile comitem cijã: uerum taturnitate opus. Aperto consilio postquam cuncta placent, intromißo comite deliberatio conuentus exponitur: promissa peccunia diatur. Viennam tamen dum exigitur esse petendam, ordinandam ciuitatem, ne quid in absentia regis turbarum exoriatur. Ficta pro ueris plerique referunt. Cõmendat deliberata comes. Eizingerus Viennam præcurrit: senatum de mente regis edocet, aulus reditus ciuitati iucundißimus fuit. Nihil prima die actũ. Postera summo mane Eizingerus regiam adit: collocatis in proximo diui Augustini templo mille armatis, qui præsto ad signum irrũpant: alios tectis armis intra re palatium iubet. Conueniunt frequentes consiliarij, regem in cubiculo salutant, proceres exiturum in aulam expectant. Ex familia comitis nemo intromittitur. Vltimus oĩm adest ipse comes: qui apud concubinam dormierat, nec tam cito uenisset nisi uocatus ab amicis in palatio nouas res parari cœpisset. Pulsanti fores non potuere: donec furens calabus insultauit. Vbi ad regem uen

gem uentum est: silentium aliquãdiu seruatũ. Deinde Eizingerum innuente rege ita locutum accepimus. Ab hac hora comes regiam tibi curiam interdictam fato: abi quolibet gentium. Neq; posthac gubernatoris nomen, neq; consiliarij, neq; regij familiaris usurpes. Hæc mihi tibi dicere rex iußit. Ad ea comes nihil mutato ultu, forti & constanti animo indignum se cui talia dicerentur respondit. Aemulorum suorũ ea esse, non regis, solere principes qui de se benemeriti essent, his meliora referre: se patri Alberto, se matri Elizabet, se ipso Ladislao suma fide seruiuisse, pro eo prius fudisse sanguinem q̃ nasceretur. Bella eius tã difficillima cõfecisse, fuisse in carceribus, patrimoniũ fudisse, imperatoris odiũ inã disse, ut regnum ei conseruaret: scire se benignum regem habere & accepti beneficij memorem. Quæ dicta essent uerba, moribus suis non conuenire: Eizingerum ea excogitasse: qui iã pridem sibi fuisset infensus, quoniã pro sua libidine expilari regis bona nõ potuisset. Orare ne plus inimicorũ odia q̃ sua merita ualerẽt: ne bonitatem regiam aduersariorũ malignitas uincret. Fit silentiũ loquto comite: nõ satis certo sentitur, an rex in sententia persisteret, & mutatũ eius animum ratione comitis uerebantur, inclinaturi quo ille se uerteret: ex cuius nutu pendere uictoriã norant. Eizingerus de statu suo solicitus nihil cunctandum ratus: priusq̃ rex comiti responderet, ita inquit. Ego mandante rege uerba fec, nihil de meo locutus sum: ipse adest, ipse me iudi-

cet.

cet. Dabo merito pœnas, si meam tibi comes non regis uoluntatem exposui. Effare tandē rex optime: nec nos ultra suspensos teneto. Tum rex placide, ut consueuit, ex mea, īquit, intentione ac uoluntate locutus est Eizingerus: atq; his dictis subticuit. Vidisses erectas Austrialium mentes: et iā comiti tāq̄ uicto eiectoq́; insultantes. Ille ad proœres exiens quos in aula congregatos diximus, eiectionis suæ contumeliam exposuit: consilium atq; auxilium expetens. Quibus in uoluntate regis omnia sita respondentibus, ad sororem regiam se contulit: ab ea præter lachrymas & muliebrem eiulatum nihil extorquet. Et iam undiq; per pallacium ire armatos animaduertit. Cedendum itaq; potenti inuidiæ censuit: neq; parum putauit ex inimica ciuitate saluum corpus educere. Clientes eius audita rei nouitate sibi quisque fuga consuluerant. Tacitus igitur & confuso similis cum quatuor tantum comitibus ex aula discedens, in patriam suam concessit. Albertus Marchio Brandenburgensis ne populares saxa in eum iacerent, ad portam usq; tutum iter fugienti præbuit. Verum quis prohibitæ manus fuere: linguæ libertate usi probrosa ī abeuntem maledicta omnis generis congessere. Inconstantis fortunæ singulare documentum. Nam qui paulo ante tutor regis & secundum in austria caput erat, in quē omnium oculi respiciebant: qui belli pacisq́; munera solus agebat: unico regis uerbo potestate priuatus, inops consilij, & animo confusus abijt.

De coro

De Coronatione regis Ladislai.

CAP. LXII.

REx paulopoſt magnificentiſſimis apparatibus Bohemiam petijt: atq; in Praga ſummos conſecutus honores: regni coronam accepit, Bohemi ĩ cius ſumptus ſuorũ quiſq; cẽſuum tertiam partem contulere. Ex ea pecunia coronationis ſolennia peracta ſunt: ſupportata auriæ onera, et nonnulla coronæ caſtra redempta, quæ uel Georgio Poggiebrado, uel amicis eius commiſere. Manſit ibi non paruo tempore Ladislaus: nec unquam hæreticorum eccleſias q̃uis rogatus intrauit: neq; ſacris eorum interfuit. Presbyter quidam ex factione Rochezanæ, in ſacello arcis rem diuinam facturus, ſacerdotale ueſte ornatus ad altare conſcenderat. Rex eo in loco ſacra quibus intereſſet celebrare iuſſerat. At ubi hæreticam id muneris occupaſſe, nec uelle alteri locum facere didicit: miſſo magiſtro militum, prophanum ſacerdotem niſi abiret rapi extra ſacellum, & de proxima rupe precipitari iuſſit. Illi charior uita quam cõtumacia fuit. Rochezanã in celebritate corporis Chriſti ſacram euchariſtiã per urbem deferentẽ ex feneſtra conſpicatus, nullum reuerentiæ ſignum præbuit. Per cantantibus amicis ut quid ſacramentũ inhoneſtaſſet? Non me latet, inquit, diuiniſſimum Chriſti corpus dignius eſſe quã per me ſatis honorari poſſit, nec mea reuerentia gloriã eius auget, neq; dehoneſtatio decus imminuit. Verum mihi cauendũ ne dum Chriſtum honoro, ſacrilegũ presbyterum Ro-

chezanam popularibus approbasse uidear: quorum plerunq; mores ex principe pendent. Nec illi me deum contempsisse putabunt: cuius sacratissimũ corpus catholici presbyteri manu summis semp honoribus prosecutũ uidere. Grauis hæreticæ factioni: iam mora regis in Bohemia esse cœpat: cuius sacra ab eo et a cæteris principibus dietim confluentibus cõtemnebãtur. Et iam qui decepti errabant, aliorũ contemplati mores, suas ineptias cognoscentes: relicta Hussitarum perfidia, ad ecclesiam reuertebãtur. Ob quam rem cupientem in Austriã reuerti regem, nullus hæreticorum est aduersatus. Prius tamen q̃ rediret Vratislauiã nobilẽ urbẽ, reuisit Slesitarum caput. Ibi cum diuinis interesset in æde pontificali, frequentesq; principes conuenissẽt, Poggiebracius quoq; proximus regi astaret, fama est, eaq; uulgata, Chilianũ quendã parasitum ex his qui stultitiam simulantes alios stultos faciant, Poggiebracium his uerbis compellasse. Quo uultu sacra nostra respicias plane aduerto: animum non intueor. Fare obsecro, nonne satis nitida tibi uidetur nostra religio? Vides ne q̃ multi & magni principes, & ipse rex noster unum ritum sequantur? Cur non his potius q̃ Rochezanæ consentis? An plus sapere paucos Bohemos q̃ reliquam Christi ecclesiam censes? Quin relicta incondita plebe, nobilitati te iungas nobiliter. At Poggiebracius: Si tua hæc sunt uerba, inquit, non es quem simulas: tibi tanq̃ prudenti respõdeo. Sin aliena, satis facere me illis optet: audi ergo. Ecclesi-

Chilianus histrio Poggiebracium de sacris sapienter ĩter rogat.

asticas

asticas ceremonias sua quisq; pro fide gerit. Sacrificia ea facimus: quæ credimus deo grata. Neq; nostri arbitrij ē credere qđ uelimus. Victa magnis rationibus mēs humana, uolēs nolensq; capitur: utq; natura instituta ē, altera facile trahitur, altera elabitur. Mihi ꝑsuasa est meorū sacerdotū religio. Si tuā sequor, hoīes fortaße fallam animæ meæ cōtrarius: deum qui corda inspicit ne queo fallere. Neq; me tui similē eße decet. Aliud histrioni, aliud uero nobili conuenit. Hæc uel tibi habeto si sapis: uel his referto, qui te submisere. Comes Ciliæ dum hæc aguntur fractus aīo, & omni spe reliqua destitutus, ab eo petere salutem coactus est: cuius saluti fuerat insidiatus. Ad Fredericū igitur cōfugiēs, malo se usum consilio dicit, qui dominū suū reliquerit atq; impugnauerit: recepisse se patrati sceleris pœnam, regia curia deiectum, & in alienis hospitijs auxilia mēdicare coactū. Pœnitere q̄uis sero prioris uitæ, dignus tamen cuius Cæsar misereatur: qui non tam nocuisse q̄ prodesse poßit. Restituturū austriam si suo consilio fides sit: nam secū primores prouinciæ sentirēt. Petit errati ueniam, & in posterum magna pollicetur: si pristinā in gratiā recipiatur. Cæsar cui uerba dare difficilimum eßet, multa se comitis defectōe paßim dāna tulisse cōmemorat, eaq; resartiri expostulat. Neq; Austriā sibi promitti sufficere, quæ nō eēt ī comitis pōtate, si sua q̄ possideret comes traderet: poße recōciliationē seq. Sin minus, nō placere pœnitentiam: quæ non sentiret pœnam. Diu res agitata

est. Postremo cum Fredcrias facta cuperet, comes uerba offerret, infecto negocio discessum est. Erat per idē tempus inter Franciscum Fordam Mediolani ducem, & rempubliam Venetorum, graue atq; atrox bellū. Alphonsus Syliæ rex Venetos adiuuabat: atq; ob eā causam Florentinos Francisci amicos armis præmebat, eūq; Senenses sequebantur. Nec dubiū erat quin Francisca cōditio multo inferior uideretur. Quod cum ipse aduerteret, externa ex Gallis auxilia acersiuit, conducto grādi stipēdio, Alphonsi æmulo, Renato Lothoringiæ duce, qui paulo ante ex regno Liæ fuerat expulsus. Huius aduentu magna fortunæ inclinatio facta est: & Venetorum exeratus loco pulsi, debiliores uisi sunt. Sensit hæc Ciliæ comes, atq; hinc suæ miseriæ finem sperare cœpit. Missisq; ad Venetos legatis, uenturum se cum ingentibus Bohemorū copijs auxilio polliatus ē, & finē bello impositurum: si stipendia darentur. Neq; id erat difficile. Nam Bohemi nouarum rerū cupidi, & in armis educati, nullo impio domi teneri queunt, si quis militātibus mercēdē offerat. Adhibuerunt aures Veneti. Sed cū longinqua militia multum auri exposceret: oblatum potius cum hoste pacem accipe, q̄ dubiū emere bellū uoluerunt. Frustratus ijs comes, postq̄ foris nullum exilij sui præsidiū reperit: per amicos reconciliari Ladislao quærit. Neq; amplius aduersata fortuna est. Inuisus Baronibus Eizingerus, quorum auaritiæ atq; rapinæ obsistebat, conseruare gratiam regis nequibat: cum illi modo

illi modo per seipsos, modo p filios, qui regi diu noctuq; astabant, Eizingerum criminarentur, & indigne pulsum comitē diærent, regi propinquū, & qui sibi regnum restituisset. Libuit igitur ab exilio reuocare comitem.

De reductione Vlrici comitis Ciliæ & restitutione amministrationis sibi factæ. CAP. LXIII.

COmes ijs gestis, per amicos clam regi reconciliatur, reuersusq; Viennam magno & splendido apparatu, mille ducens equites expeditos in armis, adit: uenienti rex obuiam extra urbem factus est. Primores, nobiles, populares, omnes sceuti salutare, ample cti, laudare comitem: certare inuicem contumelioſius eiecerint, an magnificentius reuocauerint. Mira rerum mutatio. Qui pauloante mœstus in exilium ierat, in triumphantis modum reuertitur. Eizingherus, qui culmē potentiæ conscendus eum deiecerat: qđ in alium statuit, in seipsum pati cogitur. Intrante nanq; urbem comite, ipse eum amicis egreditur: spontaneum exiliū eligens. Lubricus apud reges primus est locus, solida potestas, unius uoluntate, subnixa. Ferunt comitem, Eizingheri cognito recæsu, laudasse hominem, qui fortunæ ludibrio se subtraxerit: paratum ei turpissimam fuisse mortem, si iudicium expectasset. Vsurum optimo consilio, si aeriales procellas perpetuo declinauerit. Nec tamē sibijpsi aeriæ mores placere, fluxa inœrtaq; oīa cē, oībus horis instare piacula,

Vlricus comes Ciliæ, qui ī exilium missus fuerat, reuocatus magnificæ excipitur.

Eizingerus urbe relicta exiliū quærit.

re pericula, acceptam superiori anno ignominiam meti suæ semper hærere, semper ante oculos esse, turpem electionem, contumelioſum exilium, probroſa uerba: mirari quod non peiora pertulerit. Deo gratias agere, qui ſibi priſtinum ſtatum reddiderit: ſatisfactum honori ſuo eſſe, nec plura cupere. Manſurũ tamdiu apud regem, donec electionis infamiam glorioſi reditus rumor extinguat: potentiam deinde, & regis amicitiam, & populares aures malle ſe dimittere q̃ perdere. Non tam fortiter ea fecit: quam dixit ſapienter. Potentiam qui conſecutus fuerit, nemo tam facile deponit, quam damnat. Retinent amici, implicat gloriæ cupido, obſtat inimicorum metus: ſemper eſt quod craſtinare compellit. Facilius Gordij famoſum ĩ Aſia nodum quis ſoluerit, q̃ potentiæ regniq; blandicijs ſeſe expliciuerit.

Potentia facile uitupatur, difficile abijcitur

De dolo comitis Ciliæ, Ioãnẽ Huniadem ab administratione regni Hũgariæ cupientis amouere. CA.LXIIII.

HVngari poſtquã regem ĩ Auſtriam rediſſe acapiunt, legatos ad eum e ueſtigio mittunt: utq; in Hungariam ueniat, ſuum regnum uiſitatum petunt, Iohannes Huniades per idem tempus Hungariam fere uniuerſam in poteſtate habuit, regiæ arces in manu eius fuere, equeſtres pedeſtresq; copiæ uni ei paruere. Id nonnullis regni Baronibus inuidioſum ac moleſtum erat, atq; in primis comiti Ciliæ, qui locũ eius optabat: nec poſt lectionem ab eo promiſſum aſperat aurum.

Criminari

Criminari ergo Iohannẽ, regi odiosum efficere, illum regẽ esse, nõ Ladislaũ: uectigalia ad eũ aucta deferri, munitissima regni opida, aras, equos, arma, in potesta te eius esse. Nihil dubiũ quin regni coronã quærat: si ne queat p Christianos, conaturũ p Thurcas: quibus bis magnos Hungarorũ exercitus prodiderit. Palã Thurcis infestũ uideri: clãculũ esse amicũ. Bis fidẽ ab eo uiolatã, reginã Elizabet, introducto rege Poloniæ, contra ius fasq; repulsam: Polonũ quẽ acersierat, in bello desertũ. Si pgat ĩ Hũgariã Ladislaus, in eius manu aut ui, aut ueneno piturũ. Id solũ quæri, dũ regis in Hũgariã trãsitus petitur. Qui proximas ex arbitrio suo regũt, eos siue fraude dolisue supioris præsentiã expetere, insidias procul dubio in caput regis paratas esse. Præuenẽ dũ faciunt: & in autorẽ uertendũ scelus. Promittendum in Hungariã iter, prius tamen Iohannẽ subspecie pacandi regni ad curiã euocandũ, uenientẽ capiendũ atq; necandũ: sic Ladislaũ paterna regna pfrui posse. Tutissimum illud consilium ac salubre uisum: compositis insidijs, Iohannes ad regẽ uocatur. Ille ab amicis de fraude certior factus (difficulter enim res magnæ silentur) pariturũ se regi in Hũgaria respõdit, iturũq; quocũq; iusserit: extra regni fines nõ cẽ obnoxiũ. Mittũtur igitur ad eũ primores curiæ cũ comite Ciliæ, qui secum in finibus Hungariæ conueniant ad oppidum Coziæ, conuenumque Viennam abduere: si nequeant, intra oppidum arte tractum interficiant.

Iohannes ad iactum teli cum duobus milibus equitum cõ
stitit, colloquium in campis offerens. Comes Ciliæ se re
gis uicem gerere ait, gubernatori eos adire qui regis
mandata perferant, haud indecorum esse: neq; se ita i-
gnõlem, ut œdere Iohanni debeat, colloquium intra op-
pidum & quietius & honestius habere posse. Iohannes
legationem ad se missam dicere, legatos ei œdere ad quẽ
mittantur: de nobilitate non esse in præsentia certandũ.
Cæterum in Hungaria, comites Ciliæ regni gubernato-
res sequi solitos: postremo munita se oppida minime in
gressurum, nisi præsidiũ intus habeat, æque ut comes.
Ita rebus infectis discessum. Nouæ deinde fraus excogi-
tata. Viderunt Iohannem communes amici: aduentus in
Viennam promissus: si modo rex principesq; nominati
suis literis securitatem facerent. Oblata sunt omnia quæ
optauit. Ille ad octo milia passuum Viennæ appropin-
quauit. Ad quem Lambergius nobilis æques, iussu comi
tis egressus: properare eum festine iußit. Iam enim rex
magno comitatu obuiam exisset, & cum eo comes: qui li
teras publicæ fidei afferret. Motus eo nuncio Iohannes,
triginta ferme stadia uersus urbem profectus est: inspi
ciensq; late campos, cum neminem exire obuiam cerne-
ret, in propinqua uilla consedit. Tantisper moratum, co
mes cum quadraginta tantum equitibus adijt: & ne regẽ
occurrentem moraretur, equum repente ascendere, fe-
stinareq; iußit: Iohannes late, inquit, campi patent: neq;
ego uel regem uel alium quempiam uideo uenientem.

Tum

Tum comes æstum causatus, regem intra uineas & arbores expectare in umbra dixit. Interrogatus de literis apud regem eas esse respondit. Intellexit fraudē inesse Iohannes: seq; uerbis incassum duci. Conuersus ad Lambergum: recte, inquit, mentitus es mihi. Cui Lambergius. Quæ iussit comes ea dixi. Si quis error inest, eum argue. Ipse suam causam agat, qui mandauit: mihi parere necessarium fuit. Rursus Iohannes comitem intuens: siccine ludificare homines pergis? Fraude me appetis? ego te ui possem perdere. Inciderat in foueam quam foderat si uellē. Quis prohibere potest, quin de te hodie ultionem accipiam, dignaq; tuis factis præmia reddam? Reuerentia regis te saluum facit: illi tuam uitam dono, non tibi: caue post hac, ne meos ante oculos ueneris.

Atq; ita rursum conueniendi spes adempta.

Multa post hæc inter Hungaros & regem agitata sunt: & cum ipso Iohanne pactiones habitæ.

Arces nonnullæ regi redditæ: rex ipse Budam profectus.

De cruce signatis, & pugna eorundem contra Turcas, uictoriaq; apud Albam in Hungaria habitis.

CAPVT. LXV.

l 5 Interea

INterea mortuo Romæ Nicolao quinto, Pontifice maximo: qui Eugenio quarto ſucceſſerat, Calixtus tertius Petri cathedram eſt adeptus. Qui cognita Machumetis Thurcarum imperatoris uoluntate, Hungariam ſibi armis ſubijcere cupientis, iam enim Cõſtantinopolim Græciæ culmen expugnauerat, Iohannem cardinalem ſancti angeli, uirum induſtrium ac magnanimum, cum legatione in Germaniam miſit: ſeptentrionis uires in Thurcas conaturũ. Coactus eſt exercitus non tam armatus q̃ fidelis. Vulgus incomptũ, populares, inopes, arma ſumpſere, quos æternæ uitæ præmia commouerũt: opulenti homines, præſenti rerum ſtatu contenti, domi manſere. Odioſus plerunq; potentibus ſermo diuinus: quibus deſunt facultates leuis in cœlum uolatus. Machumetes aũt Conſtantinopolitana victoria ſuperbus, congregatis ingẽtibus copijs, in Thraciã per tribulos in Hungariã properans: centum quinquaginta milia pugnatorum ducere ferebatur. Et inflatus opinione ſui, tantoq; tumens exercitu, nil dubitare, quin deuicta Hungaria, Illiricos penetrare ſinus, atq; intima rura Liburnorũ & fontẽ ſuperare Timaui. rerũq; caput Italiã atq; Romã uno impetu ſubigere poſſet. Verũ parua urbs, & alioquĩ nobilis, tãtos eius conatus retinuit: Thaurinum appellauere maiores, noſtra ætas aliã uocat Albã, ad cõfluentes Danubij Sauiq; ſitã. Hanc primã oppugnare ſtatuit, propter oportunitatẽ trãſeundi fluminis. Iohãnes Capiſtranus ordinis Minorũ profeſſor, uitæ ſanctimonia clarus, ea tem-

ea tempestate Hungaros in arma publicis sermonibus exarabat. Qui ubi appropinquare Thurcas accepit: nihil moratus, in Albam se contulit, haud paruam cruce signatorum manum adducens. Iohannes quoq; Huniades cõtractis raptim copijs, eo profectus ẽ. Cardinalis Budæ remãsit: auxilia undiq; aens. Rex ubi aduenisse Thurcas cognouit, nec uires Hungaris esse quæ tantum uim ferre possent, mobiles gentis animos ueritus, neq; satis tutum Budæ morã arbitratus: subspede uenatiõis urbẽ egressus, in Austriã propere se recepit. Thurcæ interim apud Albã castra metatus, summis uiribus eam urbis partẽ oppugnare adoritur, qua planus patuit aditus: dispositisq; tormẽtis rarę atq; insolitæ magnitudinis priores muros aperuit. Vacuũ haud paruũ spaciũ intus erat, usq; ad murũ alterũ. Hic cruce signati stationes habuerũt. Parũ tecta armis aues, gladijs hastisq; tãtum hispida, uerũ ferocitate animi, & cœlesti auxilio tuta. Ingressi p muri ruinas Thurcæ, atrox cũ his prælium cõmisere. Capistranus ex turri clamitans Christianos hortari, uexillum crucis ostendere, opem de cœlo promittere, maledicere hostibus, dei præsentiam implorare. Huniades modo huc modo illuc cũ globo militum currere, instaurare ordines, pro sessis ualidos, pro saucijs integros suffiere: ipatoris ac militis officiũ exeq. Pugnatũ ẽ summa utrinq; ui: mõ nostri, mõ Thurcæ pedẽ referre. Hinc uiuẽtiũ clamor, inde morientiũ exaudiri gemitus. Audaces, primiq; bellatores cõfossi gladijs cadere,

super

ſup cadauera paſſim ſtrata belligerári: pulſi extra mœnia hoſtes. Inſtante ſuo imperatore, urgente, caſtigante, thurcæ iterum irrumpere, iterum pugnare: acriter Chriſtianos in ultimum diſcrimen adduxere. Poſtremo Chriſtiana uirtute repulſi, denuo periculi magis q̃ pudoris anxij, oppidum fœda fuga reliquere. Rurſus ſequentibus cruce ſignatis, extra muros pugnam inſtaurare: Mox ex propoſito fugere, & quã remotiſſime ab oppido Chriſtianos protrahere. Interim eadem a latere immittere, quæ reditum in urbem egreſſis intercipiat: furentes noſtri ac uictoria exultantes, in quod præcipitarentur diſcrimen non aduertere, paulum procæſſuris & a fronte & a tergo periculum imminere. Vidit ex muris Capiſtranus trãſuerſam hoſtiũ aciem, inſidias q̃; cognoſcens, reuocare ſuos cœpit. Cum parum exaudiretur, tympanis ac tubis confundentibus uocem, præceps in pugnam dilabitur: atq; inter duas acies, inter tela uolantia peruarrens, clamoribus ac ſignis cruce ſignatos redire coegit: apud quos nulla erat Huniadis uel fides uel autoritas, quorum magna pars Theutonica fuit, Hungarico infenſiſſima generi. Fraudati magna ſpe Thurcæ in Caſtra redierunt: eam quatuor & uiginti horis inter diu noctuq;, nunc muros quatientes, nunc manu pugnantes prælium protraxiſſent. Multi ex utraque parte cæſi: plurimi ex Thurcis: & hi quidẽ præſtantiores. De cæſis hoſtibus uaria ſententia eſt. Quidam ſuper quadraginta milia perijſſe tradiderunt: nõ nulli

Fuga Turcarum.

nulli uiginti milia cæsa fuisse affirmant: Alij ad summum quatuor milia cæsa fuisse dicunt: quod nobis infrauerum esse uidetur. Neq; enim in tanto exeratu uideri cladem ea occidio potuisset. Maior profecto iactura tantum imperatorem fugere compulit: qui sequenti nocte inænsis castris ac machinis, cum toto exeratu trepidus abijt. Nec tam audax superbusq; uenerat: quam timidus demissusq; fugam arripuit. Traditum est sub pupilla confossum saluum desperasse, uulnus eius obstidioni finem dedisse: inter fugiendum plures quam in acie periisse. Victoribus ea tantum præda relicta est, quæ non potuit ignis absumere: tormenta æliæt ænea, & arietes ferro graues, machinarumq; ingens uis.

Huniades & Capistranus huic bello interfuere, uterq; rẽ gestam scripsit, neq; alterius mentionẽ fecit: alteruter solidam sibi rei gestæ laudem usurpauit. Ingens dulcedo gloriæ: facilius contemnenda dicitur, quam contemnitur. Spreuerat Capistranus seculi pompas, fugerat delicias, calcauerat auaritiam, libidinem subegerat: contemnere gloriam non potuit. Qui summo pontifici bellum, atq; exitum belli describens, nulla Huniadis, nulla Cardinalis facta mentione, totum suum esse dixit, quod gestum erat: quamuis deum in primis uictoriæ confessus fuerit autorem. Nemo est tam sanctus, qui dulcedine gloriæ non capiatur. Facilius regna uiri excellentes quam gloriam contemnunt. Verum paulopost & Huniades & Capistranus alter morbo alter senio obiere.

Capistranus gloriæ capidus.

obiere. Feliçes animæ quibus tam claro peracto prælio, tanto populorum fauore quæsito, ægra reliquere corpora datum est.

De interfectione comitis Ciliæ per Ladislaum Huniadis filium patrata.

CAPVT LXVI.

LAdislaus audita Huniadis morte, suadente Ciliæ comite in Hungariam rediit, duobus sibi ut uidebatur æmulis liberatus: altero qui fraude, altero qui ui suum regnum appeteret. Non minus Huniadis obitus, q̃ Turcarum afflictus cordi fuit: qui sublato aduersario Hungariam iam sibi parare non dubitat. Cæca humanæ mentis iudicia, sæpe læta pro tristibus, pro lætis tristia ducunt: futuri nulla homini certitudo. Nemo nouit quid uesper uehat: nemo tam superis amicus est, ut crastinam sibi lucem promittere possit. Multi dum se credidere deiectos, in sublime rapti sunt. multos exilia claros fecere, & optata conscutis sæpe numero exitio turpitudiniq; fuerunt. Comiti multo sal[illegible]ius fuerat Huniadem uixisse: qui Hungariam suæ nec destitue tam clausisset. Nunc metu uacuus, regem in Albam ducit, hostium spolia recogniturum: & campos uisurum ubi prælia gesta, ubi barbara castra fuere. Eam urbem Ladislaus Huniadis filius, ualido præsidio retinebat. Qui uenienti regi, purpuratis, togatisq; portas aperuit: armatorum autem quatuor milia ab ingressu prohibuit. Hic dũ mora trahitur, rem diuinam spectante

rege

rege, consiliũ de morte comitis in abdito conclaui proceres ineunt. Vocatus eo comes, an iret aliquandiu hæsitauit. Exin diploide uix penetranda ferro indutus, profiscitur: Venientem Ladislaus proditorem compellat, qui patri sæpe necem parauerit, infensumq; sibi regẽ reddiderit, nunc diem uenisse quo scelerum pœnas luat. Sunt qui comitem prius arguisse Ladislaum dicant, tanquam regi rebellem: qui eius armatos intrare oppidum uetuisset. Illud constat, comitem arrepto ex manu armigeri gladio, Ladislai caput petentem, nonnullos interiecisse manus, digitos amputasse: exorto clamore Hungaros irripuisse, defendentemq; se magno animo comitem, multis confossum uulneribus obtrũcasse. Nec moratos, ea nouitate regem perculsum adeuntes, occisi regni hostem dicere: digna meritis præmia reddita. Regi nihil timendum esse, cuncta eius imperio patere, nunc regnum eius incipere, prius apud comitem fuisse. Rex quãquam uehementer commotus erat tam atroci facinore, supra tamen q̃ eius ferebat ætas dolorem atque uim compressit: nec dubitauit ui cæsum comitem profiteri. Amicis uero circunstantibus, ferendumq; quodcunq; id esset dicentibus: atqui sic necessitas, inquit, exigit. Ferendum est quicquid uitari non potest. Ademptam comiti uitam reddere non possumus. Ille suo fato functus est nobis nunc nostra manent, quæ deus optimus maximus meliora faxit. Iussitq; defuncti cadauer plaustro ĩpositũ Ciliã deferri: atq; in sepulchris maiorũ cõdi.

De laude

De laude Iohannis Huniadis per regem Ladislaum pronunciati.

CAPVT. LVXII.

Cõsolatur rex Ladislaus uxorẽ Iohãnis Huniadis maritum mortuum lugẽtem.

IPse autem rex, Alba relicta comitante Ladislao, Budam repetere statuit: inter equitandum ad oppidum Huniadum peruenit. Ibi coniunx Huniadis obuiam facta est, ob mortem mariti lugubri ueste induta: puellæq; quæ circa eam erant deiectis in terram uultibus pullis amictibus mœrorem præ se ferebãt. Rex matronam complexus: indigna sunt, inquit, hæc uestimenta quæ ob mortẽ uiri tui deferas. Iohãnes Huniades de morte trã siuit ad uitam. Ille Hungariam Christo, nihi regnũ seruauit, Christiani nominis hostes fudit, fugauit, perterruit, paæm Hungaris peperit, salutem cunctis fidelibus aperuit. Fortia eius facta etiam hostes admirati sunt: & uitam & mortem posteritas conscrabat. In prælio strenuus, domi mitis: in bello uiat hostes, in ægritudine seipsum superauit. Consilio ac manu suas aães sustentauit: perfregit hostiles. Vbi adesse extremum uitæ tempus agnouit, & urgere uim morbi, non est passus domi nicum corpus ad se deferri, neq; enim dignum existimauit seruum a domino uisituri, surrexit e lectulo quis labentibus membris: & cum deficiente uirtute suis pedibus ire non posset, in ædem se uehi sacram iussit. Ibiq; de more Christiano, si qua extabant rerum humanarum ueſtigia sordium, confessione detersit: & sacrosanctam accipiens eucharistiam, inter sacerdotum manus terrena fa-

ma fastidiente animam exhalauit. Et quo illū migrasse credimus, nisi ad eū pro quo tot bella depugnauit? Ad impatorem suū perrexit fortis miles: cum Christo regnat, qui pro Christo tot periculis se obiecit. Iam pridē debitum sibi cœlum tenet: non est aut diuinitate fruentem lugere oporteat. Congaudere gaudenti æquius censeo. Fœsant intempestiuæ lachrymæ, superuacaneiq; luctus, absit omnis mœror atq; in primis lugubres habitus, pullasq; uestes exuite. Atq; his dictis, purpureas tunicas auro distinctas afferri iussit: easq; uiduæ ac filijs dono dedit. Puellas quoq; sua dignitate donatas, mutare habitum incepauit: totumq; diem lætitiæ dari. Conuiuia demū splēdide appata: iterepulas & uina saltatū cātatūq;, quasi celebres nuptiæ p lusum & iocū actæ.

De captiuitate filiorū Iohānis Huniadis, & decollatione Ladislai filij eiusdem senioris.

CAP. LXVIII.

His blandimentis allecti Huniadis filij: nihil iam dudū ex cæde comitis in caput suum uerti posse cōfidebant. Itaq; posito metu, regē usq; ad Budā secuti sunt: aulamq; in primis æstimati cultiq; frequentabant. Verum amica comitis regias aures dietim pulsare, illustrē primāpē auunculū regiū sine causa necatū cōqueri: maiestatē grauissime læsam diære. Inultum tam atrox scelus relinquendum nō esse: corrigendū audacē iuuenem, ac temerariam audaciam nisi mature coerceatur, in furorem uerti. Nullum inueniri clementem uirū qui

iuuentutem crudelitate insigniuerit. Arma in manus ne pharij adolescentis periculosa esse: ausurum proculdubio etiam in regem, qui regi proximum obtruncauerit. Iam illi regnandi spem factam, patrē eius idē concupiuisse: animum seni, non uoluntatem defuisse, grauiorem ætatem discrimina quæq; metiri, iuuenem quodcunq; libuit factu facillimū credere, per æqua & iniqua ad regnum tendere. Occurrendum priusq̄ malū amplius serpat: in Ladislao & facta & meditata inueniri facinora ultimo supplicio digna. Rex siue ijs motus, siue suapte natura incensus, designata hora qua filij Huniadis ambo in regiam concessissent, armata iuuenum manu portas claudi iubet: adolescentesq; captos in carcerem rapi. Cū quibus & Iohannes episcopus Varadinensis, raræ uirtutis ac facundiæ, & pleriq; alij comprehēsi sunt, tā q̄ cædis comitis, & insidiarum quæ regi pararentur cōscij. Ladislaus quatuor & uiginti natus annos, egregio corpore adolescens, flauis de more crinibus super humeros passis, reuinctis post tergum manibus, talari atque aurea ueste indutus, & eadem fortasse q̄ sibi pauloante rex donauerat, in publicum producitur. Erecta ceruice, oculos hinc & illinc spectantibus, impauidus atq; intrepidus ad supplicium pergit. Vbi ad locum uentum est quo ceruix amputanda erat: iussus genua flectere, pauca prius pro sua excusatione locutus, carnifici paruit. Præco cui damnatorum crimina publicare mos est: impetrato silentio, nihil aliud dixit: nisi eo modo corrigi, qui do-

qui domino suo infideles essent. Carnifex religata Ladislai coma ne collum impediret, iussus percutere, nutãs libansq; uix tandem quatuor ictibus candidam ceruicem abscidit: atq; ita nobilis adolescens occiso comite parentauit eius in uinculis retentus est. Episcopus Varadinensis, multum instante Cardinale Sancti Angeli, qui tum legatum apostolicum agebat, Dionisio episcopo Strigoniensi, eidem quoq; Cardinali & pari legatione fruenti, secundum canones iudicandus traditur: de cæteris captiuis suspensum iudicium, qui tamen paulopost fractis carceribus euasere. Rex Budæ non diu moratus in Austriam se recepit, Matthiam Huniadis filium coeuum, captiuum ducens. Cum per Strigonium iter faceret, uocatum ad se Iohannem Varadinensem præsulem, bono animo esse iussit, ijs uerbis usus: Cum essem Budæ, feci qđ uoluere Barones: neq; enim mei iuris eram. Quod te cepi illorum fuit: q̃ te supplicio culpaq; libero, meum est. Spectata mihi tua uirtus, nihil de te sinistrum credi sinit. Abi, & quem gessisti hactenus episcopatum gere.

Ladislaus gladio percutitur. atq; ita et c. Hic locus nobis nõ satis integer uidetur, nec tamẽ aut qcq̃ detrahere aut ex nostro aliqd adijcere ausi sumus: sed studiosi lectoris arbitrio relinquimus emendandum.

DE CONIVGE REGI TRADENDA.

CAP. LXIX.

IN Austria de coniuge regi tradenda diu cogitatum, multæ uirgines offerebantur, tantũ coniugiũ expetẽtes. Verum nobilissimo regi quæ coire merito posset,

nulla dignior uisa est Magdalena, Caroli regis Franciæ filia, tum propter ætatem conuenientẽ, egregiã formam, pudicos mores, tum propter sanguinis excellentiã raramq; nobilitatem & maiorum eius late gloriã. Placet legatos mittere, qui sponsam petant: de loco nuptijs eligendo contẽtio exoritur: Hũgari budam, Austriales Viennã, Bohemi Pragam tantæ celebritati deputandam aiunt. Diu res trahitur nutante rege. Ob eã causam Georgius Poggiebradius cum octingentis expeditis eq̃tibus in Austriam usq; ad Danubium profiscitur: magna se habere dicturus, quæ regi pandat. Tranare iussus atq; urbem ingredi, Viennam sibi suspectam ait. Rogatus per nuncios quæ uelit pandere, negat se alteri q̃ regi arcana dicturum: non esse ab re trans fluuium regem pergere. Eundum ne fuerit, aliquantisper hesitatum. Senatui non placebat tantum licentiæ dare subditis, insolentes eo modo fieri, & maiestatem uilescere. Ladislaum gubernatoris mouebat autoritas, & aliquod sub esse arduum existimabat. Neq; latebat eũ honestatem utilitati cedere: ac tempori seruiendum esse. Perrexit igitur in ermis ad armatum: tria milia equitum sequuta, togatus magis q̃ loricatus exeratus. Tentoria in ulteriore Danubij ripa protensa, dimisso spacio inter bina castra: & tabernaculum in medio collocatum, in quo rex cum gubernatore conueniret. Quatuor diebus colloquium productum est: rex per noctem in urbem redijt. Primus congressus publicus fuit: in quo salutatio de more facta, &

honos

bonos regi habitus. In altero atq; item altero, duo tantũ sermonis testes adhibiti. In quarto semotis arbitris, solus cum rege Georgius tabernaculum introiuit: uerba inter eos habita non sunt prodita. Ex ijs tamen quæ postea secuta sunt, manifestum, de transitu regis in Bohemiam fuisse tractatum. Vbi sermone sæpius habito non coiere uoluntates, indignabundus Poggiebracius minabũdusq; retro in Morauiam iter flexit. Regi haud salubre consilium uisum est, dimisisse hominem male pactum quẽ penes regni potestas esset: qui nocere pariter ac minari posset. Misit, ergo primores ex aula proceres, qui placatum retraherent, sin minus, facturum postulata regẽ promitterent. Inuentus in itinere, nec de reditu uerbũ fieri passus est: nec de sñia sua quicquam detraxit. Pro missus itaq; in Bohemiam regis transitus: & nuptiarum sollẽnitas Pragæ destinata. Nec dicto fides defuit. Ordinatis Austriæ rebus, etiam ante diem dictam ingenti rex apparatu Bohemiam petijt. Intranti Pragam, Rochezana cum sacrilego presbyterorum comitatu pompam ducens, obuiam uenit: & habita oratione, fausto feliq; reditu congratulatus est, uix admonente Poggiebracio rex gratias egit, hæreticam ac pestiferum torui oculis clerum inspiciens. Vbi uero maioris ecclesiæ sacerdotes sacra ferentes occurrerant, hos, inquit, dei ministros agnosco: atq; ab equo prosilicns, consalutatis omnibus, sacram crucem osculatus est. Erant enim Romanæ fidei sectatores, qui pro testamento dei exilium

longo tempore paßi, Sigiſmundi tandem uocatione ſua loca, recuperauerant. Hæc Ladislai pietas multorũ offendit animos: qui Rochezanæ ſtudebant inceptis. Suppreſſum tamen ac diſſimulatum odium. Inde duæ legationes miſſæ altera, ad imperatorem Frederiam de pace actura, in qua primæps fuit Eizingherus: altera ad Carolum Franciæ regem, eius filiam petitura. In hac primas partes geßit Vlricus Patauienſium præſes, moribus ac doctrina præditus: quẽ tradunt octoginta equos Albicantes duxiße. In ea legatione ſeptingenti equites profecti ſunt, quadrigæ auratæ, matronæ ac uirgines ſplendido apparatu quæ ſponſam duxerent: ueſtes præteres donaq; tanto matrimonio miſſa. Tertia quoq; legatio ad Calixtum pontificem maximũ decreta erat, quæ controuerſias de religione dirimeret: regnumq; Bohemorum Romanæ eccleſiæ coniungeret. Super his quarta cura regis urgebat animum, comparandi contra Thurcas ualidi exercitus: quo tandem noſtra ætate ſcelerata machumetis ſuperſtitio pelli ab Europa poſſet. Iam de concordiæ formula cum Frederico conuenerat, inſtruebantur regiæ nuptiæ maximo ſumptu, ſplendidiſſimo apparatu: imperator & auguſta uocati, ambæ regis ſorores cum uiris eam celebritatem accęſſuræ ferebantur, Saxoniæ, Baioariæ, Sleſiæ, Franconiæ, Rheni prĩcipes: multi quoq; ex Gallia reguli, uenturos ſe promiſerãt: non ſolum nuptias ornaturos ſua præſentia, uerum etiã tuenda republica Chriſtiana contra Thurcas actu-

ros. Sed

ros. Sed hos tãtos cogitatus, has pulcherrimas instituti ones. tãtũ rerũ ordinẽ immatura mors ac repẽtia regis interrupit. Incertæ uanæq; cogitationes hoĩm: futurum quicquid cæca caligine deus occuluit, ipse sibi gubernacula retinet uniuersi. Nihil sine suo nutu mortales agitãt. Sapienter ab eo iustæq; cuncta reguntur: sæpe in conspectu eius æquissima sunt, quæ nobis uidetur iniqua. Nihil perperam, nihil temere, diuina maiestas agit: nos cæci uersamur in tenebris minimũ est quod cernimus. Ad regimẽ animæ nostræ liberum nacti sumus arbitrium: ad saluandas animas lux reddita Christianis. De regimine ciuitatum, de muttatione regnorũ, de orbis impio, minimuum est quod homines possunt, magna Magnus disponit Deus.

De infirmitate & morte Ladislai Regis.

CAPVT. LXX.

LAdislaus igitur x. Calen. Decembres, hora circiter duodecima noctis, ægrotare cœpit. Sunt qui ulcere pestifero percussum iguine dicunt: pleriq; nullum pestilentiæ signum apperuisse. Verum mihi ita res cõscripta est ab his qui diligenter, tum medicos, tũ cubicularios audiuere. Sederat in iudicio rex quod de nobilitate inter Poggiebracium & Cernhaoram Morauum magnis contentionibus agebatur: ita ut alter alterum ad duellum prouocarit. Neque de more suo indutus prodierat, linia tantum indumenta susceperat: & desuper psicũ habitũ, quam uocant schubã. Neq; toto auditorio

redire uisus, tristem uultum notauere omnes. Id signũ præsagientis ægritudinis iudicatum: Dimisso tribunali, cœnauit inter purpuratos: composito ac graui sermone usus. Post multam noctem in cubiculum ductus, oblatas rapulas, quæ apud Bohemos dulcißimæ sunt, auide commedit, sicæramq; bibit: sermones haud quaq̃ tristes inter cubicularios miscuit. Priusq̃ lecto decumberet, orationem de more apud superos habuit: qua finita, grauatum se dixit, & stomachum uehementer dolere. Cui unus ex cubicularijs natiõe Bohemus: Ascẽde, inquit, stratum: dolorem somnus excludet. Paruit rex: quietiq; se tradidit: Cumq; ad horam dormiuisset, uocato iterũ cubiculario, uim doloris qui sensim crescæret, intolerabilem eße ait. Ille de se iudicium faciens, nihil somno melius affirmare: sic dolorem cessurum dicere. Iam noctis hora xiij. ferme affluxerat: regi nulla quies dabatur. Ne tamen cubicularijs molestus esset: dolorem in diem tacitus pertulit. Tum medici accersiti quod suarum partium erat desperata salute fecerunt. Georgius & ipse uocatus percunctari ex rege cur doleret, quid morbi eßet, spem bonam præbere, ne sibijpsi deeßet hortari: peteret quæcunq; uellet omnia in arbitrio suo posita: mandaret parere cupientibus. Ad quem rex: Tua mihi Georgi iam pridẽ cognita fides, spectataq; uirtus est: per te Bohemus usq; in hanc diem me regem appellauit. Speraui potiturum regno, quod ipse paraueras, nunc contra supi iubent. Mihi moriendũ ẽ: regnũ in tua manu erit.

Duo

Duo ex te peto: Alterum, ut prouinciales iuste regas, pupillis, uiduis, imbecillisq; rectum iudicium patrocinium-q; ne subtrahas. Alterū: ut qui me secuti sunt ex Austria cæterisq; prouincijs in patriam suam inuiolatos remittas. Hoc mihi supremum beneficium ne deneges. Præmaturas regis cogitationes Georgius esse respondet. Futurum breui sospitem: ex suo arbitrio regnaturum: de sineret ea proloqui quæ & sibi incommoda & alijs forent molesta. Tum rex apprehensa manu Aie, inquit, promitte quod rogo: nam me mori certum est. Si fecris quæ iubeo, deum propitium tibi reddam. Neq; enim ita nixi, ut cœlū mihi negari putē, pro cœlestibus terrena relinquo: tu caue postulatis aduersari. Non potuit tenere lachrymas Poggiebradius, deditq; fidē facturum qđ rex imperasset. Finito sermone intromissis sacerdotibus de curatione animæ actum: Christiano more sacramenta exhibita. Rex ornamēta sua Pragensi ecclesiæ legauit, iussitq; crines in auri modum fulgentes: ne qua superesset uanitas, amputari. Id ministri causas more nectentes neglexere. Vbi anima ægra amplius demorari non potuit, sacram candelam petijt, eamq; manu prehendit: & intuens saluatoris imaginem crucifixi orationē dominicam dicere orsus ad finem usq; perduxit. Pronunciatisq; ultimis uerbis, Sed libera nos a malo, nihil amplius locutus: non extrema pati sed quietem arripere uisus mortalis uitæ lumen reliquit. O imbecillem humanæ naturæ conditionem. O inanem mortalium gloriam.

Moritur Ladislaus.

O cæcas hoīm mẽtes: quid iactamur, quid extollimur? Quid est q̃ dignitates, opes, potentiã, tãtope flagitanus? Perpetuo his frui, cui datum? Ladislaus nobilißimus adolescens duodeuiginti natus annos: in ipso ætatis flore, in ipso gloriæ culmine, tot regnis, tot gentibus imperãs, tot delicijs atq; opibus affluens, inter tot auxiliantium manus, intra sex & triginta horas postq̃ ægrotare cœpit extinctus est.

De opinione & causa infirmitatis & mortis regiæ.

CAPVT. LXXI.

MOrtẽ eius alij morbo, alij ueneno imputauere. Media Theutones, quorũ potẽßima corpis cura fuit, in Austriam reuersi palam dixere, q̃primũ ægrotare rex cœpisset se uocatos: manifesta mortis ac ueneni signa comprehẽdisse, neq; ausos in aliena terra manifestare quæ uiderant, timuisse potentiam eorum quorum scelere rex perijsset, regi clam aperuisse omnia, respondisse illum non ignorare toxicum datum, silentiũ imperasse, ne regiæ morti suam adijcerent. Senatus Viẽnẽsis ubi uulgari eam famam animaduertit, medicorũ uerbũ inde fieri prohibuit, ne Bohemorũ aduersus se ferociã prouocarent. Qui uiolentã mortẽ dicunt, Poggiebraciũ & Rochezanã criminantur. Poggiebraciũ tum regi fuisse infensum cũ ad Danubiũ usq; profectus Viẽnã ingredi noluit, nõ sine cã suspectũ ei regẽ fuisse. Cõsuas mali mẽtes metũ implere, quis integer est animus, his oĩa tuta uideri. Ab eo tpe regiæ uitæ patas insidias.

Rocheza-

Rochezanam nunq̃ regi placuisse: idq; palam factum, cum sicut ante diximus, sacra ferentem contempsit. Nec me latet fama uulgatum esse, idarco regem apud Pragã nuptiarum celebrationem decreuisse, ut conuerrentibus eo Catholicis primapibus potenti manu hæreticos comprehenderent, finẽq; tandẽ Hußitarũ insaniæ daret. Id præsensisse Rochezanã & Poggiebraciũ, necẽq; regi pro sua salute machinatos. Mihi quid horũ uerius uidetur nõ facile dixerim, neq; certa pro incertis ausim affirmare. Aliorũ dicta recẽseo: et plura scribo q̃ credo. Illud cõstat, præter Rochezanã, cui regiã mortẽ nemo nõ acceptissimã iudicauit, et Georgiũ, reliquos regni proceres extincto rege in magno mœrore fuisse, & publicũ toto regno luctũ, qui ad Vij. Cal. Decẽbres cõtinuatus ẽ. Tũc regia põpa pactis exequijs defuncti corpus ĩ sinu proaui sui diui Caroli Romanorũ impatoris sepultũ: arcũuectio p urbẽ more maiorũ neglecta. Dum hæc scribo Alphõsi regis Aragoniũ, cui præsentẽ historiã dedicaueram: multis formidatus, pluribus expretatus, mihi quidẽ acerbissimus nũciatus ẽ obitus V. Calẽ. Iulij clausisse oculos traditur: Hispaniæ atq; Italiæ rebus aliam formã præbiturus, lugẽdiq; casmenis fatũ: & ingẽs disertis iactura uiris. Vtinã suæ sori cura uirtutis sit minorq; seculo nostro calamitas ingruat q̃ timemus. Nos opi quod iã requirit summã admouemus manũ. Georgius ea die q̃ inter mortẽ Ladislai & funeris eductionẽ media itercæsit, acer sitis proceribus gubernationem

tionem ſuam non expiraſſe regis obitu dixit: prouinciam uſq; ad penthecoſten commiſſam ſibi fuiſſe affirmans. Arma tenenti, nemo finitum morte mandantis imperium obijcere auſus. Pragenſes gubernationi ſuæ nihil morati ſe commiſere. Matthias Huniadis filius ex Vienna ductus qua die rex obijt Pragam applicuit, atq; in poteſtate Georgij factus eſt. Nec diu poſtea rex Hungariæ deſignatus, magnis ſponſionibus dimiſſus, c æteræ uolauit ad regnum. Aduenæ qui Ladislaum ſecuti fuerant, ſuam quiſque domum petiere.

De Georgio Poggiebraco, rege Bohemorũ ſextodecimo. CA. LXXII.

EXinde conſtituta die qua nouus rex eligeretur multi tractus habiti: Carolus rex Franciæ, qui filiam Ladislao deſponderat: regnum alteri ex filijs ſuis petere, aut ei committi, cui filiam tradere non dedignaretur. Caſimirus rex Poloniæ ſororem defuncti regis ſibi nuptam eſſe aiebat, eiq; regnum deberi. Pari ratione Gulielmus Saxoniæ dux utebatur, cui ſoror natu maior nupſiſſet. Fredericus imperator eiuſdem regni ordinationem ſuam eſſe affirmabat, in qua feudi ſo lennia neglecta fuiſſent. Nec ſine ſpe Sigiſmundus & Albertus Auſtriæ duces fuere, qui deficiente rege Bohemiæ ſine uirili ſobole ex Auſtria uocandum ueteri fœdere principem norant. Rochezana uenenorum ſator crebris ſermonibus uſurpare, aut regem ſuæ profeſſionis

fessionis eligendum esse, aut si nemo tanto fastigio dignus uideretur, Hebraico more iudicēs assumendos, ueterisq; legis exempla memorans. Vbi dies constituta illuxit: auditis legationibus in conuentu procerum, utilitate regni discussa. Georgius Poggiebraaus rex pronunciatur, militiæ domiq; apprime clarus, cui ad res gerendas nec consilium nec ætas deesset. Ea res necati regis maxime suspitionem auxit. Ipse ex prætorio primum ī ædē beatæ Mariæ ubi Rochezana præsidet solēni pōpa deductus deo gratias egit, ibiq; nouello regi publica salutatio exhibita. Mira rerum mutatio, & nouus siderum influxus. Duo potentissima regna eodem tempore rege orbata, ex nobilissimo atq; altissimo sanguine ad mediocris generis homines peruenere. Sic deo placuit, ludere fortunam dixisset antiquitas, Nos diuinæ prouidentiæ cuncta tribuimus. Vtriusque regis electionē nonnulli calumniantur: uim adhibitam dicunt, neq; iure ualere qđ metus extorserit. Nobis persuasum est, armis acquiri regna: non legibus.

Breuis de uita Aeneæ Siluij commemoratio.

SEna urbs Etruriæ est, octingentis stadijs a Roma seiungitur. In qua Aeneas Siluius ortus, ingenue educatus, bonas literas gnauiter amplexus est: in quibus strenue adeoq; feliciter se gessit, ut Delphicam laureã hisce meruerit. Hinc ob eruditionẽ uitæq; integritatẽ, in patriæ suæ Senæ episcopum electus est. Inde Romanus pontifex eum Cardinalitio Galero donauit. Postremo in sedem apistolicam exaltatus est, ac Pius papa secundus appellatus. Vixit post ortũ Seruatoris anno Mill. quadringentesimũ quinquagesimũ septimum: quo tempore regnabat Georgius Poggiebracius, Bohemorum rex decimussextus.

Exactum Coloniæ Agrippinæ, apud Heronem Alopecium, Anno. M. D. XXIIII. Mense Octobri.